

**T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ PROGRAMI**

**60-72 AYLIK ÇOCUKLARIN DAVRANIŞ SORUNLARINI
VE KENDİLİK ALGILARINI ETKİLEYEN
FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şeyma ÇEBİ

İSTANBUL, 2017

T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şeyma ÇEBİ
(142036002)

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Çiğdem KOTİL

İSTANBUL, 2017

T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ PROGRAMI

Şeyma ÇEBİ tarafından hazırlanan 60-72 AYLIK ÇOCUKLARIN DAVRANIŞ SORUNLARINI VE KENDİLİK ALGILARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ başlıklı bu çalışma 27.03.2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İMZALAR

Tez Danışman: Yrd. Doç. Dr. Çiğdem KOTİL

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Mesude ATAY

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Erhan ALABAY

ÖNSÖZ

Araştırmamın her aşamasında beni yalnız bırakmayıp, bana güç veren, bilgi birikimi, önerileri ve sabrı ile destekleyen çok değerli danışmanım Yrd. Doç. Dr. Çiğdem KOTİL'e en içten duygularıyla teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca Purdue Okul Öncesi Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeğini tezimde kullanmama izin verdiği ve kullanım kılavuzunu, makalelerini benimle paylaştığı için ayrıca teşekkür ederim.

Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeğini tezimde kullanmama izin veren ve ölçeğin kullanım kılavuzunu bana veren Sayın Pınar KANLIKILIÇER'e teşekkür ederim.

Çalışmamın veri toplama aşamasında; araştırmaya çocuğunun katılmasına izin veren velilere ve araştırmamın en güzel ve en özel yanı olan sevgili çocuklara çok teşekkür ederim. Araştırmada olan formları özen ve sabır ile dolduran öğretmen arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Hayatımın en zor zamanlarında yanımda olan, bilgisi ve tecrübeleri ile bana destek veren çok sevgili abim Uzman Psikolog Orhan GÜMÜŞEL'e çok teşekkür ediyorum.

Yüksek lisans eğitimine başlamamamda en büyük katkısı olan, bilgisi, gücü, tecrübeleriyle, hayatımın her anında yanımda olan, beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan, çok sevdiğim değerli aile büyüğüm Mukadder ALTAYLI'ya sonsuz sevgilerimle teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatım boyunca benden desteğini, ilgi ve alakasını her zaman hissettiğim çok sevdiğim değerli aile büyüğüm İrfan ALKAN'a en içten duygularıyla teşekkür ediyorum.

Berberer büyüdüğüm, herşeyimi paylaştığım, her zaman yanımda olan güçlerini ve desteklerini her zaman hissettiğim kardeşlerim Av. Yağız Bekircan ÇEBİ ve Yiğit Yusufcan ÇEBİ'ye sonsuz sevgilerimle çok teşekkür ediyorum.

Hayatımın her döneminde yanımda olan sevgili annem Şenay ÇEBİ ve sevgili babam Yusuf Ali ÇEBİ'ye benden desteklerini, güçlerini esirgemedikleri için, akademik çalışmalarımda beni hep destekledikleri için ve hep yanımda oldukları için sonsuz sevgilerimle çok teşekkür ederim.

Şeyma ÇEBİ

ÖZET

60-72 AYLIK ÇOCUKLARIN DAVRANIŞ SORUNLARINI VE KENDİLİK ALGILARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ

Bu çalışmanın amacı, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocukların davranış sorunları ile kendilik algıları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Ayrıca çocukların yaşı, cinsiyeti, annenin öğrenim düzeyi, babanın öğrenim düzeyi, annenin mesleğine, babanın mesleğine, anne-babanın medeni durumuna, anne- baba ayrı ise çocuğun kimin yanında kaldığına, ailedeki çocuk sayısı gibi özellikler de değişken olarak ele alınmıştır. Araştırmanın örneklem grubu, 2015-2016 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde Kadıköy İlçesinde bulunan devlete ait okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık 200 çocuktan oluşmaktadır. Örneklem grubunu oluşturan 200 çocuk ile Purdue Okul Öncesi Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği araştırmacı tarafından uygulanmış, yine aynı 200 çocuk için öğretmenleri tarafından Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği doldurulmuştur.

Araştırmanın sonucuna göre; çocukların kendilik algılarının alt boyutlarından olan fiziksel yeterlilik alt boyutunda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık vardır ve erkek çocuklar lehinedir. 72 aylık çocukların, 60 aylık çocuklara göre kendilik algıları daha yüksektir. Bu durum kendilik algısı için sosyal yeterlilik alt boyutu ve anne kabulü alt boyutu ve ölçeğin tamamı için geçerlidir. Yine araştırma sonuçlarına göre 60-72 aylık çocukların davranış sorunları; kavgacı- saldırgan alt boyutunda, aşırı hareketli-dikkatsiz olma alt boyutunda ve ölçeğin tamamında cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Elde edilen bu bulgulara göre, kavgacı-saldırgan alt boyutunda, aşırı hareketli- dikkatsiz olma alt boyutunda ve ölçeğin tamamında erkek çocukların davranış sorunları puanları, kız çocuklarının puanlarından yüksek çıkmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre 60-72 aylık çocukların davranış sorunları ile kendilik algıları arasındaki ilişki incelendiğimizde, istatistiksel açıdan anlamlı ilişkiler olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum ölçeklerin alt boyutlarında ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kendilik Algısı, Davranış Sorunları, Okul Öncesi.

ABSTRACT

AN EXAMINATION INTO THE FACTORS THAT AFFECT THE BEHAVIOR PROBLEMS AND SELF PERCEPTION OF CHILDREN AGED 60 TO 72 MONTHS

The purpose of this study is to examine the relationship between behavioral problems and self-perceptions of 60-72 months old children attending pre-school. In this study, certain characteristics such as age, gender, education level, occupation and marital status of both parents have been taken into consideration. The sample group of the study consists of 200 children aged 60-72 months who attended a public pre-school in Kadikoy, Istanbul in 2015-2016 academic year. The sample group consisted of 200 children. The Purdue Pre-School Children's Self-Concept Questionnaire was administered by the researcher, and for the same 200 children, the Pre-School Behavior Questionnaire Scale was completed by their teachers.

According to the result of the research; there is a significant difference in the sub-dimensions of children's self-perception from the subscales of the self-perception, and is to the boys' favour. (72-month-old children have higher self-perception than 60-month-old children). This applies to the social competence subscale and the maternal acceptance subscale and scale for self-perception. The results also indicate that behavior problems of children aged 60-72 months show a significant difference in the subscale-aggressive subscale, in the hyperactive-careless subscale, and in the overall scale depending on sex. According to these findings, behavioral problems scores of boys were higher than girls' scores in the combatant-aggressive subscale, extreme mobility-carelessness subscale and all of the scale. When the relationship between behavior problems and self-perceptions of children aged 60-72 months is examined, it is found that there are statistically significant relations. This situation has been examined in detail in the sub-dimensions of the scales.

Key words: Perception of Self, Problems of Behavior, Pre-School.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLO LİSTESİ.....	viii
BÖLÜM I: GİRİŞ	1
BÖLÜM II: LİTERATÜR	8
2.1. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE SOSYAL GELİŞİM ÖZELLİKLERİ	8
2.1.1. Üç Yaş Çocuğu	8
2.1.2. Dört Yaş Çocuğu	9
2.1.3. Beş Yaş Çocuğu.....	9
2.1.4. Altı Yaş Çocuğu	10
2.2. DAVRANIŞ VE DAVRANIŞ SORUNLARI.....	11
2.3. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ ÇOCUKLARDA GÖRÜLEN DAVRANIŞ SORUNLARI	12
2.3.1. Davranış Bozuklukları	13
2.3.2. Duyusal Bozukluklar	13
2.3.3. Alışkanlık Bozuklukları.....	13
2.3.4. Ağır Ruhsal Bozukluklar	13
2.3.5. Kavgacı ve Saldırgan Davranışlar	14
2.3.6. Endişeli ve Ağlamaklı Olma Davranışı	16
2.3.7. Aşırı Hareketlilik ve Dikkat Eksikliği	17
2.4. DAVRANIŞ SORUNLARININ NEDENLERİ	19
2.4.1. Biyolojik	19
2.4.2. Aile Etmenleri.....	20
2.5.3. Okul Etmenleri.....	21

2.5. KENDİLİK KAVRAMI	22
2.5.1. Kendilik Kavramı İle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar	24
2.5.2. Kendilik Kavramı İle İlgili Temel Kuramlar	26
2.5.2.1. Psikanalitik Kuram.....	26
2.5.2.2. Psiko-Sosyal Gelişim Teorisi.....	27
2.5.2.3. Bandura ve Sosyal Öğrenme Kuramında Benlik	28
2.5.2.4. Alfred Adler ve Bireysel Psikoloji.....	28
2.5.2.5. Hümanist Yaklaşımda Benlik	29
2.5.2.6. Rosenberg'in Kuramı	30
2.5.2.7. Jung'un Kuramı	30
2.5.3. Kendilik Gelişimi.....	31
2.5.3.1. Bebeklik Döneminde Kendiliğin Gelişimi.....	31
2.5.3.2. İşlem Öncesi Dönemde Çocuğun Kendilik Gelişimi.....	31
2.5.4. Davranış Sorunlarının Kendilik Algısına Etkisi.....	30
2.6. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	33
BÖLÜM III: YÖNTEM	40
3.1. ARAŞTIRMA MODELİ	40
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	40
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	42
3.3.1. Purdue Okul Öncesi Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği.....	43
3.3.2. Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği	44
3.3.3. Bilgi Formu.....	45
3.4. VERİLERİN TOPLANMASI.....	45
3.5. VERİLERİN ANALİZİ	46
BÖLÜM IV: BULGULAR.....	48
BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER	71
KAYNAKÇA.....	83
EKLER.....	78

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.	Çocukların Cinsiyet ve Yaşlarına İlişkin Bilgiler	40
Tablo 2.	Çocukların Ailelerinin Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler.....	41
Tablo 3.	60-72 Aylık Çocukların Cinsiyete Göre Davranış Sorunlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	59
Tablo 4.	60-72 Aylık Çocukların Yaşa Göre Davranış Sorunlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	60
Tablo 5.	60-72 Aylık Çocukların Anne Öğrenim Düzeyine Göre Davranış Sorunlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	61
Tablo 6.	60-72 Aylık Çocukların Baba Öğrenim Düzeyine Göre Davranış Sorunlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	62
Tablo 7.	60-72 Aylık Çocukların Anne Medeni Durumuna Göre Davranış Sorunlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	63
Tablo 8.	60-72 Aylık Çocukların Baba Medeni Durumuna Göre Davranış Sorunlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	64
Tablo 9.	60-72 Aylık Çocukların Ailenin Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Davranış Sorunlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	65
Tablo 10.	60-72 Aylık Çocukların Çocuğun Kiminle Yaşadığı Durumuna Göre Davranış Sorunlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	66
Tablo 11.	60-72 Aylık Çocukların Annenin Çalışma Durumuna Göre Davranış Sorunlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	67
Tablo 12.	60-72 Aylık Çocukların Babanın Çalışma Durumuna Göre Davranış Sorunlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	68
Tablo 13.	60-72 Aylık Çocukların Cinsiyete Göre Kendilik Algılarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	48
Tablo 14.	60-72 Aylık Çocukların Yaşa Göre Kendilik Algılarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	49
Tablo 15.	60-72 Aylık Çocukların Anne Öğrenim Düzeyine Göre Kendilik Algılarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	51
Tablo 16.	60-72 Aylık Çocukların Baba Öğrenim Düzeyine Göre Kendilik Algılarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	52

Tablo 17.	60-72 Aylık Çocukların Anne Medeni Durumuna Göre Kendilik Algılarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	53
Tablo 18.	60-72 Aylık Çocukların Baba Medeni Durumuna Göre Kendilik Algılarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	54
Tablo 19.	60-72 Aylık Çocukların Ailenin Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Kendilik Algılarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	55
Tablo 20.	60-72 Aylık Çocukların Çocuğun Kiminle Yaşadığı Durumuna Göre Kendilik Algılarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	56
Tablo 21.	60-72 Aylık Çocukların Annenin Çalışma Durumuna Göre Kendilik Algılarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	57
Tablo 22.	60-72 Aylık Çocukların Babanın Çalışma Durumuna Göre Kendilik Algılarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	58
Tablo 23.	60-72 Aylık Çocukların Davranış Sorunları ile Kendilik Algıları Arasındaki İlişki.....	69

BÖLÜM I

GİRİŞ

Eğitimin bilinen en temel amacı, bireyin içinde yaşadığı topluma uyum göstermesini sağlamaktır. Okul öncesi eğitim kurumları, ev dışındaki eğitimin ilk basamağı olarak görülmektedir. Okul öncesi eğitim döneminde çocuklar ne yaşarlarsa ileriki hayatlarında onları etkileyecek bir sürecin içine dahil olmuş olurlar. Bu nedenle bu dönemde yaşanan ve yaşanacak olan her şey çocukların gelişimlerini olumlu ya da olumsuz etkilemektedir. Kendilik algısı da yine bu dönemde oluşmaya başlamaktadır. Bu da çocuğun kendisini zihinsel ve fiziksel nasıl algıladığı, yapıp yapamadıkları, çevreye uyumu, sözlü ve sözsüz ifadeleriyle ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle bu yaşlar arasındaki dönem oldukça önemlidir. Okul öncesi eğitim döneminde çocuklar bir takım davranış sorunları gösterebilmektedir. Bu gösterilen davranışların sıklığı ve süresi davranış sorunu olup olmadığı hakkında bizlere bilgi vermektedir. Bu dönem içerisinde görülen davranış sorunlarının artması veya sürekli hale gelmesi ile çocuklardaki kendilik algısını olumlu veya olumsuz etkilemektedir. Okul öncesi eğitim dönemi bu nedenle oldukça önemlidir.

Okul öncesi eğitim dönemi; çocukların gelişimsel özellikleri açısından en önemli yıllarıdır. Bu dönemde olan çocukların gelişimlerinin desteklenmesi, gözlenmesi, değerlendirilmesi ve olabilecek sorunların önlenmesi açısından önemlidir. Okul öncesi eğitim ile çocukların yalnızca bilişsel ve fiziksel gelişimleri değil onların sosyal duygusal gelişimlerinin de etkilendiği önemli yıllara katkıda bulunmaktadır (Bayhan ve Artan, 2005).

Sosyal-duygusal gelişim içinde yer alan kendilik (benlik) gelişimi oldukça önemlidir. Sonradan kazandığımız özelliklerle var olan benliğimiz, sosyal çevremizden aldığımız geribildirimlerle şekillenir ve gelişir. Çocuk ne kadar çok yaşantı ve deneyime sahip olursa, kendine ilişkin benlik algısı da o kadar güçlü olmaktadır. Çocukluk döneminde benlik saygısı gelişmiş olan bireyler, kim olduklarının bilincinde, karşılaştıkları sorunları çözmeye çalışan, olumlu kişilik özellikleri olan, kendi hayatlarına bir yön verebilen ve hayatlarının bir amacı olan bireylerdir (Bee ve Boyd, 2009).

Amsterdam (1972) gerçekleştirdiği bir araştırmasında, ayna karşısında bulunan bebeğin burnuna boya ile işaret koymuştur. 20 ile 24 ay aralığında olan bebek, aynada kendi yüzüne bakarken burnuna dokunmuş ve böylece aynada bulunan görüntüsünün kendisi olduğunu anlamıştır. Bebeğin gösterdiği bu davranış, nesne olarak kendilikle alakalı olan ilk bilgiyi öğrenmesi olarak kabul edilmiştir. Özetlemek gerekirse; iki yaşında olan bir çocuk, kendiliği hem özne, hem de nesne olarak kazanmış olmaktadır. Buna rağmen kendiliğin ilerleyen dönemlerde de gelişecek yönleri bulunmaktadır (Akt. Önder, 1997).

Lewis ve Brooks Gunn,(1979) bebeklerin resimlerden kendilerini tanımları hakkında gerçekleştirmiş oldukları araştırmada ise; 15 ile 18 ay aralığında olan bebeklerin kendi resimlerini tanımlarında, öncelikli olarak etken olanın bebeklerin yaşı ve cinsiyeti olduğunu belirtmişlerdir. İkinci yılda benlik gelişiminin anlaşılabilmesi yönünde olan en önemli gelişme, bebeğin kendisine ait durumlarda ismini söylemesidir (Akt. Şeremet, 2006).

Okul öncesi dönemin sonuna kadar, çocukların kendilerini tanımlarken kullandıkları tanımlar, daha çok kategoriktir. Bu kategoriler, ya yaş grubu kategorileridir; bebek, çocuk, yetişkin gibi ya da cinsiyet kategorileridir.

Jongmans ve arkadaşları ise, (1996) 6 yaşındaki çocukların kendilerini yeterlik ve sosyometrik statü açısından da tanımlayabildiklerine dikkati çekmişlerdir (Akt. Şeremet, 2006).

Higgins'e (1996) göre bir çocuğun kendisini başkalarının yerine koyması, çevresinde bulunan önemli yetişkinler ile etkileşimde bulunarak, çocuğun kendilik bilincinin gelişmesine katkı sunar. Çünkü bu etkileşimler, çocuğa toplumla alakalı sosyal anlam ve çocuğun özellikleri ile ilgili ortak bir gerçeklik sağlamaktadır (Akt. Önder, 1997).

Bee'ye (1981) göre; okula olumlu kendilik algısı ile başlayan çocuk, okuldakilere karşı olumlu tavırlar geliştirir, olumlu motivasyon seviyeleri gösterir. Bu olumlu bakış açısı çocuğun daha fazla çaba sarf etmesini sağlar. Bu da daha fazla başarı getirir ve çocuğun özsaygısını artırır. Diğer taraftan olumsuz bakış açısına sahip olan çocuk, fazla çaba sarf etmez ve davranış sorunlarında artış olabilir.

Seligman ve arkadaşları (1984) gerçekleştirdikleri araştırmalarında; düşük benlik saygısı olan çocukların, benlik saygısı yüksek olan çocuklara kıyasla, ileriki yaşlarda daha fazla depresif bir tablo sergilediklerini gözlemişlerdir (Akt. şeremet, 2006).

Hamarta ve arkadaşları (2009) yaptıkları çalışmada, benlik saygısı ve problemlerle başa çıkma arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğunu belirterek; çocukların benlik saygılarının yüksek olduğu durumlarda problemlerle başa çıkma konusunda daha başarılı olduklarını ortaya koymuştur.

Nelson ve arkadaşları (1999) yaptıkları bir araştırmada aileleri tarafından mizaçları, bir işi başarabilme kararlılıkları, duygusal yoğunlukları ve aktiviteleri konusunda değerlendirilen 5 yaş çocuklarının, dört yıl sonraki okul performansları ve davranış sorunları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuşlardır (Akt. Kanlıklıçer, 2005).

Campell (1997) yıkıcı davranım bozukluklarının nedenlerinde toplumsal suç oranının yüksek olduğu çevrelerin, ailesel düşük sosyoekonomik düzeyin, sorunlu ebeveynlik ilişkilerinin, parçalanmış ailelerin, anne-baba psikopatolojisinin ve çocuğa ait olan mizaç ve diğer psikiyatrik bozukluklara sahip olmanın risk etmenleri tanımlamıştır. Problemlili ve uyumsuz çocuklarda; genel bir huzursuzluk hali, okula karşı bir ilgisizlik, akademik olarak başarısızlık, dikkatsizlik, öfkeli olma, utangaç olma, aşırı endişe hassasiyet, güvensizlik gibi davranışlar gösterebilmektedir. Bu tür davranışları tüm insanlarda gözlemleyebiliriz. Fakat buradaki durum davranışların veya davranışın süreklilik göstermesidir. Problemlili ve uyumsuz çocuklarda bu davranışlar biri ya da bir kaçı süreklilik göstermektedir. Campell'in (1997) yılında tamamladığı boylamsal bir araştırmaya göre, anaokulu döneminde davranış sorunları yaşayan çocukların en az yarısının, sonraki yaşam süreçlerinde de bu sorunu yaşadıkları görölmektedir.

Campell (1995) yaptığı bir araştırmasında, davranış problemlerine sahip anaokulu çocuklarının %50 ila %75'inin, bu davranışları altı yıl ya da daha fazla sürdürdüklerini belirtmiştir (Akt. Kanlıklıçer, 2005).

Profeta (2002) yaptığı çalışma ile okul öncesi dönemde olan fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal gelişim ve değişimlerin hızlı bir süreç olduğunu belirtmiştir. Bu gelişimler ve değişimlerin çocuklarda görölebilecek stres ve bazı davranış sorunlarına yol

açabileceğini belirtmiştir. Bu sorunların çocuğun çevresinde bulunan yetişkinler tarafından fark edilmesi ve erken müdahale edilmesi, çocuğun ileride daha büyük sorunlar yaşamamasının önüne geçeceğinden oldukça önemlidir.

Duygusal ve davranışsal sorun riski, bütün çocuklar arasında eşit olarak dağılım göstermez. Yapılan pek çok araştırma da göstermektedir ki, düşük sosyoekonomik düzeydeki ailelerin çocukları, yüksek stres içeren çevrelerde yaşayan çocuklar, bu risklerle çok daha fazla karşı karşıya kalırlar (Campell, 1997).

Yavuzer (2013) ailelerin, çocuklarını oldukları gibi kabul edip, onları destekleyip güdülemenin benlik saygılarının gelişmesinde oldukça önemli olduğunu belirtmiştir. Bu şekilde yetişen çocukların kendi görüş ve düşüncelerini kolaylıkla ifade eden benlik saygısı yüksek bireyler olacağını belirtmiştir.

Okul öncesi yaş grubundaki çocuklar için belirlenen amaçlar incelendiğinde, vurgulanan ortak noktanın, çocuğun sağlıklı bir birey olarak topluma kazandırılmasının öncelikli olduğu görülmektedir. Okul öncesi eğitimin genel amaçları arasında çocukların bedensel, zihinsel, duygusal ve davranışsal yönden gelişmeleri; temel alışkanlıklar kazanmaları ve sağlıklı bir benlik kavramı geliştirerek, kendini ifade edebilmeleri yer almaktadır. Dolayısıyla okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların davranış sorunlarına yönelik olan literatür incelendiğinde, davranış sorunlarının çocukların kendilik (benlik) algılarını etkileyebileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, 60-72 aylık çocukların davranış sorunları ile kendilik algısı arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığının incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda şu alt amaçlar incelenmiştir:

1. Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan 60-72 aylık çocukların davranış sorunları;
 - Çocuğun cinsiyetine,
 - Çocuğun yaşına,
 - Annenin öğrenim düzeyine,

- Babanın öğrenim düzeyine,
- Annenin mesleğine,
- Babanın mesleğine,
- Anne babanın medeni durumuna,
- Anne baba ayrı ise çocuğun kimin yanında kaldığına,
- Çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılaşma var mıdır?

2. Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan 60-72 aylık çocukların kendilik algıları;

- Çocuğun cinsiyetine,
- Çocuğun yaşına,
- Annenin öğrenim düzeyine,
- Babanın öğrenim düzeyine,
- Annenin mesleğine,
- Babanın mesleğine,
- Anne babanın medeni durumuna,
- Anne baba ayrı ise çocuğun kimin yanında kaldığına,
- Çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılaşma var mıdır?

3.60-72 aylık çocukların davranış sorunları ile kendilik algıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Okul öncesi dönem yaş grubundaki çocukların kendilik algısı ile ilgili olarak ülkemizde sınırlı sayıda araştırma yapılmış olduğu, kendilik algısı konusunda yapılan

araştırmaların daha çok ergenlere yönelik olduğu görülmüştür. Konunun okul öncesi dönemdeki çocuklarla ilgili olarak farklı değişkenler açısından ele alınmış olması davranış gelişiminin ve psikolojik sağlığın temel yapılarından olan kendilik algısı kavramının ülkemiz çocuklarına ilişkin olarak incelenmiş olması araştırmanın önemini arttırmaktadır.

Varsayımlar

Purdue Okul ncesi çocukları İçin Benlik Kavramı leğinin uygulandığı ortamın uygun bir test ortamı olduğu varsayılmaktadır.

lekleri cevaplayan çocukların ve öğretmenlerin soruları gerçekçi cevapladıkları varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, 2016 yılı içinde İstanbul İli Kadıköy ilçesine bağlı okul öncesi eğitim kurumlarına giden 60-72 aylık çocukları kapsamaktadır.

Tanımlar

Davranış Sorunları: Bireyin yeni bir beceri öğrenmesini engelleyen ve yaşadığı ortamın dışında kalmasına neden olan, kendisine yada diğerlerine zarar veren aynı zamanda bireyin içinde yaşadığı toplumun sosyal normlarına uymayan davranışlar olarak tanımlanır (Kanlıkılıçer, 2005).

Kendilik Algısı: Bireyin fiziksel ve sosyal çevresiyle olan etkileşimleri sonucu kazandığı bir takım kişisel duygu, değer ve kavramlar sistemidir (Yavuzer, 2000).

Okul ncesi Davranış Sorunları Tarama leği: 1976 yılında Behar tarafından geliştirilmiştir. Türkçe’ye uyarlaması ve 3-6 yaş çocuklar için geçerlilik ve güvenilirlik alışması Kanlıkılıçer (2005) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin alt boyutları:

1.Kavgacı- saldırgan olmak, 2. Endişeli- ağlamaklı olmak, 3. Aşırı hareketli-dikkatsiz olmaktır.

Purdue Okul Öncesi Çocukları İçin Benlik Kavramı Ölçeği: Cicirelli tarafından 1974 yılında geliştirilmiştir. Türkçe'ye uyarlaması Özcan, Eren-Gümüş, Kotil (2009) tarafından gerçekleştirilmiştir. 5-6 yaş çocuklar için yapılan uyarlama çalışması sonucunda dört alt boyut elde edilmiştir. Ölçeğin alt boyutları 1.Sosyal Yeterlilik, 2.Akademik Yeterlilik, 3.Fiziksel Yeterlilik, 4.Anne Kabulüdür.



BÖLÜM II

LİTERATÜR

2.1. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE SOSYAL GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

Okul öncesi dönem genel olarak çocuğun 0 ile 6 yaş arasındaki dönem olarak ifade edilmektedir. 0 ile 6 yaş aralığında bulunan çocuklara ait gelişim özellikleri birçok farklılık göstermesinin yanı sıra, uzmanlar tarafından tespit edilmiş olan her yaşa ait farklı özellikler bulunmaktadır (Kanlıklıçer, 2005).

2.1.1. Üç Yaş Çocuğu

Üç yaşından itibaren çocuk, içinde bulunduğu çevre ile daha ilgilidir ve kendisine herkesten daha fazla güçlü gördüğü ebeveynlerini rol model olarak almaya başlar (Şendil, 2003). Kendisine ebeveynleri tarafından söylenmiş olan sözleri ve davranışları yinelemekten keyif alır. Gündelik yaşamında gözlemediği kişi ya da kişileri oynamakta olduğu oyunlarına yansıtması, çocuğun insanlar arasında oluşan ilişkilerin önemini kavrayabilmesini ve sosyalleşmesini kolaylaştırır (Orçan, 2004).

Çocuğun gelişiminin doğal bir sonucu olarak üç yaşındaki bir çocukta “ben” kavramı oluşmaya başladığından, kendi yaş grubunda olan akranları ile bir araya geldiği zaman, herkes benliğini ortaya koymak ister ve bu durum sonucunda çocuklar kısa bir süre içerisinde aralarında problem yaşamaya başlarlar. Üç yaşındaki çocuklar grup ilişkilerinde başarısızdırlar, arkadaşları ile olmayı isterler ancak bu aynı oyunu paylaşmalarından ziyade, aynı ortamda değişik oyunlara yönelmeleri anlamına gelmektedir.

Üç yaşındaki çocuklar, kendi akranları ile ilişki kurmakta fazla zorlanmazlar fakat kurdukları ilişkiyi sürdürmekte başarılı değillerdir. Bu sebeple, kimi zaman büyüklerinin duruma müdahale etmesine ihtiyaç duyabilirler. Üç yaş grubundaki çocukların arkadaşları ile olan ilişkileri, vermekten çok almaya yöneliktir. Bu durum çocukların birbirleriyle sorun yaşamalarının en önemli nedenlerindedir (Işık, 2007).

Başka çocuklara çimdik atma, onları ısırma ya da saçlarını çekme gibi davranışları saldırganlık olarak değil, sosyal bir tecrübe olarak kabul edilmelidir (Oktay, 2013).

2.1.2. Dört Yaş Çocuğu

Üç yaşını bitiren bir çocuğun çevresi ile olan ilişkilerinde artışlar olur ve çocuk sosyalleşerek içinde yaşadığı çevreyi daha kolay algılamaya başlar. Kurduğu ilişki şekillerinden kendince sonuçlar çıkarır ve kendisine göre sınırlamalarda bulunur (Sayar, 2013). Sosyal gelişim yönünden yetişkinleri gözlemler ve onların davranışlarını taklit eder. Dört yaşında olan bir çocuk bir taraftan yetişkin bireyler ile ilişkilerine devam ederken, diğer taraftan da kendi yaşlıları ile daha uzun süre birlikte olmaya başlar. Ancak akranları ile kurduğu gruplar hala çok kolay dağılabilen gruplardır (Oktay, 2013).

Dört yaşındaki çocuklar sınırları zorlamaları ile tanınırlar. Çocuk tahrik edildiği zaman karşısındaki kişiye tekme atabilir, vurabilir ve hatta mutsuz olduğunda evin dışına çıkabilir. Dört yaş çocuğu ceza korkusu olmaksızın davranmaktadır ve niçin kurallara uymasının ve terbiyeli olmasının gerekli olduğunu bir türlü kavrayamaz. Bu yaş grubundaki çocuklar bazen yaşlılarına karşı saldırgan davranışlarda bulunabilirler. Çocuğun toplumsallaşması yönünden oldukça büyük öneme sahip olan ve yaşlıları ile ilişki kurmaya gereksinim duyulan bu dönem çete çağı olarak da ifade edilebilir (Yavuzer, 2013).

2.1.3. Beş Yaş Çocuğu

Beş yaşında olan bir çocuk artık çevresine ait keşiflerde bulunmaktadır ve çevresi her geçen gün daha da genişlemektedir. Önceki yaşlarına göre bir yetişkinin yardımına daha az gereksinim duyduğu ve bazı sorumlulukları almaya başladığı yaşıdır. Bu yaşta olan çocuk, duygusal ve sosyal açıdan daha dengeli davranışlar gösterir. Çevresinde bulunan insanlara güven duyar ve onlarla daha iyi dostluk ilişkileri geliştirir (Işık, 2007).

Bu yaş grubunda artık olumsuzluğun, inatçılığın ve özerklik döneminin yerini, yetişkinlerin sözünü dinleme almıştır. Çocuk başka insanlara yardımcı olmaktan keyif almaya başlar. Dili büyük bir ustalıkla kullanması ile insanlarla olan ilişkilerinde artış meydana gelir. Çocuğun kendi ailesine, arkadaşlarına ve topluma karşı göstermiş olduğu uyum belirgin şekilde izlenebilir bir duruma gelmiştir. Kendi yaşlıları ile gruplar

halinde oyunlar oynar, grubun isteklerini yerine getirmek için çabalar, kuralları daha iyi anlar ve uygular. Yetişkin bireyleri gözlemleyerek onları taklit etmekten keyif alır.

Beş yaşındaki çocuklar diğer insanların eşyalarına ve onların haklarına saygı duymaya başlarlar. Kendi duygularını ve arzularını iç denetim ile kontrol altına alabilirler. Bu yaş grubunda çocuğun sosyalleşmesinin en önemli göstergelerinden birisi de başka çocuklar ile iyi ilişkiler kurma isteğine sahip olmasıdır. Bu dönemde çocuk grup oyunlarından keyif alır. Gelişim seviyeleri birbirine yakın olan çocuklar, genellikle aynı grup içinde yer alırlar. Çocuk grup tarafından koyulmuş olan kurallara grupta bulunan herkesin uymasını ister. Beş yaş çocuğunun oyunları artık daha bilinçli, daha düzenli ve daha dengeli bir hale gelmiş bulunmaktadır (Işık, 2007).

Bu yaş aralığında olan çocuğunun vermiş olduğu mücadele kendisinin iyi olması üzerine kuruludur. Çocuk huysuz ve uyumsuz dönemini artık arkasında bırakmıştır. Kendinden emindir, daha dikkatlidir, kararlıdır ve daha naziktir. Sosyal ilişkileri artmıştır ve çocuk kendi kendine yetmektedir (Yavuzer, 2013).

2.1.4. Altı Yaş Çocuğu

Altı yaş, okul öncesi dönemin sonu, ilköğretimin başlangıcıdır. Beş yaşında iken çevresine uyum sağlayan ve daha rahat, daha sakin görünen çocuğun, altıncı yaşın ortalarına doğru davranışlarında değişiklikler ortaya çıkmaya başlar. Çocuk daha hareketli ve uyumsuz bir hale gelir (Sarı, 2007).

Altı yaşındaki çocuk etrafında bulunan her şeye ilgi duymaktadır ve çok meraklıdır. Düşünce bakımından gerçekçidir. Yeni girişimlerde bulunmaktan ve yeni tecrübeler yaşamaktan keyif alır. Bu yaş grubunda çocuk kendisine uygulanan yasakların ve kuralların sebebini araştırır. Etrafında bulunan insanlar ile ilgilenmeye ve paylaşmaya başladığı gözlenir. Onların üzüntülerini, mutluluklarını ve sevinçlerini paylaşır. Çocukta bu yaş aralığında empati kurma tam olarak ortaya çıkar. Çocuk kendi kendini eleştirmeye başlar. Anne ve babaya karşı bağımlılığı devam etmekle birlikte öğretmenine ve arkadaşlarına verdiği önem de giderek artmaktadır. Oyunlarını tek başına oynamak istemez. Organize edilmiş olan grup oyunları daha çok ilgisini çeker ve daha çok keyif alır (Işık, 2007).

Bu yaş grubunda olan çocukta bağımsızlığın ortaya çıkması, çocuğun bazen endişe duymasına neden olabilir. Çocuk duyduğu bu endişe ile baş edebilmek için her şeyi kontrol altına almaya çalışır ve kendisinin birinci ve en iyi olarak, her şeye sahip olmak ister (Yavuzer, 2013).

2.2. DAVRANIŞ VE DAVRANIŞ SORUNLARI

Kişinin dünyaya gelir gelmez fiziksel ve sosyal bir çevrenin içine girmesi, yaşadığı çevreye uyum göstermesini gerekli kılmaktadır. Kişinin ait olduğu fiziksel ve sosyal çevreye uyum sağlaması onun sosyal gelişimi ile mümkün olmaktadır. Çocukluğun ilk yıllarındaki sosyal gelişim, bireyin daha sonraki yıllarda göstereceği sosyal davranışlarının esasını oluşturmaktadır (Ülgen ve Fidan, 1997). Sosyal gelişim bireyin dünyaya geldiği andan itibaren başlayan ve bireyin hayatı boyunca devam eden, onun diğer insanlar ile kurmuş olduğu ilişkilerinin ve onlara karşı hissettiği duygular ve ilgisinin tamamı şeklinde de ifade edilebilir (Binbaşıoğlu, 1992).

Eğitirmiler çocuğun sahip olduğu sosyal davranışlarını araştırdıkları ölçüde, onun davranışlarına ait sorunlar üzerine de eğilmekteirler. Davranış sorunları olan bir çocuğun uyum sağlayamamasının onun okul başarısına etki edeceği düşünöldüğünde, çocuğun gösterdiği davranış sorunlarının tanımlanması ve çözüm için yollar belirlenmesi oldukça önemlidir. Davranış problemleri, çocuklar tarafından gösterilen oldukça karmaşık olan davranışsal ve duygusal problemler grubu için kullanılmakta olan bir tanımdır. Davranış problemleri, çocuk ile içinde yaşadığı çevre arasında sürüp giden negatif sosyal etkileşimlerin hem sonucu, hem de devamıdır. Tıpkı yetişkin bireylerin yaptığı gibi çocuklar da, stresli ve sıkıntılı durumlarda davranış problemleri sergilemektedirler. Bu çocuklarda iki çeşit davranış problemi gözlenir. Bunlar dışa yansıtılan ve içe yansıtılan davranış problemleridir. Davranış problemlerini dışarıya yansıtan çocuklarda daha fazla saldırganlık ve aşırı şekilde hareketlilik izlenirken, bu durumu içine yansıtmakta olan çocuklarda ise korku, endişe ve dikkat eksikliği dikkat çekmektedir (Kanlıkılıçer, 2005).

İçinde bulunduğı yaşın gereğı olan sosyal gelişim davranışlarına sahip olmayan birey, toplum tarafından kabul edilmeyen ve onaylanmayan davranış bozukluklarından ve toplumun kuralları sebebiyle, toplumsal baskı hissedebilmektedir. Toplumsal baskı,

davranış bozukluğu olan kişinin kınanması ile başlar ve bireyin toplum tarafından dışlanmasına kadar devam edebilir. Üzerinde fazla toplumsal baskı olan birey mutsuz ve uyumsuz olabilir. Çocuklarda davranış bozukluğuna ait problemlerin pek çoğunun altında yatan neden sosyal uyumsuzluktur (Gizir, 2002).

2.3. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ ÇOCUKLARDA GÖRÜLEN DAVRANIŞ SORUNLARI

Çocuğun sağlıklı bir çevrede sosyal uyumunu sağlamak için; çocuğa pozitif bir çevre oluşturulmalı, çocuğa güven duygusu verilmeli, sevgi dolu yaklaşılmalı ve anlayışlı tutum ve davranışlara bağlıdır. Etrafında bu olumlu çevreyi göremeyen çocuğun duygu ve düşünceleri karmaşık olabilir ve çelişkiler yaşayabilir. Ortaya çıkan bu durum çocuğun daha sonra sosyal çevresi ile uyum problemleri yaşamasına neden olabilir. Yavuzer bu konuda yapmış olduğu çalışmalarında çocuklarda ve gençlerde ortaya çıkan davranış sorunlarının tespit edilmesinde bazı ölçütlerin olduğunu ileri sürmüştür. Bu ölçütler şunlardır:

- Çocuğun yaşına uygunluk
- Probleme neden olan davranışın yoğunluğu
- Sorunun sürekliliği
- Cinsel rol beklentisi
- Kültürel faktörler

Yavuzer (2008) aynı zamanda çocuğun okul öncesi döneminde huysuzluğuna ve olumsuzluğuna sıklıkla rastlandığını, kendisinden istenilen davranışın aksini yapma eğilimine sahip olan bu yaş dönemindeki çocuklarda devamlı olarak yetişkin bir bireyin ilgisine gereksinimi olduğunu gözlediğini ifade etmiştir (Yavuzer, 2008).

Çocukların gelişimleri sürecinde karşılaşmış oldukları problemler farklılık gösterebilmektedir. Çocuklarda görülen davranış problemlerinin çoğu gelişim dönemlerine has problemlerdir ve bunlar ebeveynlerin ilgisi ve desteği ile çözülebilen sorunlardır. Çocuk bu konuda yeterli desteği ailesinden elde edemediğinde veya yanlış

anne-baba davranışlarında mevcut problemler daha da büyüyerek çocuğun bir sonraki dönemine geçebilmektedir (Yörükoğlu, 1978).

Çocuklar yaşamakta oldukları duygusal problemlerinin bütününe dışa vurmazlar. Bu sebeple dışsal olarak bir belirti göstermeyen çocukların tam anlamıyla uyumlu oldukları veya dengeli oldukları ifade edilemez. Balcıoğlu (2000) çocuklarda görülen uyum ve davranış sorunlarını dört başlık altında toplamıştır:

2.3.1. Davranış Bozuklukları

Davranış bozukluğuna sahip olan çocukların çevreleri ile devamlı olarak gergin bir ilişkileri bulunmaktadır. Bu çocuklar devamlı hırçındırlar, asabidirler, uyumsuzdurlar, kavgacı kişiliktedirler, okuldan kaçarlara ve kurallara uymazlar (Balcıoğlu, 2000).

2.3.2. Duygusal Bozukluklar

Duygusal açıdan bozukluğu olan çocuklarda korku, endişe, kaygı duyma, uyku bozuklukları, düzgün konuşamama ve tikler gibi bir takım sorunlar görülmektedir. Bu çocukların buldukları çevre ile ilişkileri kötü olmasa da utangaç bir yapıya sahip, güvensizlik yaşayan ve sosyal ilişkiler açısından zayıf olan çocuklardır. Duygusal bozuklukların temelinde çocuğun ailesi ile yaşadığı iletişim sorunlar bulunabilir (Balcıoğlu, 2000).

2.3.3. Alışkanlık Bozuklukları

Alışkanlıklara ait bozukluklar çocuğun parmak emmesi, idrarını tutamaması, dışkı kaçırmaya ve uykusunda altını ıslatması gibi alışkanlıklarına ait bozukluklardır (Balcıoğlu, 2000).

2.3.4. Ağır Ruhsal Bozukluklar

Ağır ruhsal bozukluklar, çocuğun sosyal uyumunu devamlı olarak her alanda bozan psikoz gibi ruhsal sorunlar olarak ifade edilebilir (Aydın, 2004). Ankey (1992) çocuklarda görülen uyum problemlerini psikotik, alışkanlık ve nevrotik bozukluklar olmak üzere üç başlık altında toplamıştır. Psikotik bozukluklar; bir ayı geçmeyen, ancak bir günden de az olmayan sanrı, kendi kendine konuşma ve davranış gibi psikotik

belirtilerin varlığıdır. Alışkanlık bozuklukları; çoğu fizyolojik düzeyde sayılabilecek uyum güçlüklerinin süregelmesi ve olumsuz birer alışkanlık halinde yerleşmesi şeklinde tanımlanabilir. Nevrotik bozukluklar ise; çocukların kontrol altına alamadığı, başa çıkamadığı kaygı ve korkular oluşturmalarıdır. Duygu ve düşüncede bozulmalar davranışlara yansır ve çocuğun kendisini çevresindekileri yıpratmasına neden olan bozukluklardır.

2.3.5. Kavgacı ve Saldırgan Davranışlar

Saldırganlık Şahin'e (2000) göre, çocuğun diğer insanlara, eşyalara ve hayvanlara bilerek isteyerek fiziksel olarak zarar verme biçiminde göstermiş olduğu davranış şeklidir. Bir başka ifade ile çocuklar arasında oluşan saldırganlık; çocuğun sahip olduğu negatif duygularıyla başa çıkamayarak, bu durumu olumsuz davranışa dönüştürerek kendisine ve etrafına zarar vermesi durumudur. Saldırganlık çocuklarda öfke nöbetleri biçiminde kendini gösterebilir (Akt. Aydın, 2004).

Bu çocukların öfkeleri başlangıçta bağırma ve tepinme biçimindedir. Bu davranışlar sonrasında daha zarar verici ve hırçın bir şekil alabilir. Zihinsel öfke ise çocukta en son ortaya çıkar (Gövsa, 1998). Çocuk, içinden gelen bu saldırgan davranışları başlangıçta, olduğu gibi dışarıya yansıtır. İstekleri engellenen çocuk, daha bebeklik döneminde öfke gösterebilir. İstediklerini elde edemeyen çocuk ağlar, tepinir, terler, nefesini tutar, altını ıslatır, morarır ve kusabilir. Çocuk yürümeye başladığı zaman ise duygularını, nesnelere atarak, vurarak, başkalarını ısırarak, yere yatarak gösterir ve saldırganlığını bu şekilde boşaltmış olur. Kimi zaman da dışarıya yansıtamadığı düşmanca hislerini kendi vücuduna yönelterek başını duvara vurur (Kanlıklıçer, 2005). Saldırganlığın sebepleri üç grupta incelenebilir:

1. İlk grupta Freud ve Lorenz gibi bilim adamları çocuklarda saldırgan davranışların doğuştan var olduğunu ve bunların biyolojik temelli olduğunu ileri sürmüşlerdir.
2. İkinci gruptaki M. Mead, Bandura, Berkovitz, Watson ve Skinner gibi davranışçı ekolden gelen araştırmacılar çevrenin saldırganlık üzerinde yarattığı etkinin önemine dikkat çekmişlerdir.

3. Üçüncü grupta ise E. Fromm ve B. Russell gibi her iki görüşü de belli oranlarda kabul eden araştırmacılar gelmektedir

Çocuklarda saldırgan davranışların oluşması ile ilgili temel görüşler incelendiğinde; gebelik sırasında anne tarafından alınan ilaçlar, kafa travmaları, organik beyin sendromları, biyolojik nedenler arasında görülebilmektedir. Bu konudaki teoriler saldırganlık sebebi olarak çevre faktörünün ağır bastığı üzerinde yoğunlaşmaktadır (Ankay, 1992).

Saldırgan davranışlara etki eden çevresel faktörleri düzenli olmayan aile ortamı, olumsuz ebeveyn tutum ve davranışları, olumsuz anne baba ilişkileri ve toplumsal riskler oluşturmaktadır. Çocuğun gösterdiği saldırgan davranışlara karşı anne ve babanın otoriter ve baskıcı bir tutum sergilemeleri, çocukta zaten var olan kavgacı davranışı daha çok kanıksamasına neden olur (Aydın, 2004). Çocuğun enerjisini boşaltmasına izin verilmemesi, ona karşı ilgisiz kalınması ve engellenmesi gibi durumlar çocuğun saldırgan davranışlarda bulunmasına neden olabilir.

Tedavi edilmesi en güç olan sorunlardan biri çocukta bulunan saldırganlık davranışlarıdır. Bu yüzden saldırganlık davranışlarının tedavisi için en uygun olan dönem okul öncesi eğitim dönemidir (Olcay, 2008).

Nixon (2002) küçük yaş çocuklarında dışa vurulan davranış problemlerinin saldırganlık, yıkıcılık, karşı gelme, söz dinlememe veya anti sosyal davranışlar olduğunu belirtmiştir (Akt. Kanlıkılıçer, 2005).

Saldırgan çocuklar genellikle yaşıtları ve çevreleri ile uyumlu ilişkiler kuramazlar. Anne, baba ve öğretmene karşı gelirler. Kurallara uymazlar, bu nedenle sık sık ceza alırlar. Diğerleri ile ilişkileri gergin ve sürtüşme halindedir. Karşısındaki kişiyi hep dövecek gibi yaklaşırlar. Öfke kontrolleri yoktur. Yaptıklarından utansa bile yinelemekten kendini alıkoyamaz. Cezalardan etkilenmez veya etkilenmemiş görünür (Kanlıkılıçer, 2005).

Saldırgan çocuk, temelde güvensiz çocuktur. Saldırgan çocuklar doyumsuzdur ve sevilmediğine inanır. Bazı çocuklar ev ortamında aşırı saldırgan olurken, farklı bir ortama girdiklerinde utangaç ve sakin olurlar. Bu çocuklar genellikle anne ve babasına aşırı düşkün, aile ortamında istediğini yapabileceğine inanan, farklı bir ortamda ise

kendi kendilerini nasıl yöneteceklerini bilmeyen, sorumluluk verilmemiş çocuklardır (Yavuzer, 2004).

McCoby ve Jacklin (1980) 6 yaş çocuklarıyla yaptıkları araştırmada, saldırganlık ve cinsiyetin davranış problemleri üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Sonuç olarak, erkek çocuklarının kız çocuklarına oranla daha saldırgan olduklarını belirtmişlerdir (Akt. Kanlıkılıçer, 2005).

2.3.6. Endişeli ve Ağlamaklı Olma Davranışı

Korku, görülebilen veya görülemeyen tehlikeler karşısında gösterilen tepkidir. Yaşlara göre farklılık gösterebilir. Çocuğun ilk yıllarında ortaya çıkmaya başlayan korkuları zaman içinde çoğalabilir. Çocukların okul öncesi çağlarında en sık görülen davranış sorunları korku ve endişelerdir (Ankay, 1992). Miller (2004) anaokuluna giden çocuklar arasında korkuların son derece yaygın olduğunu belirtmiştir. Çocukların 3-4 yaşlarında hayal dünyalarının fazla gelişmiş olması sebebiyle, gerçeikle hayali sıklıkla abarttıklarını belirtmiştir. Okul öncesi dönemde çocukların gelişimsel olarak yaşadığı ve doğal kabul edilen bazı korkular vardır. Bunlar davranış sorunu olarak görülemez.

Bireyin kendisi ile barışık olması onun kuşku ve kaygılarından uzak olması durumuna bağlıdır. Gündelik hayatta her sağlıklı bireyin endişeleri ve üzüldüğü anlar olabilir. Fakat insanların duyduğu kaygı ve korkuların belli bir nedeni yoksa ya da bu durumları uzun süre devam ediyorsa bireylerin ruhsal durumlarında sorunlar olduğu söylenebilir (Yörükoğlu, 1978).

Çocukların hayata ve olaylara dair tecrübelerinin ve düşünme becerilerinin sınırlı olması nedeniyle görmüş oldukları olayları veya işittiklerini abartarak bu durumdan korkmalarına sebep olacak sonuçlar çıkarabilirler. Çocukluk dönemine ait bu özellikler kullanarak, anne ve babalar tarafından çocukların korkutularak yetiştirilmesi daha kolay bir yol olarak seğılebilmektedir. Korku ne yazık ki ölkemizde bir disiplin aracı gibi algılanmakta ve kullanılmaktadır (Ankay, 1992).

Çocuklarda ortaya çıkan en belirgin ve en sık görülen korku ve kaygı çeşidi okul korkusu olarak bilinen davranış bozukluğudur. Bu korku çocukta okula gitmek istememe ve gitmeme durumu şeklinde kendini göstermektedir. Özellikle okul öncesi

dönemde bu durum çok fazla görülmektedir. Çocukta okula gitme korkusunun oluşumuna neden olan sebepler ne olursa olsun temelinde yatan neden genellikle çocuğun annesinden ayrılma korkusudur. Bu rahatsızlık sebebi bir aile nevrozudur. Aile fertlerinin birbirlerine karşı olan bağıllık ve bağımlılığın kaynaklanmaktadır (Öztürk, 1997).

Bazı korkular çabuk gelir ve kısa süre içinde geçer. Eğer korkular çocuğun hayatının normal olarak ilerlemesine engel oluyorsa ve ciddi boyutta ise bu durumun araştırılmasını ve tedavi edilmesini gerekli kılar. Genel olarak küçük yaşlarda oluşan korkular uzun sürmez ve kısa bir süre içerisinde yok olur. Bu korkular çok endişe yaratmaz ve çocuğun yaşamını etkilemez (Dursun,2010).

Olledick ve Francis (1988) yapmış oldukları çalışmada korku veya endişe sorununa sahip olan çocuklardan yalnızca % 5'lik bir bölümünün erken müdahale için başvurduklarını belirlemişlerdir. Korku problemleri olan çocuklarda erken müdahalede bulunmanın önemli olduğu gerçekleştirilen araştırmalar ile ortaya konulmuştur (Akt. Dursun, 2010).

Balkaya ve Tuğrul (1998) anaokuluna giden çocukların okula uyum süreçlerini etkileyen faktörleri 3-6 yaş grubundaki 200 çocuk ile incelemişlerdir. Kızların erkeklerden, 3-4 yaşındakilerin diğerlerinden, kardeşi olmayan çocukların olanlardan daha kaygılı olduklarını bulmuşlardır (Akt. Kanlıklıçer, 2005).

Kültür ve Tiryaki'nin (2003) yaptığı bir araştırmada ise, erkek çocukların endişeli olma oranının daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmacılar bunun sosyo- kültürel nedenlere bağlı olduğunu belirtmişlerdir. Çünkü ülkemizde kız çocuklar daha çok ev ortamı içerisinde zaman geçirmektedir. Kızların problemleri ev ortamında çözümlenmeye çalışılırken, erkek çocukların problemleri daha çok hastaneye başvuruyu gerektirmiştir.

2.3.7. Aşırı Hareketlilik ve Dikkat Eksikliği

Çocuklarda aşırı hareketlilik ve dikkat eksikliği okul öncesi yaşta oldukça sık karşılaşılan bir davranış sorunudur. DSM-V'ye göre; çocuklarda görülen dikkat

eksikliği ve aşırı hareketlilik; daha çok ve daha sert olan aşırı düşüncesizlik hali veya dikkatsizliğin yaygın bir şeklidir (DSM-V, 2013).

Bu dönem içerisinde çocuklar kendini yaşlıları ile zayıf olan ilişkileri, aşırı hareketlilik, dürtüsellik ve dikkatsizlik olarak gösterir (Austin ve Sciarra, 2013).

Bebeklik ve okul öncesi dönemde DEHB tanısı koymanın bazı zorlukları vardır. Bunlar:

- 6 yaş ve daha önceki dönemlerde çocuk davranışlarının yaşlarına bağlı olarak değişiklik göstermesi
- Aşırı hareketliliğin ve dikkat eksikliğinin diğer hastalıklara ait yan etkiler olma ihtimali
- 0-6 yaş grubu arasında olan çocuklarda çevrenin çok büyük bir etkisinin bulunması şeklinde sıralanabilir (Kanlıklıçer, 2005).

Çocuklarda aşırı hareketlilik ve dikkat eksikliği yürümeye başlamaları ile ortaya çıkar. Okul öncesi dönemde de başkalarını rahatsız edici bir seviyeye ulaşabilir. Aşırı hareketlilik durumu bir amaca yönelik olan bir davranış şekli değildir. Hiç durmadan uyarıları takip etmektedir (Aydın, 2004). Aşırı hareketli olan çocukların kurdukları arkadaşlık ilişkileri de uzun sürmez. Bu çocukların kurallara uymaları ve engellenme ile baş etme düzeyleri düşüktür. Ataktırlar; hiç düşünmeden akıllarına gelen ilk hareketi yaparlar (Ankay, 1992).

Kendilerine DEHB tanısı koyulmuş olan çocuklarda bu sorunun çocuğun ruhsal durumundan çok yapısal bir bozukluktan ileri geldiğine dair görüşler daha yaygın durumdadır. Bu çocukların fazla hareketli olmaları haricinde bedensel bir sorunları bulunmamaktadır. Bazı çocuklarda denge bozuklukları olabileceği gibi bazı çocuklarda da algılama bozuklukları bulunmaktadır (Yörükoğlu, 1978). Bu gibi çocuklar aşırı hareketli olmaları nedeniyle dikkat eksikliği yaşamakta ve belirli bir konuya odaklanamamaktadırlar. Ayrıca bu çocuklar üstün zekâlı bile olsalar akademik açıdan başarılı olma olasılıkları çoğu zaman düşük seviyededir. Barrigo ve diğerleri (2002) okul öncesi çağda dikkat eksikliği sorunu bulunan çocukların ilerleyen yıllarda bu

durumun akademik başarılarını düşürdüğünü tespit etmişlerdir (Akt. Alisinanoğlu ve Kesicioğlu, 2010).

2.4. DAVRANIŞ SORUNLARININ NEDENLERİ

Çocuklarda görülen davranış sorunlarının nedenlerini belirlemede birçok farklı açıklamaya rağmen, davranış sorunlarının nedenleri; biyolojik, aile ve okula bağlı olarak üç ana grupta incelenebilir (Baran, 1989).

2.4.1. Biyolojik

Bütün çocuklar doğuştan gelen birtakım özelliklere sahiptir. Bu özellikler kalıtsal, sinirsel ve biyokimyasal ya da bu üçlünün birleşiminden oluşmaktadır. Her çocuk biyolojik olarak bazı tür davranışlara eğilimlidir. Çocukların bu davranışları sürdürmesi ya da bırakması onun deneyimleri ve yaşantısı ile doğru orantılı olacaktır (Gençtan, 1984).

Bu özellikleri anne ve babalarından almaktadırlar. Bu durum çocukların anne ve babalarını model alıp, taklit etmelerine benzemektedir. Çocuklar doğuştan getirdikleri bu özellikleri istem dışı olarak sergilerler. Aynı zamanda sürekli aileleri ile birlikte olmaları da onların bu davranışları daha çok pekiştirmesine katkı sağlamaktadır.

Çocukların doğuştan getirdikleri biyolojik özellikleri, onların yaşadığı çevre ile oldukça ilişkilidir. Çocuğun herhangi bir davranış problemi gösterdiği sırada yaşadığı çevre içerisinde ona verilen ya da verilecek olan tepkiler onun davranışının yönünü belirleyecektir. Bu da o davranışın artmasına ya da azalmasına neden olacaktır.

Biyolojik etmenler genetik, hormonal, nörotransmitter disfonksiyonu, nörolojik, doğum öncesi toksin maruziyeti etmenleri olarak sınıflandırılabilir.

Davranış bozukluğu olan çocuklarda genetik etki önemli bir etkidir. Ebeveyn antisosyal davranışı ve ergenlik öncesi davranış bozukluğu başlangıcı annenin madde bağımlılığı, kaygısı ya da depresyonu gibi ebeveyn psikopatolojisi arasında güçlü bir ilişki olduğunu desteklemektedir.

Araştırmalar yüksek oranda testesteron ve türevleri başta olmak üzere hormonların davranış bozukluğu ile ilişkilendirileceğini göstermektedir. Van Goozen ve arkadaşlarının (2000) yaptığı araştırma davranış bozukluğu gösteren erkek çocuklarının karşı olma ve karşı gelme bozukluğundan muzdarip olan çocuklara benzer olarak testesteron n maddesi dehidroepiandrosteron (DHEAS)'u yüksek miktarda salgıladıklarını belirtmiştir. Sinir iletici (nörotransmitter) disfonksiyonun çocuklarda, ergenlerde ve yetişkinlerde saldırganlık oluşumundaki rolü araştırılmıştır. Duygu ve dürtü kontrolünün düzenlenmesinde ve ifade edilmesinde rol oynayan nörotransmitter olan seratoninin anormal fonksiyonunda tıpkı beyin- omurilik sıvısında metabolize seratonin düşük seviyede bulunması gibi saldırganlığa ve dürtü kontrolü yokluğuna neden olduğu belirtilmiştir. Ayrıca seratonin sinir ileticisinin düşük seviyelerde bulunması çocuklarda saldırganlıkla ilişkilendirilir. Nöroanatomi ve davranış bozukluğunda, şiddete ve saldırganlığa eğilimi olan kişilerin beyin n loblarında hasar olduğunu göstermiştir. Otonom sinir sisteminin yetersiz uyarılması başta ergen antisosyal davranışıyla ve daha sonra suçlulukla ilişkilendirilmiştir. Doğum ncesi toksin maruziyeti, annenin hamilelik sırasında sigara veya madde bağımlılığı da davranış bozukluğu ile ilişkilendirilmiştir (Akt. Austin ve Sciarra, 2013).

2.4.2. Aile Etmenleri

Çocuklardaki davranış sorunlarının nedenleri genellikle anne-baba ile çocuk arasındaki ilişkilerden doğmaktadır. Bu ilişkiler yalnızca ebeveynden çocuğa doğru değil, çocuktan ebeveyne doğru olarak çift yönlüdür (Baran, 1989).

Çocukların gereksinimlerine karşı duyarlı olan ebeveynlerin çocuklarda sağlıklı davranışların oluşmasında yardımcı olacağı bir gerçektir. Aksine çocuklarını yetiştirirken sevgi ve ilgiden yoksun ya da aşırı sevgi ve ilgi gibi tutumlar sergileyen ebeveynler çocuklarında sorunlu davranışların gelişimini artıracaktır (Enç, 1978).

Özellikle sosyal uyumsuzluk sorunlarında çocuğun ailesi ile kurduğu ilişkinin kalitesinin, ortaya çıkan sorunlarda anlamlı bir yeri vardır. Çocuğun yaşamında önemli yere sahip olan bireyler ile ilişkilerinin niteliği, davranışlara ait sorunlar karşısında göz önüne alınacak bir etkidir. Chen ve arkadaşları (2005) çalışmalarında Çinli okul öncesi çocukların okul uyumları ile anne baba arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir.

Araştırma sonucunda; çocukların anne ve baba ile ilişkilerinin, onların okuldaki sosyal davranışları ve okula uyum sağlamadaki etkileri ortaya çıkmıştır. Anne ve babalarıyla ilişkileri iyi olan çocukların sosyal yeterlilik ve sosyal beceri yönünden daha olumlu oldukları görülmüştür (Akt. Ünsal, 2010).

Anne ve çocuk arasında özellikle 0-3 yaş arasında olması gereken yakın ilişkinin gerçekleşmemesi, gelecekte görülebilen bir takım davranış sorunlarının sebebi olarak gösterilmektedir. Yine bu dönemde annenin yokluğundan kaynaklanan duygusal yoksunluk, gerek zihinsel, gerek duygusal ve sosyal gelişim gerilemesine ve gecikmesine neden olabilmektedir (Günel, 2007).

Richman (1977) okul öncesi çocuklar üzerinde davranış sorunlarını tanımlamak için yaptığı araştırmasında, aile ve sosyal etmenleri bir kontrol grubu ile karşılaştırmıştır. Çocukta görülen davranış sorunlarına, anne ve baba arasındaki olumsuz ilişkilerin neden olduğunu bulmuştur (Akt. Ünsal, 2010).

Vaugh ve arkadaşları (1988) 3-7 yaş arasındaki çocukların kişilik gelişimleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla başlattığı çalışmayı, çocukların ergenlik çağına gelene kadar devam ettirmiş ve çocukların kişilik gelişimlerine ilişkin veriler değerlendirmiştir. Sonuçta erken çocukluk döneminde ailedeki sosyalleşme deneyimlerinin, çocukların psikolojik gelişimleri için önemli olduğunu belirlemişlerdir (Akt. Günel, 2007).

2.5.3. Okul Etmenleri

Çocuklar okul ortamında, sınıf arkadaşları ve öğretmenlerinin davranışları ile etkileşim halindedir. Bu etkileşim çocukların davranışlarının yönünü belirleyen en önemli süreçtir. Eğer çocuğun davranışları öğrenmeye uygun ve sosyal becerileri yeterli değilse, bu çocuklar öğretmenlerinden ve arkadaşlarından olumsuz tepkiler alacaktır. Bu tepkilerin çocukta sorunlu davranışların gelişmesine ve artmasına sebep olabileceği düşünülmektedir (Enç, 1978).

Çocuğun göstermesi gereken uygun tepkileri öğrenememiş olması ve uygunsuz davranışlarının uygun davranışlarından daha fazla ödüle layık görülmesi, uygunsuz davranışları sergilemesine neden olmaktadır. Bu çeşit davranış sorunları çocukların

eğitimlerini de etkileyen unsurlardandır. Sınıf ortamında gözlenen davranış sorunlarının nedenleri, çocuktan kaynaklandığı kadar öğretmenlerden de kaynaklanabilmektedir. (Yumuş, 2013).

Davranış sorunu olan çocuca öğretmen tarafından uygun tepkinin verilmemesi, verilecek ödülün doğru olarak kullanılmaması, eğitimcilerin yapılmasını istedikleri davranışların ve beklentilerinin çocuğun kişisel yapısına ve yeteneklerine göre olmaması, eğitimcinin kendisinin çocuktan beklediği davranışlar konusunda uygun bir rol model olmaması vb. durumlar da öğretmenlerden kaynaklanan olası davranış sorunları arasında gösterilebilir (Yumuş, 2013).

Yukarıdaki etmenlerin dışında Ataman (2000) çalışmasında davranış sorunlarına birçok etmenin neden olduğunu belirtmiştir. Bunlar yanlış iletişim, problemin geçmişi, çocuğun gelişimsel becerilerine uygun olmayan beklentiler, davranış sorununun meydana geldiği yerler, strese dayalı sebepler, çocuğun kendine olan güveni, çocuğun soruna bakış açısı gibi etmenlerin olduğunu belirtmiştir.

2.5. KENDİLİK KAVRAMI

Kendilik kavramı hakkında ilk görüşler Baldwin (1897) ve Mead'e (1934) kadar uzanmaktadır. James Baldwin özellikle, "özne olarak kendilik" ve "nesne olarak kendilik" kavramlarını birbirinden ayırmıştır. Baldwin'e göre özne olarak kendilik, aktör olan, yani eylemi gerçekleştiren "BEN" dir. Nesne olarak kendilik ise, bireyin hakkında bilgi sahibi olduğu "BEN" dir. Baldwin böylece yetişkin bireydeki kendiliği izah etmeye çalışmıştır (Akt. Önder, 1997).

Mead'e göre benlik, kişinin toplumsal etkileşimde bulunduğu sırada başka insanların kendisine ne şekilde davrandıklarına göre gelişen bir olgudur (Akt. Aslıhan,1998). Mead, kendilik kavramının başkaları tarafından anlatılan fikirlerin yansıması olduğunu düşünmektedir. Toplum, insanların imajlarını keşfettiği "ayna ben" i sağlar (Şeremet, 2006).

En geniş anlamıyla İngilizcedeki "me" sözcüğü insanın "benim, kendime ait" diye niteleyebileceği şeylerin tamamıdır. Kendime ait diyebileceği bu şeylerin içine sadece

kendi vücudu ve fiziki gücü girmekle kalmaz, bunlarla birlikte kıyafetleri, hayat arkadaşı yani eşi, çocukları, dostları, arkadaşları, kazandığı ün, yapmış olduğu çalışmaları ve maddi kazanımları da girmektedir. Bunların hepsini gruplayacak olursak kendisine ait maddi kazanımları, toplumsal ve manevi öğeleri de bu grubun içine dâhildir. Bu öğelerin kişide uyandırmış olduğu hisler ise “kendine değer verme “olarak isimlendirilebilir. Bu durum da bireyin kendi benliğinden hoşnut olma ya da olmama biçiminde kendini gösterebilir (Harter, 1983).

Cooley (1992), bu durum hakkında ‘sosyal benlik’ kavramını kullanmaktadır. Bu benliğin, diğerleri tarafından kendisine davranış şekillerinin algılanması sonucunda oluştuğunu belirtmektedir. Bireyin diğer insanlar tarafından kabul edilmesi ve kişinin sosyal alandaki yeterliliğine bağlı olan bu benlik, bir ayna benliktir. Bireye ilişkin dış değerlerin bir yansımasıdır (Akt. Şeremet, 2006).

Leck (1994), kişiliğin çekirdeğini benlik kavramı oluşturmaktadır. Benlik kavramı bireyin “kendisinin kim olduğu, ne anlama geldiği, ne yapabileceği ve dünyaya nasıl uyum sağladığı” ile alakalı olan fikirlerini ifade eden kavramlardır (Akt. Önder, 1997).

Kendilik kavramını (self-concept), bireyin kendisine yönelik olarak yapmış olduğu betimlemeler biçiminde ifade etmek mümkündür. Bir başka ifadeyle kendilik kavramı bireyin kendisi hakkındaki düşünce ve algılamalarını kapsamaktadır (Gabay, 1996).

Rosenberg, (1979) benlik saygısını (self esteem) “kendini kabullenme, kendine saygı, kendi değerlerinin duyguları” olarak tanımlamıştır. Özsaygı, diğer insanlarla olan deneyimlerin bir sonucu olarak gelişir. Eğer bize olumlu yönde tepki verilirse veya biz diğerlerinin bizi değerli olduğuna inandığını algılaysak, benlik saygımız artar. Rosenberg, (1979) kişinin bir nesne olarak kendisine yüklemiş olduğu duygularının ve fikirlerinin bütünü şeklinde ifade etmektedir. Benlik kavramı, bireyin kendisini bir gözlem objesi olarak görmesini ve kendisine dışarıdan bakmasını gerekli kılmaktadır. Benlik değerinin bütünselliği açısından Rosenberg tarafından tanımlanmış olan benlik kavramına benzer bir yaklaşımla bakan Harter, ölçeklerinde bütünsel benlik değerini tespit edebilmek için, bireyin kendisini bir insan olarak ne ölçüde beğendiğini, kendisinden ne kadar memnun olduğunu, hayata bakışından ne ölçüde memnun

olduğunu anlamaya çalışmış bireyin bir insan olarak kendine atfettiği genel değeri öğrenmeyi hedeflemiştir (Akt. Şeremet, 2006).

2.5.1. Kendilik Kavramı İle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

Kendilik kavramına, ilk olarak psikoloji alanında William James ilgi duymuştur. Yirminci yüzyılın başlarında, William James (1882), kendilik kuramını geliştirmiştir.

James tarafından 1890 senesinde yayımlanan “Principles of Psychology” isimli kitabının benlik kavramı ile alakalı olan kısmında benliği (self), insan davranışlarının temel ve güdüsel yapılarının bir parçası olarak ele almıştır. James’in bu konu hakkında kaleme almış olduğu yazıları, üzerinde en çok tartışılan düşüncelerden biri olmuştur. James’in benlik kavramında bulunan temel ve güdüsel yapıları hedef alan kişilik araştırmaları içinde yaşadığımız günlerde yeniden canlanmaktadır. “James “Psikolojinin Prensipleri” isimli kitabı yazdığından beri kendilik kavramı merkez konu haline gelmiştir (Akt. Şeremet, 2006).

James’ten sonra Cooley (1902) ve Mead (1936) ise James’in fazla bireysel olduğunu ve benlik kavramının sosyal doğasına dikkat etmediği yönünde eleştirilerde bulunmuşlardır. Konunun uzmanı olan bu kişilerin görüşleri, sembolik etkileşim modelinin ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır (Akt. İlkin, 1994).

Harter ise benlik kavramı çalışmalarında, Rosenberg’in fikirlerini desteklemiştir. Örnek verecek olursak, çocuklar için Benlik Algısı Profilinde Harter, çocukların benlik algılarını beş farklı alanda incelemiştir. Bunlar akademik yeterlilik, atletik yeterlilik, sosyal onay, fiziksel görünüş ve uygun davranmadır. Bütünsel benlik değeri ise bu alanlarda yapılan değerlendirmelerden ayrı olarak incelenmektedir. Bu alt ölçek ile bir bütün olarak çocuğun kendisinden ne kadar hoşnut olduğu, bir insan olarak kendisini değerli hissedip hissetmediği, kendi yaşam tarzını ne kadar beğendiği gibi genel benlik saygısı ölçülmeye çalışılmaktadır (Akt. Gabay, 1996).

Lewis ve Brooks-Gunn (1979), Dishion (1990), Cüceloğlu (1992), Yavuzer (1996), Baldwin ve Sinclair (1996), Higgins (1996), başka insanlar ile alakalı bilgilerin ve onlarla kurulan etkileşimlerin, kendiliğin gelişmesinde aldığı role dikkatlerin çekilmesini sağlayan, daha modern psikologlardır. Kendilik hakkında ileri sürülen

fikirlerin çoğu, çocuğun kendisiyle alakalı bilgilerin kaynağının, içinde yaşadığı çevre olduğu konusunda, Piaget'in (1960) düşüncelerini temel olarak almışlardır. Bilindiği üzere Piaget'e göre "Çocuk sosyal bir çevrede, toplumun içinde dünyaya gelir ve toplum, çocuğun değerlerini ve fikirlerini dönüştürmek için baskı yapan, hazır yapılmış yol gösterici sistemlere sahiptir. Toplum tarafından çocuğa bir dizi sonsuz zorunluluklar empoze edilir." Bu anlayış, çocukluk döneminde kendilik kavramının gelişimini, toplumsal çevre ile etkileşimin bir sonucu olarak kabul etmektedir (Akt. Önder, 1997).

Samuel'e göre (1985) "Öz kendilik kavramının gelişmesinde erken çocukluk dönemleri en belirgin dönemlerdir. Anne baba ve çocuk ilişkilerinin sağlıklı veya sağlıklı olmaması çocuğun anne babasına karşı olan davranışlarına yansımaktadır. (Akt. Armağan, 1987).

"Sears (1970), ailevi faktörlerin üzerinde boylamsal bir araştırma gerçekleştirmiş, çocuğun kendilik algısının gelişimini incelemiştir. Yaş ortalamaları 5 ve 12 yaş aralığında olan çocukların sahip olduğu ailesel özellikleri araştırmıştır. Sonuç olarak, hem erkek çocuklar için hem de kız çocuklar için anne ve baba sıcaklığının yüksek kendilik algısıyla bağlantılı olduğu sonucuna varmıştır. Bununla birlikte yüksek kendilik algısı, küçük aile yapısı ve doğum sırası boyutu ile de ilişkilidir (Akt. Armağan, 1987).

Yörükoğlu da aile fertlerinin, özellikle anne ve babanın çocuklarıyla kurdukları ilişkilerin biçimleri, çocuk benliğinin pozitif ya da negatif yönde gelişimini önemli ölçüde etkilediğini belirtmiştir (Yörükoğlu, 1998).

Çocuk için ilk iletişim ortamı ailedir. Aile, çocuğun benlik saygısının gelişiminde çok önemli bir konumda yer almaktadır. Anne ve baba tarafından çocuğun sosyalleşmesi açısından uyguladıkları yöntemler, çocuk için seçtikleri ödüller ve cezalar, çocuğa bir şeyleri öğretme şekilleri, kazandırmaya çalıştıkları değerler, çocukların ilgi alanları ve sosyal yetenekleri ile birbirlerinden farklı kişilikler sergilemesine sebep olmaktadır.

Çocuğun benlik saygısının şekil almasında ailesinden sonra gelen en etkili faktör diğer insanların oluşturduğu sosyal çevredir. Çocuğun sosyal davranışlarına ait gelişimi ve yaşadığı çevre ile olan ilişkileri, çocuğun kendisine yönelik o zamana kadar oluşturmuş

olduğu düşüncelerin pekişmesini veya değişim göstererek gelişmesini sağlar (Gizir, 2002).

2.5.2. Kendilik Kavramı İle İlgili Temel Kuramlar

2.5.2.1. Psikanalitik Kuram

Psikanalitik kuram, çocuğun benlik saygısını, libido teorisi ve Narsizizm yönünden açıklamaktadır. Psikanalitik kuram, çocukluk dönemlerinin etkileri üzerinde durur (Maşrabacı, 1994).

Psikanalitik kuram çocuğun bebeklik ve çocukluk yıllarında edindiği ilk tecrübelerine ağırlık vermektedir. Çocuğun anne ve babası ile kurmuş olduğu ilişkilerinin, onun daha sonra oluşacak kişiliğini ve tutumlarına etki edebileceği görüşü, bu alanda araştırmalar yapılması için yol açmış bulunmaktadır (Aslıhan, 1998).

Freud'un kişilik kuramını konu edinen çalışmaları benlik kavramının gelişim sürecinin açıklanmasına ışık tutmaktadır. Freud, psikanalitik kuram ile açıkladığı kişilik kavramını id, ego ve süper ego olarak üç bölüme ayırmaktadır. Bu üç bölümün birbiriyle olan etkileşimi insan davranışının belirlenmesinde etkindir (Yanbastı, 1990).

İd, kalıtımla gelen, doğuştan varolan ve ruhsal enerjinin kaynağını oluşturan kişiliğin ilkel bileşenidir. İd, biyolojik özellikle dürtüsel davranış kalıplarını içerir. Yeme, içme, cinsellik, saldırganlık gibi. İd, içsel dürtülerine doyum bulma çabası içerisinde hareket eder. İd beklemeksizin, bir an önce, cinsel dürtülerinin ve arzularının isteklerini yerine getirmek üzere haz almaya yönelmiş tepkiler oluşturur. Böylece, id, haz alma ilkesi çerçevesinde hareket eder. İd'in doyum bulma çabası zaman mekân tanımaz ve uygun koşullar aramaz. Örneğin, yeni doğan bebek tümüyle id'in istekleriyle hareket eder. Dolayısıyla; id, gerçekçi değildir ve tamamen bilinçdışıdır. Ego, id'in isteklerine gerçekçi bir biçimde doyum bulmaya çalışmakla birlikte, aynı zamanda dış dünyadaki koşulları ve durumları algılar ve kişiliğin diğer bileşeni olan süperego'nun isteklerini de dikkate alır. Böylece, ego, id ve süperego'nun çatışan isteklerini uzlaştırmaya ve dengelemeye çalışır. Bu nedenle ego, kişiliğin düzenleyici, denge ve uyum sağlayıcı bir bileşenidir. Süper ego (üst benlik) ise id'in istek ve arzularını bastıran, diğer insanlar tarafından beklenen kuralları içeren kişiliğin ahlaki ve toplumsal yönüdür. Süper ego

ilkel benlikten gelen dürtüleri bastırma, mükemmeliyetçi olma ve egoyu gerçekçi amaçlar yerine ahlaki amaçlara yöneltme görevlerini üstlenir. (Freud, 2016).

2.5.2.2. Psiko-Sosyal Gelişim Teorisi

Psiko-sosyal kuramlar ise benlik saygısı ihtiyacının kişiye göre farklılık gösterdiğini işaret etmekte ve kişinin içinde bulunduğu sosyal çevre bu konuda önemli görülmektedir (Maşrabacı, 1994).

“Erikson benlik saygısının temelini bebeğin gelişim sürecinin ilk yıllarına götürmüş ve bu dönemde anne ile bebek arasında oluşan ilişkinin devamlılığı ve tutarlılığının çocukta temel güven duygusunu oluşturduğunu ve benlik duygusunu kazandırdığını ifade etmiştir. Benlik gelişiminin çocuğun hayatı boyunca devam edeceğini ve birbirini takip eden, temel güven, kişisel girişim, bağımsızlık, çalışma, başarılı olma, üretken olmak veya durgunluk, kimlik kazanma, yakın ilişki veya soyutlanma, benlik bütünlüğü veya umutsuzluk olarak sıralanmış olan sekiz temel dönemde gelişeceğini belirtmektedir” (Geçtan, 1981 ss: 81).

Erikson, yaşamın ikinci yılında bağımsızlığın en mühim gelişim görevi olduğunu belirtmektedir. Bağımsızlık ihtiyacı, utanma ve endişe bu dönemde oluşan gelişimin başka bir boyutu olarak ifade edilmektedir. Erikson bebeğin zihinsel ve motor yeteneklerinin gelişmesi ile bağımsızlık duygularının geliştiğini ifade etmektedir. Çocuğun dürtülerini ve kaslarını denetlemeyi öğrenmesi ile birlikte bağımsızlık duygusu da bununla birlikte gelişmeye başlamaktadır. Ancak çocuğa bakan kimseler çocuğa karşı sabırsız ve hoşgörüsüz davranırsa ve çocuğun yapabileceği işleri onun yerine yaparlarsa çocukta utanma ve endişenin gelişmesine sebep olurlar. Çocuk kendine ait dünyasını denetleme yeteneği hakkında endişeye ve kaygıya kapılabilir. Her aile bazen çocuğa karşı aceleci davranışlarda bulunabilir, fakat aile olması gerekenden fazla olarak devamlı koruma durumunda ise, örneğin kazalar hususunda devamlı olarak çocuğa uyarılarda bulunuyor ve sürekli eleştiriyorsa çocuğun utanma ve endişelenmesi durumunu pekiştirmektedir (Şeremet, 2006).

Erikson, hayatın ilk dönemlerinde izlenen bağımsızlığın gelişimi ile alakalı olan bu özelliklerin, çocuğun ergenlik yıllarındaki kimlik gelişiminde de önemli bir role sahip olduğunu ileri sürmüştür (Kargı, 2002).

2.5.2.3. Bandura ve Sosyal Öğrenme Kuramında Benlik

Bandura (1978), benliği bireysel, çevresel ve davranışsal boyutların etkileşim içinde olduğu, davranışları algılayan, değerlendiren ve düzenleyen alt fonksiyonları kapsayan bir sistem olarak ifade etmiştir. Bandura çalışmalarında, çevresel etkiler olarak ödüller, standartlar ve hedef koymalardan bahsetmektedir. Çocuklara ödül verilmesinde onların ne ile ödüllendirildiklerinden ziyade, ödüllendirilmenin nasıl yapıldığı hususunun önemine dikkat çekmekte ve çocuğa verilmiş olan bir görevde çocuğun belli bir oranda yeterlilik seviyesine ulaştığında kendisine verilecek olan ödülün, kendisini ve verilen görevi daha etkin bir şekilde algılamasına neden olduğunu ortaya koymuştur.

Bandura, çocuk tarafından algılanan kendilik algısının sahip olunan yeteneklerin sayısı ile alakalı olmadığını, kendimizin değişik koşullar altında neleri gerçekleştirebileceğimize inanmamız ile alakalı olduğunu, kendilik algısının başarılı olma performansına da önemli ölçüde katkı sağladığını ifade etmiştir.

2.5.2.4. Alfred Adler ve Bireysel Psikoloji

“Adler de Freud gibi çocuğun hayatının ilk beş yılına daha fazla önem vermiştir. Bu zaman dilimi içerisinde yaşam stili olarak isimlendirdiği ve kişiye has davranış örüntüsü oluşur” Adler’in geliştirmiş olduğu kurama göre kişilik, bireyin kendisine, içinde yaşadığı topluma ve diğer insanlara karşı sergilemiş olduğu davranışların ürünü olarak gelişmektedir. Adler kişiliğin merkezinin bilinç olduğunu ifade etmektedir ve insan bilinçli bir varlıktır (Akt. Yanbastı, 1996, ss:74).

Adler benlik saygısının gelişiminde üç önemli faktör olduğunu savunur. Birincisi organ eksikliği ve psikolojik yetersizlik, ikincisi bu eksiklerden kaynaklanan sebeplerden dolayı bireyin çevresinden yeterli destek ve ilgi görmemesi, üçüncüsü bu bireylerin sürekli olarak karşı taraftan alma isteği ve eğilimi olmasıdır. Bu da bireylerin benmerkezci olmasına, sosyal ilişkilerinde sorun yaşamalarına ve dolayısıyla benlik saygılarının düşük olmasına sebep olmaktadır (Zincirkıran, 2008).

Adler insanların davranışlarının bilincinde olduğu görüşündedir. Adler “Benlik” kavramını da, karar verme becerisine sahip ve kişiye amacı olan bir hayat temin etmeye çalışan bir sistem olarak ifade etmiştir (Yanbastı, 1996).

Adlerci psikolojinin temelinde, kişinin tutumlarının kendi “yaşam alanı” tarafından belirlendiği yatmaktadır. Adler’e göre kendilik insanların kendi yaşam biçimlerini yorumlayarak bir anlam vermelerini sağlayan bireysel bir özne sistemidir. Adler’in kuramına göre insanlar, kendi tutumlarının planını yapabilen ve kendi yolunu çizebilen oldukça bilinçli varlıklardır.

2.5.2.5. Hümanist Yaklaşımda Benlik

Rogers, insan doğasına iyimser olarak yaklaşanların başında yer almaktadır. Rogers’a göre her insan doğumundan itibaren mutluluğu aramaktadır ve potansiyellerini arttırmak için uğraşmaktadır. İnsanın doğasında gelişim ve pozitif yöne doğru değişim bulunmaktadır (Cüceloğlu, 1997).

Bireyin tutumları ile benlik kavramı arasında oldukça önemli bir ilişki bulunmaktadır. Yani bireyin kendisini algılama biçiminin tutumları üzerinde belirgin bir etkisi vardır. Hatta bireyin tutumunun kaynağında bulunan tek güdünün kendini gerçekleştirme güdüsü olduğunu söylemek mümkündür. Kendini gerçekleştirmekte olan insanlar sağlıklı insanlardır (Kepçeoğlu, 1992).

Benlik kavramının gelişimi, kişinin içinde bulunduğu çevresi ile olan yaşantıları algılama biçimlerine göre ortaya çıkan dinamik bir süreçtir. Yaşantılarını algılayış biçimi, toplumdaki diğer insanlarca pozitif olarak değerlendirilme ve kabul görme ihtiyacından önemli bir oranda etkilenmektedir. Bu durum özellikle bireyin kendisine yakın olan kişilerin tutumu için çok önemlidir. Kendisini memnun eden veya hayal kırıklığına uğramasına neden olan çeşitli yaşantılar neticesinde kişi kendine değer verme duygusunu geliştirmektedir. Kendine değer verme duygusu, diğer insanların kendisini değerlendirmeleri sonucunda birey tarafından öğrenilerek gelişir ve bir kez oluştuktan sonra, bağımsız olarak varlığına devam eder ve organizmanın bütün davranışlarını etkisi altına alır (Geçtan, 1998).

2.5.2.6. Rosenberg'in Kuramı

Rosenberg, bireyin duygusal bakımdan kendisini iyi hissetmesi veya stresli olmasında çocukluk dönemine ait tecrübelerin belirleyici olduğunu ifade etmektedir. Bu tecrübeler ilerleyen yıllarda yetişkin olduğunda kendini değerlendirme aşamasına temel oluşturmaktadır. Yüksek benlik saygısına sahip olan bireyler iyimser olmaya meyilli kişilerdir. Kendilerine yüksek hedefler çizerler ve yaşantılarında karşılıklarına çıkacak olan olumsuzluklar ile baş edebilirler. Buna karşılık benlik saygısı düşük olan bireyler karamsar olma eğilimindedirler (Rosenberg, 1979).

2.5.2.7. Jung'un Kuramı

Jung'un kuramında ise kişiliğin tamamı bilinçli veya bilinç dışı, bireyin sahip olduğu bütün duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını kapsayan "psyche" terimi ile isimlendirilir. Psyche birbirinden değişik biçimlerde çalışan, fakat birbiriyle etkileşim halinde olan sistemlerden oluşmaktadır. Jung'a göre kişiliğin gelişiminde gerekli olan bireyselleşme sürecinde, bir insanın kendini tanıması, yani bilinç alanını genişletmesi gerçekleşir. Kişiliğin gelişimine zarar veren faktörlerden birisi, anne ve babanın aşırı koruyucu davranışları ve kendi kişiliklerini çocuğa zorla kabul ettirmeye çalışmaları veya kendilerinde eksik olarak gördükleri yönlerini çocuğun gelişmesini beklemeleridir (Jung, 2001).

Ego, kişiliğin kimliğini ve tutarlılığını devam ettirmesini sağlar. Egonun seçiciliği sebebiyle kendimizin bugün, dünkü ile aynı insan olduğumuzu duyumsarız. Bu yüzden, bireyselleşme ve ego, kişiliğin kendine has özelliklerini oluşturmada ve devam ettirmede yakın işbirliği içindedir. Ego, yaşantıların bilince ulaşması için geçit verdiği oranda bireyselleşme gerçekleşir (Jung, 2001).

Jung, kişilik ile ilgili diğer yapıların araştırmalarını tamamladıktan sonra kendilik modelini keşfetmiş bulunmaktadır. Kendilik, gayri şahsi olarak genellikle rüyalarda ya da hayallerde bir daire, bir taş, bir kristal olarak ifade edilmiştir. Kişisel bakımdan ise kendilik, şahane çift, ilahi çocuk veya ilahiliğin diğer sembolleri şeklinde tasvir edilmiştir. Bunların tamamı bütünlük, birleşme, kutupların uzlaşması, dinamik

dengelerin sembolleridir ve bireysel süreçlerin hedefleridir. Kendilik, ego ve bilinçten biraz değişiktir ve yabancıdır. Kendilik içsel rehberlik faktörüdür (Jung, 1950).

“Kendilik, yalnızca merkezde değil, bunun yanı sıra bilinçliliği ve bilinçsizliği de içeren çevrededir; kendilik, bu bütünlüğün odak noktasında yer almaktadır. Kendiliğin gelişmesi, egonun dağılması ya da yok olup gitmesi değildir. Ego, bilincin odağında kalır, ancak şu andaki kendilikle, bilinçsiz süreçlerin kabul edilmesi ve anlaşılmasının güç ve uzun bir sürecin neticesi olarak bağlantısı bulunmaktadır (Akt. Şeremet, 2006, ss:44).

2.5.3. Kendilik Gelişimi

Kendiliğin gelişim sürecine ilişkin olarak çocuğun gelişim evrelerine ait bilgiler şöyle ele alınabilir:

2.5.3.1. Bebeklik Döneminde Kendiliğin Gelişimi

Genel olarak kabul edilen görüşe göre kendilik doğuştan değildir, sonradan edinildiği ve bebeklik döneminde bedensel temele dayandığı ileri sürülmektedir (Önder,1997). Hiçbir çocuk, dünyaya benlik kavramına sahip olarak gelmez. Fakat dünyaya geldikten sonra, ilk olarak bedensel, sonra ruhsal ve sosyal yönden gelişme benliğinin ortaya çıkmasında önemli bir biçimde rol oynamaktadır. İlk başlarda çocuk kendi varlığının bilincine sahip değildir. “Ben” ile ilgili “ben olmayan”ı bir diğer ifadeyle, kendisiyle ilgili olanı aynı zamanda kendisiyle bağlantılı olanı ve bağlantılı olmayanı ayırt edemez. Uyarıların içinden mi ya da dışarıdan mı geldiğini, elinin ayağının, gözünün burnunun yani organlarının kendisinin mi ya da bir başkasının mı olduğunu bilemez (Gizir, 2002).

2.5.3.2. İşlem Öncesi Dönemde Çocuğun Kendilik Gelişimi

Piaget'e göre, işlem öncesi dönemde çocuk, kendi benliğini tanımlayacak olan kategorileri öğrenmeye başlamaktadır. Fakat bu kategoriler henüz ne mantıksal, ne hiyerarşik olarak düzenlenmişlerdir, ne de değişmezliğe sahiptirler. Şu anda kız olduğunu ifade eden işlem öncesi dönem çocuğu, ileride kendisinin erkek olabileceğini düşünebilmektedir. Bu dönemde çocuk, benlik ile alakalı olan kavramları sistematik

olarak test etmemektedir. İşlem öncesi dönemin başlarında ise henüz başkalarının perspektifinden düşünmemektedir (Şeremet, 2006).

Higgins'e göre, bir çocuğun kendisini başkalarının yerine koyması, çevresinde bulunan önemli yetişkinler ile etkileşimlerden faydalanmasını sağlayarak çocuğun kendilik bilincinin gelişmesine katkı sunar. Çünkü bu etkileşimler çocuğa, toplumla alakalı sosyal anlam ve çocuğun özellikleri ile ilgili ortak bir gerçeklik temin eder (Önder, 1997).

Benlik ile alakalı olan bilgiler bu dönemde, daha ziyade yüklemeler ve kategoriler biçimindedir. 6 yaş aralığında, içsel tecrübeler, dışsal tecrübelerden ayırt edilmekte, yine de bunların birbirleri ile tutarlı olduğu düşünülmektedir. 8 yaş ve civarında ise çocuk, kendi iç yaşantıları ile görünürde olan yaşantıların farklı olduğunu ve benliğin, bireyi ve diğerlerini aldatabileceğinin farkına varmaktadır (Şeremet, 2006).

Somut işlemler döneminde bulunan bir çocuk kendisini başkalarının yerine koyabilmesi nedeniyle "genellenmiş diğer kişi" veya "ayna benlik" yapısını bilişsel olarak kurabilmektedir. Çocuk bu dönemde kendiliğe uygulayabileceği kategorilerin farkına varmaktadır. Dolayısıyla kendilik değeri durağandır. Özellikle 8 yaşında olan bir çocuğun kendilik değeri daha istikrarlı bir yapıya kavuşmuştur (Önder, 1997).

2.5.4. Davranış Sorunlarının Kendilik Algısına Etkisi

Çocuğun, beden ve ruh sağlığı için gerekli olan sevgi, şefkat ve yakın ilgiyi bulabileceği en doğal ortam aile ortamıdır. Çocuğun aile ortamında yaşadığı olay ve durumlar kendilik algısının oluşumuna temel hazırlamaktadır. Çocuğun ailedeki bireylerle olan etkileşimi, iletişimi onun kendi hakkındaki düşünce ve değerlerini oluşturmasına yardımcı olmaktadır (Yazıcı ve Taştepe, 2013).

Çünkü hiçbir çocuk kendilik kavramına sahip olarak dünyaya gelmemektedir. Bunu anne-babasından, kardeşlerinden, okul çevresi ve diğer çevreden öğrenir. Anne-babanın, öğretmenlerinin, arkadaşlarının çocuğa olan değer ve tutumları, sosyal ortamdaki etkileşimleri, deneyimleri ve çevresi çocuğun kendilik kavramını şekillendirir (Yavuzer, 2011).

Rogers'a göre çocuğun kendilik gelişimi yaşamındaki önemli kişiler tarafından desteklenmelidir. Anne-babalar, eğitimciler çocukların kendilik kavramı ve duygularına karşı koşulsuz olumlu saygı göstererek desteklemeli, eleştirilerini yalnızca belirli istenmeyen davranışlarla sınırlandırmalıdır (İnanç ve Yerlikaya, 2011).

Çocuklarda görülen ve görülebilecek bir çok davranış sorunları var olabilir burada önemli olan bu sorunun fark edilip, önlenmesi için gerekli çalışmaların yapılarak, çocuğun kendilik algısının gelişimine olumlu katkılar sağlamaktır. 65866585852225Bu sebeple kişilik gelişiminin temellerinin atıldığı 5-6 yaş döneminde çocuklar iyi gözlenmeli, gerek duyulduğu zamanda çocuklara destek sağlanmalıdır. Böylece kendilik algısı yüksek bireyler yetişmesine imkan verilmiş olacaktır.

2.6. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Geçtan (1981) aile ortamının ve anne baba tutumlarının benlik saygısının gelişiminde oldukça etkili olduğunu, anne baba tarafından önemsenip ve çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmasının çocuğun olumlu benlik saygısı geliştirmesinde önemli bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir.

McGuire ve McGuire (1982) yaptıkları araştırmada küçük çocukların, büyük çocuklara oranla benlik kavramlarının daha çok aile üyelerine dayandığını bulmuşlardır. Küçük çocuklar yaşlarının ilerlemesiyle dikkatlerini aile üyelerinden, çevrelerine yöneltmeye başlamaktadır.

Berndt ve Thomas (1985) 36- 64 aylık olan 17 kız ve 17 erkek çocuk üzerinde yaptığı çalışmada çocukların evde ve okuldaki sosyal davranışlarını incelemiştir. Sonuç olarak kendilerinden büyük kardeşleri ile etkileşim halinde olan çocuklar daha saldırgan ve olumlu sosyal davranış tepkileri göstermiştir. Kendilerinden küçük kardeşi olanların ise daha baskın oldukları, daha az sözel iletişim kurdukları ve bunun nedeninin muhtemelen küçük kardeşlerin sınırlı dil becerilerinin olmasıdır. Kardeşler arasındaki statünün, okul davranışları ile ilişkisi yoktur. Fakat erkek kardeşi olmayan kız çocuklarının daha fazla gözlemci ve daha durgun olduklarını gözlemişlerdir. Ayrıca

erkek kardeşlerine karşı daha saldırgan olan öğrencilerin akranları ile benzer davranışlar gösterdikleri görülmüştür.

Harter (1986) ergen ve çocukların kendilik ve duygu durumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sonuç olarak; önemli bir ilişki olduğunu bulmuştur. Ergen ve çocuklarda kendilik algısı yüksek olanların, duygu durumlarını kontrol edebildiklerini belirtmiştir.

Baran (1989) yaptığı çalışmada farklı sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş grubundaki çocuklar üzerinde yürüttüğü çalışmada, davranış bozukluğu ve benlik kavramını çeşitli değişkenler açısından ele almıştır. Sonuç olarak; sosyo-ekonomik düzey düştükçe, davranış bozukluklarının arttığını ve erkeklerin kızlara göre daha çok davranış problemi olduğunu, annenin eğitim düzeyinin davranış probleminde belirleyici olduğunu ve ilk ya da son çocuk olmanın davranış problemlerinin ortaya çıkmasında etkili olduğunu belirtmiştir.

Maşrabacı (1994) yaptığı çalışmasında benlik saygısının ailede başladığına yüksek benlik saygısının yaşam kalitesindeki rolüne dikkat çekmiştir. Düşük benlik saygısının ise; huzursuzluk ve mutsuzluk kaynağı olabileceğini belirtmiştir.

Verschuren (1996) 51-76 aylık 95 anaokulu çocuğunda yaptığı araştırmada “Cassidy Kukla Görüşme Formunu” kullanmıştır. Bu form ile çocukların; benlik saygılarını anneye bağlılık, fiziksel yetenek, bilişsel yetenek ve akran ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda benlik saygısı yüksek olan çocukların anneleri ile güvenli bağlanma ilişkisi kurduklarını fakat benlik saygısı ile bilişsel yetenek, fiziksel yetenek ve akran uyumu arasında bir ilişki bulamamıştır.

Önder (1997) Küçük Çocuklar İçin Kendilik Algısı Ölçeğini Türkçe’ye uyarlamıştır. Çalışmasının ikinci kısmında 4-6 yaş grubundaki çocukların, okula devam etme süresi, prematüre doğmuş olma, yaş, cinsiyet gibi değişkenleri, bedensel yeterlilik, bilişsel yeterlilik, akranları tarafından kabul edilme algıları üzerindeki etkilerini incelemiştir. Okula devam etme süresinin ve cinsiyet değişkeninin, akranlar tarafından kabul edilme algısı üzerindeki etkisini en az 5 aydan beri aynı okula devam eden çocukların, akran

tarafından kabul edilme algılarının, en fazla iki haftadan beri aynı okula devam eden çocuklardan daha yüksek olduğu belirtmiştir. Bu konu için cinsiyet değişkeninin bir etkisi olmadığını belirtmiştir. Prematüre ve normal doğma türü ve cinsiyet değişkeninin, çocukların bedensel yeterlilik algıları üzerindeki etkisi, prematüre doğan ve öğretmenleri tarafından bedensel gelişimleri yetersiz olarak ifade edilen çocukların, bedensel yeterlilik algılarının, normal çocuklardan daha düşük olduğunu ifade etmiştir. Bedensel yeterlilik algılarında cinsiyet değişkeninin bir etkisi olmadığını belirtmiştir. Çocukların bilişsel yeterlilik algılarının, yaş ve cinsiyet değişkeni üzerindeki etkisi ise; 6 yaşında olan çocukların bilişsel yeterlilik algılarının 4 yaşında olan çocuklardan daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Cinsiyet değişkeninin, bilişsel yeterlilik algıları üzerinde bir etkisi olmadığını belirtmiştir.

Gizir (2002) yaptığı çalışmasında benlik saygısının bireyin gelişiminde ve kişiliğinin şekillenmesindeki etkilerinin çocukluk döneminden kaynaklandığını belirtmektedir. Araştırma sonucunda; benlik saygısının gelişiminde anne baba tutumlarının ve aile ortamının, incelenen diğer faktörlerden daha etkili olduğunu belirtmiştir.

Jeong (2002) doktora çalışmasında okul öncesi çocuklarda aile içi şiddetin davranış sorunlarına olan etkisini incelemiştir. Bu çalışma 5 yıllık bir çalışmadır. Çalışmanın 1. yılında babanın anneye karşı olan şiddetinin 5 yıl sonraki okul öncesi çocuklardaki etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın 3. Yılında annenin ruhsal sağlığı üzerinde çalışılmıştır. Sonuç olarak aile içi şiddetin 1. yılındaki etkilerinin 5. yıldaki sonuçları düşük gelir düzeyine ve evlilik durumuna göre çocukların davranış sorunlarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Lee, Super ve Harkness (2003) anasınıfı düzeyinde ve ilköğretim 7. Sınıfa kadar olan toplam 750 Kore’li öğrenci ile benlik algısı yeterliliğini ölçmeyi amaçladığı bir çalışma yürütmüştür. Çalışma sonunda çocukların benlik algısı yeterlilikleri yaşla birlikte artış gösterirken; ilköğretimin ilk yıllarında düşüş olduğu belirtilmiştir. Fiziksel ve bilişsel yeterlilik alanlarında çocukların öğrenim gördükleri sınıf seviyesi ile cinsiyet arasında da anlamlı ilişki bulunmuştur. İlkokula başlama yıllarında benlik algısında her iki cinsiyette görülen düşüşün kız çocuklarda daha fazla olduğu görülmüştür.

Kapçı (2004) yaptığı çalışmasında 4. ve 5. Sınıf öğrencilerinin maruz kaldıkları zorbalık türleri, görülme sıklığı, bunların görülmesinde sosyo-ekonomik düzey, sınıf düzeyi ve cinsiyet farklılıklarının olup olmadığını ve benlik saygısı, depresyon ve sürekli kaygı düzeylerinde nasıl bir farklılaşma olup olmadığını araştırmıştır. Araştırmaya 206 öğrenci katılmıştır. Bunların 99'u kız, 107'si erkek öğrencidir. Sonuç ise; öğrencilerin %40'nın sözel, bedensel, duygusal, cinsel zorbalığa maruz kaldıklarını ve zorbalığın demografik değişkenlerden ziyade psikolojik değişkenlerle bağlantılı olduğunu belirtmiştir.

Skowron (2005), şehirlerde yaşayan düşük gelirli ailelerde, annelerin benlik algıları ile çocukların sözel ve matematik becerilerindeki yeterlilikleri ile düşük saldırganlık arasındaki ilişkiyi çalışmaya katılan 55 aile incelemiştir. Annelerin benlik algıları arasında büyük oranlı farklılıkların çocukların yeterlilikleri üzerindeki belirleyiciliği, yaşanan çevredeki şiddet ve aile yaşamı stresi de göz önünde bulundurularak incelenmiştir. Çalışma sonunda ailenin işlevselliği ile çocuğun akademik benlik algısı arasında ilişki bulunmamıştır. Buna ek olarak annelerin farklılaşan benlik algısı puanları çocukların bilişsel beceri seviyelerinde öngörü yaratabildiği gözlenmiştir.

Donnellan, Trzesniewski, Robins, Moffitt ve Caspi (2005) tarafından 11-13 yaş aralığındaki çocuklarla düşük benlik saygısı ile saldırganlık, antisosyal davranış ve suç işleme arasındaki ilişkiyi incelemek üzere 3 aşamalı bir çalışma yapmışlardır. Farklı yaş gruplarıyla, farklı milletlere sahip çocuklarla; benlik saygısını ve dışsal problemleri çoklu değerlendirme sistemi kullanarak ve başka demografik bilgiler de kontrol edilerek değerlendirilmiştir. Çalışma sonunda düşük benlik saygısından geleceğe ilişkin yordamalar yapmakta faydalanılabileceğini, 11 yaşında iken düşük benlik saygısına sahip çocukların 13 yaşına geldiklerinde saldırganlık eğiliminde olmaları sonucundan yola çıkarak ileri sürmüşlerdir. Düşük benlik saygısının saldırganlık üzerindeki etkisi narsizmden bağımsızdır. Bir başka deyişle; sağlıklı benlik saygısı, narsistik benlik algısından bağımsız incelendiğinde düşük benlik saygısı ile saldırganlık arasındaki ilişkinin arttığı belirtilmiştir.

Mantzicopoulos (2006) çalışmasında benliğin yaş ve cinsiyete göre değişimini incelemiştir. Çalışma okul öncesi eğitim kurumuna ve ilkokul 2. Sınıfa giden 87 çocuk ile yapılmıştır. Sonucunda; öğretmen değerlendirmelerine göre, çocukların kendilerini

algılama biçimleri arasında ilişki yoktur. Sınıf ve yaş arasındaki ilişkide büyük ölçüde farklılık yokken, çocukların kendilerini değerlendirmeleri ve akademik yetkinliklerinin arasında önemli bir ilişki vardır. Cinsiyet analizleri tespit edilememiştir.

Cevher ve Buluş (2006) yaptıkları çalışmada okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların akademik benlik saygısı düzeylerini demografik değişkenler üzerinde incelemiştir. Çocukların akademik benlik saygı düzeylerinin ortalamaların altında olduğunu, öğretmenin kıdem yılına ve çalıştığı kurumun resmi ve özel olup olmamasına, çocuğun yaşına göre farklılık göstermediğini belirtmişlerdir. Ayrıca kızların akademik benlik düzeylerinin erkeklere oranla daha düşük olduğunu, anne ve babanın eğitim düzeyi yükseldikçe çocukların akademik benlik düzeylerinin düştüğünü, ailenin toplam geliri ile çocukların akademik benlik düzeyi arasında ters yönlü bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir.

Bal (2006) İlköğretim öğrencilerinin benlik algıları ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerinin benlik algısı puanlamasında, erkek öğrencilerin benlik algı puanlarının ortalaması kız öğrencilerin benlik algı puanlarının ortalamasından daha yüksek bulunmuştur. Daha yüksek sosyo-ekonomik şartlara sahip okullarda öğrenim gören öğrencilerin benlik algıları daha yüksektir. Anne baba eğitim durumu arttıkça benlik algısı puanlarında artış olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin okul başarısı algısı yükseldikçe benlik tasarımı da yükselmekte olduğu bulunan diğer sonuçlardandır. Aynı zamanda anaokulu eğitimi alma değişkeninin benlik algısı puanlarını anlamlı düzeyde etkilemediği belirtilmiştir.

Ünsal (2010) yaptığı çalışmada, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocukların sosyal duygusal uyumları ile davranış sorunları arasındaki ilişkiyi 432 çocuk ve annelerine uyguladığı ölçeklerle açıklamıştır. Bunun için Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği, Marmara Sosyal- Duygusal Uyum Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, ölçekler arasındaki ilişki çocukların cinsiyetlerine, annelerin ekonomik durum değerlendirmelerine, annelerin eşleri ile ilişkileri nasıl değerlendirdiğine ve annelerin çalıştıkları işlerden memnun olmalarının anlamlı bir farklılık gösterdiğini, çocukların doğum yılı, kardeş sayısı, okula devam süresi, annenin yaşı, annenin eğitim durumu ve annenin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur.

Yeter (2010) yaptığı çalışmasında, 5-6 yaş grubu çocuklarda karşılaşılan davranış problemleri ve annelerinin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bunun için Aile Hayatı Ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği ve Çocuk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeğini kullanmıştır. Bu iki ölçeğin alt boyutlarında demografik özellikler açısından anlamlı bir fark olduğunu belirtmiştir. Çocukların problem davranışlarından olan isyankar davranışlar alt boyutu ile çocuk yetiştirme tutumlarından olan aşırı koruyucu annelik, ev kadınlığı rolünü reddetme arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmiştir.

Tazeoğlu (2011) yaptığı çalışmasında, çocukların sergiledikleri davranış sorunlarını yordayan değişkenleri belirlemek istemiştir. Çalışmaya 10-14 yaşında 300 çocuk katılmıştır. Çocukların sergiledikleri davranış sorunları, annelerin çocuklarına uyguladıkları disiplin yöntemleri ve çocukların benlik algısına ilişkin ölçümleri elde etmek amacıyla sırasıyla Connors Ebeveyn Derecelendirme Ölçeği- uzun form, Anne-Baba Ölçeği, Çocuklar için Benlik Algısı Profili ölçme araçlarını kullanmıştır. Sonuçta annelerinin uyguladıkları disiplin yöntemleri ve benlik algısının, çocukların sergiledikleri davranış sorunları ve annelerin uyguladıkları disiplin yöntemlerinin de çocukların benlik algısını anlamlı yordadığı bulunmuştur. Ayrıca annelerin uyguladıkları disiplin yöntemlerinin ailedeki çocuk sayısına, çocuğun cinsiyetine ve annenin eğitim düzeyine göre farklılaştığı bulunmuştur.

Konstantina (2014) çalışmasında çocuk oyunculuğunun davranış sorunları ve demografik özellikleri arasındaki ilişkiyi Yunanlı çocuklar üzerinde incelemiştir. Oyunlar tüm çocukların gelişimine katkı sağlamaktadır. Ancak tüm oyunlar aynı etkiyi göstermez. Tam tersine bireysel oyunlar, sosyal-duygusal ve davranışsal sorunlarla ilişkilendirilmiştir. Okul öncesi Oyun Davranış Ölçeği kullanılarak çocukların sosyal ve bireysel davranışları, Çocukların Oyunculuk Ölçeği ile çocukların oyunculuğunu ve çocukların potansiyel davranış problemlerini Okul Öncesi Davranış Anketi ile ölçülmüştür. Sonuç olarak örneklem grubu ortalama seviyede bireysel davranış göstermiştir. Bu nedenle ilişkilendirme analizi sosyal ve bireysel oyunların oyunculukla belirlendiğini ve belirli davranış problemlerinin kişisel ve aile özellikleri ile ilişkilendiğini göstermiştir.

Manz (2015) yaptığı çalışmasında erken çocukluk eğitim programlarının, davranış problemleri ve sonradan ortaya çıkacak antisosyal davranışları önlemek için önemli bir mekanizma olduğunu belirtmiştir. Meta analitik veri tabanları kullanılarak erken çocukluk eğitimlerinin dışa vurulan davranış problemleri ve farklı etkileri incelenmiştir. Sonuç olarak; 3 seviye çalışılmıştır. Her bir program seviyesi bir sonrakinde daha olumlu dışa vurular ile davranış problemlerini azaltmakta olduğu ifade edilmiştir.

Çakılcıoğlu (2016) anne ve babaların çocuk yetiştirme tutumları ile benlik arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın sonucunda demokratik ve eşitlikçi anne- baba tutumları ile olumlu benlik algısı arasında anlamlı düzeyde bir ilişki görmüştür. Bunun yanında meslek sahibi ve yüksek gelire sahip olmanın da benlik saygısı üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu ifade etmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Yaşları 60-72 ay arasında değişen çocukların davranış sorunları ile kendilik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlandığı bu araştırma, tarama modelindedir. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu, var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlar (Karasar, 2009).

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın evrenini, 2015- 2016 yılında İstanbul ili, Kadıköy ilçesinde bulunan devlete bağlı anaokullarına devam eden, 60-72 aylık çocuklardır. Araştırmanın örneklemini, bu evren içerisinde tesadüfi örnekleme seçim yöntemiyle 60-72 aylık olan 200 çocuktan oluşmaktadır. Tesadüfi örnekleme yöntemiyle, Kadıköy ilçesindeki üst orta ve alt sosyo- ekonomik düzeyi temsil eden 10 adet okula devam, 60-72 aylık olan 200 çocuktan oluşmaktadır.

Tablo 1’de araştırmaya katılan çocukların yaş ve cinsiyetlerine göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 1. Çocukların Cinsiyet ve Yaşlarına İlişkin Bilgiler

Cinsiyet	Yaş	n	%
Kız	5	52	51.5
	6	49	48.5
		101	50.5
Erkek	5	30	30.3
	6	69	69.7
		99	49.5
Toplam	5	82	41.0
	6	118	59.0
		200	100

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya toplam 200 çocuğun katıldığı görülmektedir. Çocukların % 50.5'i kız, %49.5'i erkektir. Kız öğrencilerin %51.5'i 5 yaşında, %48.5'i 6 yaşındayken; erkek öğrencilerin %30.3'ü 5 yaşında, %69.7'si ise 6 yaşındadır. Çocukların yaşlarına göre dağılımları incelendiğinde %41'i 5, %59'nun ise 6 yaşında oldukları görülmektedir. Araştırmaya katılan kız ve erkek öğrencilerin sayıları hemen hemen eşitken, yaş dağılımları dikkate alındığında yaşı 6 olan çocukların daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 2'de araştırmaya katılan çocukların kendisi dahil kardeş sayısına, anne öğrenim düzeyine, baba öğrenim düzeyine, annenin ve babanın medeni durumuna, anne ve babanın çalışma durumuna ve çocuğun kiminle yaşadığına ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 2. Çocukların Ailelerinin Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Demografik Özellikler		n	%
Kardeş Sayısı	1	85	42.5
	2	89	44.5
	3 ve üzeri	26	13.0
Anne Öğrenim Düzeyi	Okur Yazar Değil	5	2.5
	Okur Yazar ve İlkokul	34	17.0
	Ortaokul	16	8.0
	Lise	47	23.5
	Üniversite ve üzeri	98	49.0
Baba Öğrenim Düzeyi	Okur Yazar Değil	3	1.5
	Okur Yazar ve İlkokul	31	15.5
	Ortaokul	17	8.5
	Lise	43	21.5
	Üniversite ve üzeri	106	53.0
Anne Medeni Durum	Bekar	11	5.5
	Evli	189	94.5
Baba Medeni Durum	Bekar	10	5.0
	Evli	190	95.0
Çocuk Kiminle Yaşiyor	Anne	12	6.0
	Birlikte	188	94.0
Anne Çalışma Durumu	Ev hanımı	108	54.0
	Çalışıyor	92	46.0
Baba Çalışma Durumu	Memur	43	21.5
	Özel sektör	153	76.5
	Çalışmıyor	4	2.0

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan çocukların %44.5'inin iki kardeş, %42.5'inin tek çocuk ve %13'ünün üç kardeş ve üzerine sahip oldukları görülmektedir. Çocukların büyük çoğunluğu iki kardeş veya tek çocuktur.

Çocukların annelerinin öğrenim düzeyleri incelendiğinde yarısına yakınının (%49) üniversite ve üzeri olduğu, bunu sırasıyla lise (%23.5), okur yazar ve ilkokul (%17), ortaokul (%8) ve okur yazar olmayan (%2.5) annelerin takip ettiği görülmektedir. Çocukların babalarının öğrenim düzeyleri incelendiğindeyse yarısından fazlasının (%53) üniversite ve üzeri olduğu, bunu sırasıyla lise (%21.5), okur yazar ve ilkokul (%15.5), ortaokul (%8.5) ve okur yazar olmayan (%1.5) babaların takip ettiği görülmektedir. Anne ve babaların öğrenim düzeylerinin genel olarak yüksek olduğu ancak babaların öğrenim düzeyinin annelerin öğrenim düzeyinden biraz daha yüksek olduğu görülmektedir.

Annelerin medeni durumu incelendiğinde %94.5'inin evli ve %5.5'inin bekar olduğu görülmektedir. Babaların medeni durumu incelendiğinde %95'inin evli ve %5'inin bekar olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan 12 çocuğun anneleriyle birlikte yaşadıkları görülmektedir. Çocukların bir tanesinin babası vefat etmiştir.

Tablo 2'de annelerin çalışma durumu incelendiğinde yarısından fazlasının (%54) ev hanımı oldukları, geri kalan %46'lık bir bölümünün çalıştığı görülmektedir. Çalışan ve çalışmayan anneleri oranları birbirlerine oldukça yakındır. Babaların çalışma durumu incelendiğinde %76.5'nin özel sektörde, %21.5'nin de kamuda çalıştıkları, %2'sinin de işsiz olduğu görülmektedir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada, çocukların kendilik algılarını belirlemek için "Purdue Okul Öncesi Çocukları İçin Benlik Kavramı Ölçeği" çocukların davranış sorunlarını belirlemek için "Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği" ve demografik bilgileri içeren " Bilgi Formu" kullanılmıştır.

3.3.1. Purdue Okul Öncesi Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği

Cicirelli tarafından 1974 yılında, okul öncesi çocuklarda (3-6 yaş) benlik algısını ölçmek amacıyla geliştirilmiş bir ölçek olup 40 maddeden oluşmaktadır. Her maddede, resimdeki çocuğun ne yaptığına ilişkin açıklamalarıyla birlikte, 2 adet resim bulunmaktadır. Resimler çocuklara gösterilerek, her birine ait açıklamalar okunduktan sonra, hangi çocuğun kendilerine daha çok benzediğini göstermeleri istenerek yanıtlamaları sağlanmaktadır. Ölçek, Cicirelli tarafından, 1974 yılında, 3-6 yaş grubunda olan 312 çocuktan oluşan bir örneklem grubuna uygulanmıştır. Ölçeğin güvenilirlik çalışmaları kapsamında, iç tutarlık katsayısına ve tekrar test güvenilirliğine bakılmıştır. İç tutarlık katsayısı KuderRichardson-20 tekniği kullanılarak hesaplanmıştır ve toplamda .86 olarak bulunmuştur. En yüksek güvenilirlik katsayısı ise, 4 yaş grubundaki çocuklardan oluşan örneklemde .89 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test çalışması, sonucu testin güvenilirlik katsayısı .70 olarak bulunmuştur. Ölçeğin geçerlik çalışmaları kapsamında kapsam geçerliği, yapı geçerliği ve faktör analizi çalışmaları yapılmıştır. 12 faktörlü bir yapı elde edilmiş ancak faktör maddeleri birbirinden tutarsız olması sebebiyle yorumlanamamıştır. Faktör sayısı 4 ile sınırlandırılmış ve kuramsal olarak bu dört faktör açıklanmaya çalışılmıştır. İlk iki faktörden biri düz maddelerden diğeri ise ölçekteki ters maddelerden oluşmuştur. Diğer iki faktöre ise kuramsal olarak bir açıklık getirilememiştir (Özcan, Eren-Gümüş, Kotil, 2009).

Cicirelli tarafından (1974) geliştirilen Purdue Okul Öncesi Çocukları İçin Benlik Kavramı Ölçeği'nin (POBKÖ) Türkiye'deki 5-6 yaş çocukları için yapı geçerliği çalışması Özcan, Gümüş ve Kotil (2009) yapılmıştır. Bu amaçla önce ölçeğin 40 maddelik formu ile 140 okul öncesi dönemdeki çocuklardan toplanan verilere açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmış, elenen maddeler sonunda ölçeğin 16 maddelik formu ile 183 çocuğun bulunduğu ikinci bir örneklem grubundan veri toplanmış ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile model sınanmıştır. Ölçeğin kısaltılmış formunun bir çocuğa uygulanması yaklaşık 5-7 dakika almıştır. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda belirlenen 4 faktörün birlikte varyansın % 52,13'ünü açıkladığı bulunmuştur. Aynı alt ölçekte yer alan madde içeriklerine göre birbirleri ile tutarlı oldukları ve 1. faktörün "Sosyal Yeterlik"(5 madde), 2. faktörün "Akademik Yeterlik"(3 madde), 3. faktörün "Fiziksel Yeterlik"(5 madde) ve 4. faktörün de "Anne Kabulü" (3 madde)

olarak adlandırılabilir. Ölçeğin açımlayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen 16 maddeli dört boyutlu yapısı doğrulayıcı faktör analizi ile sınanmış ve DFA sonuçlarına göre modelin iyi uyum değerleri ürettiğini ve ölçeğin birbirinden bağımsız dört boyutlu yapısının olduğunu doğrulamıştır (Özcan, Eren-Gümüş, Kotil, 2009).

Yapılan bu araştırmada ölçeğin; sosyal yeterlik alt boyutu için Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .42, fiziksel yeterlik alt boyutu için Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .35, akademik yeterlik alt boyutu için Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .48, anne kabulü alt boyutu için Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .33 ve ölçeğin tamamı için elde edilen alt Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .53 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bu güvenirlik katsayıları alt boyutlardaki madde sayılarının az olmasına bağlı olarak biraz düşük çıksa da ölçekten elde edilen puanların güvenilir olduğu sonucuna ulaşılabilir.

3.3.2. Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği

Araştırmada çocukların davranış sorunlarını belirlemek amacıyla “Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği” kullanılmıştır. Bu ölçek 1976 yılında Behar tarafından geliştirilmiştir. Türkçe’ye uyarlaması ve 3-6 yaş çocuklar için geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Kanlıklıçer (2005) yılında 654 çocuk ve 56 öğretmen ile yapılmıştır. Bu ölçek; çocukların davranış problemlerini düşmanlık- saldırganlık, endişeli-korku dolu olmak ve aşırı hareketlilik- dikkatsiz olma alanlarında incelemekte ve ölçmektedir. 3-6 yaş arasındaki çocuklar için öğretmenleri tarafından doldurulur. 30 maddeden oluşan likert tipi ve 3 alt boyutu olan bir ölçektir. Ölçeğin alt boyutları: 1. Düşmanlık / saldırganlık (12 madde) 2. Endişe/ korku dolu olmak (13 madde) 3. Hiperaktivite/ dikkatsizlik (4 madde). Öğretmenler ölçekte yer alan her bir maddeye ilişkin cevaplarını “doğru değil”, “bazen doğru”, “kesinlikle doğru” seçeneklerinden birini işaretleyerek belirtmektedirler. Ölçekteki her madde araştırmacı tarafından “doğru değil” (0), “bazen doğru” (1), “kesinlikle doğru” (2) kriterlerine göre puanlanmıştır. Her çocuğun toplam puanı bu puanlar toplanarak elde edilir. Eğer çocuğun puanı toplam puanın üst 10’luk yüzdesinde (17 veya üstü) giriyorsa, bunun anlamı şu olabilir. Bu çocuğun davranışları normalden sapmıştır, tekrar değerlendirme ve tanılandırılmaya gidilmelidir. Üç alt boyut puanlaması, çocuğun hangi alanda zorluk yaşadığını işaret eder. Eğer çocuk bu üç alandan birinde % 90 üzerinde puan alırsa, bu özel alana dikkat

çekmeye yarar. Güvenilirlik çalışması sırasında, ölçeğin iç tutarlılık ve iç homojenite analizleri yapılmış, testin maksimum iç tutarlığı Cronbach α .92 bulunmuştur. Diğer bir iç tutarlık belirleme yöntemi olan madde toplam korelasyonlarının hesaplanması sonucunda tüm maddelerle toplam puan arasındaki ilişki istatistiksel açıdan $p < .001$ düzeyinde pozitif yönde anlamlı olduğu bulunmuştur. Geçerlik çalışmasında ise 3- 6 yaş arası Türkiye'deki çocuklardan toplanan veriler üzerinden nasıl bir faktör yapısı gösterdiği incelenmiştir. Yapılan analizlerde KMO değeri .925; Bartlett's değeri de 8953,253 olarak belirlenmiş ve bu durum istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu sonuçlar testi oluşturan maddelerin faktör analizine uygun olduğunu ve ölçülen özelliğin örneklemin seçildiği evrende çok boyutluluk özelliği taşıdığını ortaya koymuştur. Güvenilirlik çalışması sonucunda iç tutarlılık kat sayısı .92 olarak bulunmuştur(Kanlıkılıçer, 2005).

Yapılan bu araştırmada ölçeğin; kavgacı-saldırgan alt boyutu için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .94, endişeli-ağlamaklı alt boyutu için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .80, aşırı hareketli-dikkatsiz alt boyutu için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .81 ve ölçeğin tamamı için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .93 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bu güvenilirlik katsayılarına göre ölçekten elde edilen puanların güvenilir olduğu sonucuna ulaşılabilir.

3.3.3. Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi formu, demografik değişkenlere ait verilerin elde edilmesi amacıyla öğretmenlerin doldurması amacıyla hazırlanmıştır. Bilgi Formu; çocuğun cinsiyeti, yaşı, anne ve babanın öğrenim durumu, anne ve babanın mesleği, ailedeki çocuk sayısı, anne ve babanın medeni durumu, anne ve baba ayrı ise çocuğun kiminle kaldığına ilişkin soruları içermektedir. Öğretmenler çocukların demografik bilgilerini kendilerinde bulunan öğrenci dosyalarına bakarak doldurmuştur.

3.4. VERİLERİN TOPLANMASI

Öncelikle araştırma için kullanılacak ölçekler için izinler alınmıştır. İlk olarak Purdue Okul Öncesi Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği için Yrd. Doç. Dr. Çiğdem Kotil'den ölçeğin kullanım izni ve nasıl uygulanacağına dair bilgiler alınmıştır. Örnek bir

uygulama yapılmıştır. Ardından Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği için Uzman Psikolog Pınar Kanlıklıçer'den ölçeğin kullanım izni ile birlikte uygulanması ve çözümlenmesi hakkında bilgi alınmıştır. Daha sonra İstanbul Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan izin doğrultusunda veriler toplanmıştır. Uygulama yapılacak okulların (İstanbul İli, Kadıköy İlçesinde bulunan 10 adet devlete ait anaokulu)her biri araştırmacı tarafından farklı sosyo- kültürel semtler arasından rastgele olarak seçilmiş ve ziyaret edilmiştir. Okulların müdürlerinden izinler alınmış, araştırmanın nasıl yapılacağı hakkında bilgiler verilmiştir. Daha sonra anasınıfı öğretmenleri araştırmanın nasıl yürütüleceği hakkında bilgilendirilmiştir. Uygulama ilk olarak araştırmacının kendisini ve araştırmasını tanıttığı veli izin belgelerinin anasınıfı öğretmenleri ve araştırmacı tarafından velilere iletilerek başlamıştır. Veliler tarafından imzalanan veli izin belgeleri, gerek bizzat araştırmacıya, gerek öğretmen aracılığı ile araştırmacıya ulaştırılmıştır. 60-72 aylık yaş dönemde olan ve velisi izin veren çocuklar araştırmaya dahil edilmiştir. Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği ve Bilgi Formu öğretmenler tarafından izni alınan çocuklar için doldurulmuştur. Doldurulan formlar araştırmacıya bir hafta içerisinde teslim edilmiştir. Purdue Okul Öncesi Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği ise bizzat araştırmacı tarafından okul içerisinde sakin, sessiz, dikkat dağıtmayan bir ortam içerisinde her bir çocuğa bireysel olarak uygulanmıştır. Bu süre çocukların dikkat ve konuşma sürelerine göre 5- 7 dakikayı içermiştir.

3.5. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmada veriler toplandıktan sonra, elde edilen bilgiler IBM SPSS Statistics 20 paket programına girilmiş ve analizler bu paket programı aracılığıyla yapılmıştır. Araştırmanın araştırma sorularının çözümüne uygun olan istatistiksel teknikler seçilerek verilerin analizi gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada 60-72 aylık çocukların kendilik algılarının ve davranış sorunlarının; cinsiyete, yaşa, anne ve babanın medeni durumuna, çocuğun kiminle birlikte yaşadığına ve annenin çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermedikleri Mann Whitney U testi ile araştırılmıştır. Ayrıca 60-72 aylık çocukların davranış sorunlarının ve kendilik algılarının; annenin öğrenim düzeyine, babanın

öğrenim düzeyine, kardeş sayısına ve babanın çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermedikleri Kruskal Wallis H testi ile belirlenmiştir.

Araştırmada parametrik olmayan bu teknikler, bağımlı değişkenlerin, bağımsız değişkenlerin her bir kategorisinde normal dağılımlı olmamasından dolayı seçilmiştir. Normallik varsayımı için normallik testi yapılmıştır. Normallik testi sonuçlarında kişi sayısının 50'den büyük olduğu durumlarda Kolmogorov-Smirnov manidarlık düzeyine, 50'den küçük olduğu durumlarda Shapiro-Wilk manidarlık düzeyine bakılmaktadır (Büyüköztürk, Bökeoğlu ve Köklü, 2009). Manidarlığın anlamlı çıkmaması ($p > .05$) puanların evrendeki dağılımı normal dağılımdan farklılık göstermemesi anlamına gelir. Normallik testi sonuçlarında puanların evrendeki dağılımı normal dağılımdan farklılık gösterdiği durumlarda betimsel istatistikler incelenmiştir. Betimsel istatistiklere göre ortalama ve medyanın birbirlerine yakın olması, çarpıklık ve basıklık katsayılarının da -1 ve +1 arasında olması verilerin normalden aşırı sapmadığının bir göstergesi olarak sunulabilir (Büyüköztürk, Bökeoğlu ve Köklü, 2009). Yapılan incelemelerde verilerin normal dağılımdan sapma gösterdiği, diğer bir değişme normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Ayrıca araştırmada 60-72 aylık çocukların davranış sorunlarının ve kendilik algıları arasındaki ilişki Pearson Korelasyon Katsayısı hesaplanarak belirlenmiştir. Bu katsayıların yorumlanmasında; 0.00-.30 arasında düşük, .30-.70 arası orta ve .70-1.00 arası yüksek düzeyde ilişki ölçütleri (Büyüköztürk, 2009) kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde elde edilen bulgular, amaç bölümündeki araştırma sorularının sırası ile verilmiştir.

60-72 Aylık Çocukların Kendilik Algılarının Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

Yapılan bu araştırmada araştırmannın ilk sorusu çocukların kendilik algılarının cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak değişip değişmediğinin belirlenmesidir. Çocukların PBKÖ puanları sürekli, cinsiyet değişkeni ise kategoriktir. Ortalama puanları karşılaştırılacak örneklem ilişkisiz (cinsiyet grubu) ve bağımlı değişkene ilişkin ölçümler (PBKÖ'den elde edilen puanlar) her iki grupta normal dağılımlı olmadığı için ortalama puanlar, parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. 60-72 Aylık Çocukların Cinsiyete Göre Kendilik Algılarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Sosyal yeterlik	Kız	101	98.38	9936.00	4785.00	.44
	Erkek	99	102.67	10164.00		
Fiziksel yeterlik	Kız	101	90.83	9174.00	4023.00	.01*
	Erkek	99	110.36	10926.00		
Akademik yeterlik	Kız	101	101.16	10217.50	4932.50	.82
	Erkek	99	99.82	9882.50		
Anne kabulü	Kız	101	101.06	10207.50	4942.50	.84
	Erkek	99	99.92	9892.50		
Toplam benlik	Kız	101	93.39	9432.50	4281.50	.70
	Erkek	99	107.75	10667.50		

*p<.05

Tablo 3 incelendiğinde, 60-72 aylık çocukların kendilik algıları; sosyal yeterlik alt boyutunda [U=4785.00, p>.05], akademik yeterlik alt boyutunda [U=4932.50, p>.05], anne kabulü alt boyutunda [U=4942.50, p>.05] ve ölçeğin toplam puanında

[U=4281.50, $p>.05$] cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemektedir. Bununla birlikte 60-72 aylık çocukların kendilik algıları fiziksel yeterlik alt boyutunda cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı fark göstermektedir [U=4023.00, $p<.05$]. Elde edilen bu bulguya göre erkek çocukların kendilik algılarından fiziksel yeterlik algıları, kız çocukların fiziksel yeterlik algılarından istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha yüksek çıkmıştır.

60-72 Aylık Çocukların Kendilik Algılarının Yaşa Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

Yapılan bu araştırmada, araştırmanın diğer alt problemi çocukların kendilik algıları yaşa göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak değişip değişmediğinin belirlenmesidir. Çocukların PBKÖ puanları sürekli, yaş değişkeni ise 5 ve 6 yaş olmak üzere iki kategoriden oluşmaktadır. Ortalama puanları karşılaştırılacak örneklem ilişkisiz (yaş grubu) ve bağımlı değişkene ilişkin ölçümler (PBKÖ'den elde edilen puanlar) her iki grupta normal dağılımlı olmadığı için ortalama puanlar, parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. 60-72 Aylık Çocukların Yaşa Göre Kendilik Algılarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Sosyal yeterlik	5 yaş	82	92.21	7561.00	4158.00	.01*
	6 yaş	118	106.26	12539.00		
Fiziksel yeterlik	5 yaş	82	91.33	7489.00	4086.00	.05
	6 yaş	118	106.87	12611.00		
Akademik yeterlik	5 yaş	82	93.30	7651.00	4248.00	.05
	6 yaş	118	105.50	12449.00		
Anne kabulü	5 yaş	82	93.09	7633.00	4230.00	.03*
	6 yaş	118	105.65	12467.00		
Toplam benlik	5 yaş	118	80.46	6597.50	3194.50	.00*
	6 yaş	82	114.43	13502.50		

* $p<.05$

Tablo 4 incelendiğinde, 60-72 aylık çocukların kendilik algıları; fiziksel yeterlik alt boyutunda [U=4086.00, $p>.05$] ve akademik yeterlik alt boyutunda [U=4248.50, $p>.05$] yaşa göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemektedir. Bununla birlikte 60-72

aylık çocukların kendilik algıları sosyal yeterlik alt boyutunda [$U=4158.00$, $p<.05$], anne kabulü alt boyutunda [$U=4230.00$, $p<.05$] ve ölçeğin toplam puanında [$U=3194.50$, $p>.05$] yaşa göre istatistiksel açıdan anlamlı fark göstermektedir. Fark gösteren tüm alt boyutlarda ve ölçeğin tamamında yaşları 6 olan çocukların kendilik algıları, yaşları 5 olan çocukların kendilik algılarından daha yüksektir.

60-72 Aylık Çocukların Kendilik Algılarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Yapılan bu araştırmada, araştırmanın diğer alt problemi çocukların kendilik algılarının anne öğrenim düzeyine göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir. Çocukların PBKÖ puanları sürekli, anne öğrenim düzeyi değişkeni beş kategoriden oluşan bir değişkendir. Ortalama puanları karşılaştırılacak örneklem ilişkisiz (anne öğrenim düzeyi grubu) ve bağımlı değişkene ilişkin ölçümler (PBKÖ'den elde edilen puanlar) tüm gruplarda normal dağılımlı olmadığı için ortalama puanlar, parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis H testi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. 60-72 Aylık Çocukların Anne Öğrenim Düzeyine Göre Kendilik Algılarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Sd	X²	p
Sosyal yeterlik	Okur Yazar Değil	5	119.00	4	3.89	.41
	Okur Yazar ve İlkokul	34	95.00			
	Ortaokul	16	113.19			
	Lise	47	96.91			
	Üniversite ve üzeri	98	101.11			
Fiziksel yeterlik	Okur Yazar Değil	5	81.70	4	2.50	.64
	Okur Yazar ve İlkokul	34	95.29			
	Ortaokul	16	111.22			
	Lise	47	94.87			
	Üniversite ve üzeri	98	104.21			
Akademik yeterlik	Okur Yazar Değil	5	100.70	4	2.48	.65
	Okur Yazar ve İlkokul	34	93.85			
	Ortaokul	16	90.13			
	Lise	47	104.95			
	Üniversite ve üzeri	98	102.36			
Anne kabulü	Okur Yazar Değil	5	81.50	4	5.12	.28
	Okur Yazar ve İlkokul	34	108.32			
	Ortaokul	16	112.38			
	Lise	47	101.71			
	Üniversite ve üzeri	98	96.23			
Toplam benlik	Okur Yazar Değil	5	88.80	4	3.40	.49
	Okur Yazar ve İlkokul	34	92.99			
	Ortaokul	16	120.19			
	Lise	47	95.10			
	Üniversite ve üzeri	98	103.08			

Tablo 5 incelendiğinde, 60-72 aylık çocukların kendilik algıları; sosyal yeterlik alt boyutunda [$X^2=3.89$, $p>.05$], fiziksel yeterlik alt boyutunda [$X^2=2.50$, $p>.05$], akademik yeterlik alt boyutunda [$X^2=2.48$, $p>.05$], anne kabulü alt boyutunda [$X^2=5.12$, $p>.05$] ve ölçeğin toplam puanında [$X^2=3.40$, $p>.05$] anne öğrenim düzeyine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemektedir.

60-72 Aylık Çocukların Kendilik Algılarının Baba Öğrenim Düzeyine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Yapılan bu araştırmada, araştırmanın diğer alt problemi çocukların kendilik algılarının baba öğrenim düzeyine göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak değişip değişmediğinin belirlenmesidir. Çocukların PBKÖ puanları sürekli, baba öğrenim düzeyi değişkeni beş kategoriden oluşan bir değişkendir. Ortalama puanları karşılaştırılacak örneklem ilişkisiz (baba öğrenim düzeyi grubu) ve bağımlı değişkene ilişkin ölçümler (PBKÖ'den

elde edilen puanlar) tüm gruplarda normal dağılımlı olmadığı için ortalama puanlar, parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis H testi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. 60-72 Aylık Çocukların Baba Öğrenim Düzeyine Göre Kendilik Algılarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Gruplar		n	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p
Sosyal yeterlik	Okur Yazar Değil	3	119.00	4	1.57	.82
	Okur Yazar ve İlkokul	31	96.26			
	Ortaokul	17	100.47			
	Lise	43	97.44			
	Üniversite ve üzeri	106	102.46			
Fiziksel yeterlik	Okur Yazar Değil	3	55.33	4	3.93	.42
	Okur Yazar ve İlkokul	31	100.76			
	Ortaokul	17	110.94			
	Lise	43	92.49			
	Üniversite ve üzeri	106	103.28			
Akademik yeterlik	Okur Yazar Değil	3	85.50	4	1.53	.82
	Okur Yazar ve İlkokul	31	97.63			
	Ortaokul	17	92.09			
	Lise	43	103.73			
	Üniversite ve üzeri	106	101.80			
Anne kabulü	Okur Yazar Değil	3	87.83	4	5.14	.27
	Okur Yazar ve İlkokul	31	113.37			
	Ortaokul	17	96.03			
	Lise	43	103.59			
	Üniversite ve üzeri	106	96.56			
Toplam benlik	Okur Yazar Değil	3	65.83	4	1.59	.81
	Okur Yazar ve İlkokul	31	99.03			
	Ortaokul	17	107.71			
	Lise	43	97.78			
	Üniversite ve üzeri	106	101.86			

Tablo 6 incelendiğinde, 60-72 aylık çocukların kendilik algıları; sosyal yeterlik alt boyutunda [$X^2=1.57$, $p>.05$], fiziksel yeterlik alt boyutunda [$X^2=3.93$, $p>.05$], akademik yeterlik alt boyutunda [$X^2=1.53$, $p>.05$], anne kabulü alt boyutunda [$X^2=5.14$, $p>.05$] ve ölçeğin toplam puanında [$X^2=1.59$, $p>.05$] baba öğrenim düzeyine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemektedir.

60-72 Aylık Çocukların Kendilik Algılarının Anne-Baba Medeni Durumuna Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

Yapılan bu araştırmada, araştırmanın diğer alt problem çocukların kendilik algılarının anne ve babanın medeni durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak değişip değişmediğinin belirlenmesidir. Çocukların PBKÖ puanları sürekli, medeni durum değişkeni ise evli ve bekar olmak üzere iki kategoriden oluşmaktadır. Ortalama puanları karşılaştırılacak örneklem ilişkisiz (medeni durum) ve bağımlı değişkene ilişkin ölçümler (PBKÖ'den elde edilen puanlar) her iki grupta normal dağılımlı olmadığı için ortalama puanlar, parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 7 ve Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 7. 60-72 Aylık Çocukların Anne Medeni Durumuna Göre Kendilik Algılarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Sosyal yeterlik	Bekar	11	90.36	994.00	928.00	.38
	Evli	189	101.09	19106.00		
Fiziksel yeterlik	Bekar	11	92.18	1014.00	948.00	.60
	Evli	189	100.98	19086.00		
Akademik yeterlik	Bekar	11	106.77	1174.50	970.50	.62
	Evli	189	100.13	18925.50		
Anne kabulü	Bekar	11	102.23	1124.50	1020.50	.88
	Evli	189	100.40	18975.50		
Toplam benlik	Bekar	11	96.73	1064.00	998.00	.82
	Evli	189	100.72	19036.00		

Tablo 7 incelendiğinde, 60-72 aylık çocukların kendilik algıları; sosyal yeterlik alt boyutunda [U=928.00, p>.05], fiziksel yeterlik [U=948.00, p>.05], akademik yeterlik alt boyutunda [U=970.50, p>.05], anne kabulü alt boyutunda [U=1020.50, p>.05] ve ölçeğin toplam puanında [U=998.00, p>.05] annenin medeni durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemektedir.

Tablo 8'de babanın medeni durumuna göre 60-72 aylık çocukların kendilik algılarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik bulgular verilmiştir.

Tablo 8. 60-72 Aylık Çocukların Baba Medeni Durumuna Göre Kendilik Algılarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Sosyal yeterlik	Bekar	10	87.50	875.00	820.00	.28
	Evli	190	101.18	19225.00		
Fiziksel yeterlik	Bekar	10	93.15	931.50	876.50	.66
	Evli	190	100.89	19168.50		
Akademik yeterlik	Bekar	10	114.30	1143.00	812.00	.29
	Evli	190	99.77	18957.00		
Anne kabulü	Bekar	10	110.00	1100.00	855.00	.44
	Evli	190	100.00	19000.00		
Toplam benlik	Bekar	10	102.55	1025.50	929.50	.91
	Evli	190	100.39	19074.50		

Tablo 8 incelendiğinde, 60-72 aylık çocukların kendilik algıları; sosyal yeterlik alt boyutunda [U=820.00, p>.05], fiziksel yeterlik [U=876.50, p>.05], akademik yeterlik alt boyutunda [U=812.00, p>.05], anne kabulü alt boyutunda [U=855.00, p>.05] ve ölçeğin toplam puanında [U=929.50, p>.05] babanın medeni durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemektedir.

60-72 Aylık Çocukların Kendilik Algılarının Ailenin Sahip Olduğu Çocuk Sayısına Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Yapılan bu araştırmada, araştırmanın diğer alt problemi çocukların kendilik algılarının ailenin sahip olduğu çocuk sayısına göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesidir. Çocukların PBKÖ puanları sürekli, ailenin sahip olduğu çocuk sayısı (çocuğun kendisi dahil) değişkeni üç kategoriden oluşan bir değişkendir. Ortalama puanları karşılaştırılacak örneklem ilişkisiz (sahip olunan çocuk sayısı) ve bağımlı değişkene ilişkin ölçümler (PBKÖ'den elde edilen puanlar) tüm gruplarda normal dağılımlı olmadığı için ortalama puanlar, parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis H testi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. 60-72 Aylık Çocukların Ailenin Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Kendilik Algılarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Sd	X²	p
Sosyal yeterlik	1	85	101.74	2	3.29	.19
	2	89	103.08			
	3 ve üzeri	26	87.62			
Fiziksel yeterlik	1	85	98.11	2	.84	.66
	2	89	100.24			
	3 ve üzeri	26	109.21			
Akademik yeterlik	1	85	100.30	2	.23	.89
	2	89	99.63			
	3 ve üzeri	26	104.12			
Anne kabulü	1	85	103.41	2	3.04	.22
	2	89	95.38			
	3 ve üzeri	26	108.54			
Toplam benlik	1	85	100.69	2	.03	.99
	2	89	99.88			
	3 ve üzeri	26	102.00			

Tablo 9 incelendiğinde, 60-72 aylık çocukların kendilik algıları; sosyal yeterlik alt boyutunda [$X^2=3.29$, $p>.05$], fiziksel yeterlik alt boyutunda [$X^2=.84$, $p>.05$], akademik yeterlik alt boyutunda [$X^2=.23$, $p>.05$], anne kabulü alt boyutunda [$X^2=3.04$, $p>.05$] ve ölçeğin toplam puanında [$X^2=.03$, $p>.05$] ailenin sahip olduğu çocuk sayısına göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemektedir.

60-72 Aylık Çocukların Kendilik Algılarının Çocuğun Kiminle Birlikte Yaşadığı Durumuna Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

Yapılan bu araştırmada, araştırmanın diğer alt problemi çocukların kendilik algılarının çocuğun kiminle birlikte yaşadığı durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak değişip değişmediğinin belirlenmesidir. Çocukların PBKÖ puanları sürekli, çocuğun kiminle yaşadığı değişkeni ise anne ve birlikte olmak üzere iki kategoriden oluşmaktadır. Ortalama puanları karşılaştırılacak örneklem ilişkisiz (çocuğun kiminle yaşadığı) ve bağımlı değişkene ilişkin ölçümler (PBKÖ'den elde edilen puanlar) her iki grupta normal dağılımlı olmadığı için ortalama puanlar, parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. 60-72 Aylık Çocukların Çocuğun Kiminle Yaşadığı Durumuna Göre Kendilik Algılarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Sosyal yeterlik	Anne	12	92.75	1113.00	1035.00	.48
	Birlikte	188	100.99	18987.00		
Fiziksel yeterlik	Anne	12	86.92	1043.00	965.00	.37
	Birlikte	188	101.37	19057.00		
Akademik yeterlik	Anne	12	108.17	1298.00	1036.00	.52
	Birlikte	188	100.01	18802.00		
Anne kabulü	Anne	12	103.67	1244.00	1090.00	.78
	Birlikte	188	100.30	18856.00		
Toplam benlik	Anne	12	94.79	1137.50	1059.50	.72
	Birlikte	188	100.86	18962.50		

Tablo 10 incelendiğinde, 60-72 aylık çocukların kendilik algıları; sosyal yeterlik alt boyutunda [U=1035.00, p>.05], fiziksel yeterlik [U=965.00, p>.05], akademik yeterlik alt boyutunda [U=1036.00, p>.05], anne kabulü alt boyutunda [U=1090.00, p>.05] ve ölçeğin toplam puanında [U=1059.50, p>.05] çocuğun kiminle birlikte yaşadığı durumuna istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemektedir.

60-72 Aylık Çocukların Kendilik Algılarının Annenin Çalışma Durumuna Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

Yapılan bu araştırmada, araştırmanın diğer alt problem çocukların kendilik algılarının annenin çalışma durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak değişip değişmediğinin belirlenmesidir. Çocukların PBKÖ puanları sürekli, annenin çalışma durumu değişkeni ise ev hanımı ve çalışıyor olmak üzere iki kategoriden oluşmaktadır. Ortalama puanları karşılaştırılacak örneklem ilişkisiz (anne çalışma durumu) ve bağımlı değişkene ilişkin ölçümler (PBKÖ'den elde edilen puanlar) her iki grupta normal dağılımlı olmadığı için ortalama puanlar, parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. 60-72 Aylık Çocukların Annenin Çalışma Durumuna Göre Kendilik Algılarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Sosyal yeterlik	Ev hanımı	108	100.11	10812.00	4926.00	.88
	Çalışıyor	92	100.96	9288.00		
Fiziksel yeterlik	Ev hanımı	108	98.28	10614.50	4728.50	.53
	Çalışıyor	92	103.10	9485.50		
Akademik yeterlik	Ev hanımı	108	99.24	10718.00	4832.00	.65
	Çalışıyor	92	101.98	9382.00		
Anne kabulü	Ev hanımı	108	103.84	11215.00	4607.00	.20
	Çalışıyor	92	96.58	8885.00		
Toplam benlik	Ev hanımı	108	99.29	10723.00	4837.00	.74
	Çalışıyor	92	101.92	9377.00		

Tablo 11 incelendiğinde, 60-72 aylık çocukların kendilik algıları; sosyal yeterlik alt boyutunda [U=4926.00, p>.05], fiziksel yeterlik [U=478.50, p>.05], akademik yeterlik alt boyutunda [U=1036.00, p>.05], anne kabulü alt boyutunda [U=4607.00, p>.05] ve ölçeğin toplam puanında [U=4837.00, p>.05] annenin çalışma durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemektedir.

60-72 Aylık Çocukların Kendilik Algılarının Babanın Çalışma Durumuna Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Yapılan bu araştırmada, araştırmanın diğer alt problemi çocukların kendilik algılarının babanın çalışma durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak değişip değişmediğinin belirlenmesidir. Çocukların PBKÖ puanları sürekli, babanın çalışma durumu değişkeni ise memur, özel sektör ve işsiz olmak üzere üç kategoriden oluşmaktadır. Ortalama puanları karşılaştırılacak örneklem ilişkisiz (babanın çalışma durumu) ve bağımlı değişkene ilişkin ölçümler (PBKÖ'den elde edilen puanlar) tüm gruplarda normal dağılımlı olmadığı için ortalama puanlar, parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis H testi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12. 60-72 Aylık Çocukların Babanın Çalışma Durumuna Göre Kendilik Algılarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p
Sosyal yeterlik	1	43	107.19	2	1.62	.44
	2	153	98.75			
	3	4	95.75			
Fiziksel yeterlik	1	43	97.80	2	4.95	.08
	2	153	99.70			
	3	4	160.00			
Akademik yeterlik	1	43	93.13	2	2.65	.27
	2	153	101.97			
	3	4	123.50			
Anne kabulü	1	43	110.22	2	4.55	.10
	2	153	97.27			
	3	4	119.50			
Toplam benlik	1	43	103.00	2	4.78	.09
	2	153	98.24			
	3	4	160.00			

Tablo 12 incelendiğinde, 60-72 aylık çocukların kendilik algıları; sosyal yeterlik alt boyutunda [$X^2=1.62$, $p>.05$], fiziksel yeterlik alt boyutunda [$X^2=4.95$, $p>.05$], akademik yeterlik alt boyutunda [$X^2=2.65$, $p>.05$], anne kabulü alt boyutunda [$X^2=4.55$, $p>.05$] ve ölçeğin toplam puanında [$X^2=4.78$, $p>.05$] babanın çalışma durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemektedir.

60-72 Aylık Çocukların Davranış Sorunlarının Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

Yapılan bu araştırmada, araştırmanın diğer alt problemi çocukların davranış sorunlarının cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesidir. Çocukların DSBÖ puanları sürekli, cinsiyet değişkeni ise kategoriktir. Ortalama puanları karşılaştırılacak örneklem ilişkisiz (cinsiyet grubu) ve bağımlı değişkene ilişkin ölçümler (DSBÖ'den elde edilen puanlar) her iki grupta normal dağılımlı olmadığı için ortalama puanlar, parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13. 60-72 Aylık Çocukların Cinsiyete Göre Davranış Sorunlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kavgacı-saldırgan	Kız	101	90.44	9134.50	3983.50	.00*
	Erkek	99	110.76	10965.50		
Endişeli-ağlamaklı	Kız	101	96.04	9700.00	4549.00	.19
	Erkek	99	105.05	10400.00		
Aşırı hareketli-dikkatsiz	Kız	88.42	8930.00	88.42	3779.00	.00*
	Erkek	112.83	11170.00	112.83		
Toplam davranış	Kız	101	90.32	9122.50	3971.50	.01*
	Erkek	99	110.88	10977.50		

*p<.05

Tablo 13 incelendiğinde, 60-72 aylık çocukların davranış sorunları; kavgacı saldırgan alt boyutunda [U=3983.50, p<.05], aşırı hareketli-dikkatsiz alt boyutunda [U=3779.00, p<.05] ve ölçeğin toplam puanında [U=3971.50, p<.05] cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Bununla birlikte 60-72 aylık çocukların davranış sorunları endişeli-ağlamaklı alt boyutunda cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı fark göstermemektedir [U=4549.00, p>.05]. Elde edilen bu bulguya göre kavgacı saldırgan alt boyutunda, aşırı hareketli-dikkatsiz alt boyutunda ve ölçeğin tamamında erkek çocukların DSBÖ puanları kız çocukların puanlarından istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha yüksek çıkmıştır. Diğer bir deyişle erkek çocuklar kız çocuklardan daha fazla davranış sorunu gösterdiği gözlenmektedir.

60-72 Aylık Çocukların Davranış Sorunlarının Yaşa Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

Yapılan bu araştırmada, araştırmanın diğer alt problemi çocukların davranış sorunlarının yaşa göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak değişip değişmediğinin belirlenmesidir. Çocukların DSBÖ puanları sürekli, yaş değişkeni ise 5 ve 6 yaş olmak üzere iki kategoriden oluşmaktadır. Ortalama puanları karşılaştırılacak örneklem ilişkisiz (yaş grubu) ve bağımlı değişkene ilişkin ölçümler (DSBÖ'den elde edilen puanlar) her iki grupta normal dağılımlı olmadığı için ortalama puanlar, parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14. 60-72 Aylık Çocukların Yaşa Göre Davranış Sorunlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kavgacı-saldırgan	5 yaş	82	103.94	8523.00	4556.00	.37
	6 yaş	118	98.11	11577.00		
Endişeli-ağlamaklı	5 yaş	82	107.00	8774.00	4305.00	.12
	6 yaş	118	95.98	11326.00		
Aşırı hareketli-dikkatsiz	5 yaş	82	106.27	8714.50	4364.50	.19
	6 yaş	118	96.49	11385.50		
Toplam davranış	5 yaş	82	107.35	8802.50	4276.50	.14
	6 yaş	118	95.74	11297.50		

Tablo 14 incelendiğinde, 60-72 aylık çocukların davranış sorunları; kavgacı saldırgan alt boyutunda [U=4556.00, p>.05], endişeli-ağlamaklı alt boyutunda [U=4305.00, p>.05], aşırı hareketli-dikkatsiz alt boyutunda [U=4364.50, p>.05] ve ölçeğin toplam puanında [U=4276.50, p<.05] yaşa göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemektedir. Elde edilen bu bulguya göre çocukların davranış sorunları yaşa göre farklılık göstermemektedir.

60-72 Aylık Çocukların Davranış Sorunlarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Yapılan bu araştırmada, araştırmanın diğer alt problemi çocukların davranış sorunlarının anne öğrenim düzeyine göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak değişip değişmediğinin belirlenmesidir. Çocukların DSBÖ puanları sürekli, anne öğrenim düzeyi değişkeni beş kategoriden oluşan bir değişkendir. Ortalama puanları karşılaştırılacak örneklem ilişkisiz (anne öğrenim düzeyi grubu) ve bağımlı değişkene ilişkin ölçümler (DSBÖ'den elde edilen puanlar) tüm gruplarda normal dağılımlı olmadığı için ortalama puanlar, parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis H testi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15. 60-72 Aylık Çocukların Anne Öğrenim Düzeyine Göre Davranış Sorunlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Sd	X²	p
Kavgacı-saldırgan	Okur Yazar Değil	5	88.50	4	1.76	.78
	Okur Yazar ve İlkokul	34	108.04			
	Ortaokul	16	105.94			
	Lise	47	98.26			
	Üniversite ve üzeri	98	98.68			
Endişeli-ağlamaklı	Okur Yazar Değil	5	66.50	4	5.79	.22
	Okur Yazar ve İlkokul	34	114.01			
	Ortaokul	16	95.66			
	Lise	47	95.02			
	Üniversite ve üzeri	98	100.96			
Aşırı hareketli-dikkatsiz	Okur Yazar Değil	5	75.60	4	5.88	.21
	Okur Yazar ve İlkokul	34	107.93			
	Ortaokul	16	123.38			
	Lise	47	100.72			
	Üniversite ve üzeri	98	95.35			
Toplam davranış	Okur Yazar Değil	5	66.10	4	5.95	.20
	Okur Yazar ve İlkokul	34	114.79			
	Ortaokul	16	112.97			
	Lise	47	99.16			
	Üniversite ve üzeri	98	95.90			

Tablo 15 incelendiğinde, 60-72 aylık çocukların davranış sorunları; kavgacı saldırgan alt boyutunda [$X^2=1.76$, $p>.05$], endişeli-ağlamaklı alt boyutunda [$X^2=5.79$, $p>.05$], aşırı hareketli-dikkatsiz alt boyutunda [$X^2=5.88$, $p>.05$] ve ölçeğin toplam puanında [$X^2=5.95$, $p>.05$] anne öğrenim düzeyine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemektedir.

60-72 Aylık Çocukların Davranış Sorunlarının Baba Öğrenim Düzeyine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Yapılan bu araştırmada, araştırmanın diğer alt problemi çocukların davranış sorunlarının baba öğrenim düzeyine göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak değişip değişmediğinin belirlenmesidir. Çocukların DSBÖ puanları sürekli, baba öğrenim düzeyi değişkeni beş kategoriden oluşan bir değişkendir. Ortalama puanları

karşılaştırılacak örneklem ilişkisiz (baba öğrenim düzeyi grubu) ve bağımlı değişkene ilişkin ölçümler (DSBÖ'den elde edilen puanlar) tüm gruplarda normal dağılımlı olmadığı için ortalama puanlar, parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis H testi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16. 60-72 Aylık Çocukların Baba Öğrenim Düzeyine Göre Davranış Sorunlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Sd	X²	p
Kavgacı-saldırgan	Okur Yazar Değil	3	99.17	4	4.66	.32
	Okur Yazar ve İlkokul	31	98.08			
	Ortaokul	17	88.56			
	Lise	43	112.87			
	Üniversite ve üzeri	106	98.14			
Endişeli-ağlamaklı	Okur Yazar Değil	3	66.50	4	1.54	.82
	Okur Yazar ve İlkokul	31	101.73			
	Ortaokul	17	103.38			
	Lise	43	100.70			
	Üniversite ve üzeri	106	100.56			
Aşırı hareketli-dikkatsiz	Okur Yazar Değil	3	87.67	4	4.15	.39
	Okur Yazar ve İlkokul	31	100.56			
	Ortaokul	17	109.38			
	Lise	43	112.15			
	Üniversite ve üzeri	106	94.69			
Toplam davranış	Okur Yazar Değil	3	76.83	4	3.58	.47
	Okur Yazar ve İlkokul	31	102.79			
	Ortaokul	17	109.26			
	Lise	43	110.44			
	Üniversite ve üzeri	106	95.06			

Tablo 16 incelendiğinde, 60-72 aylık çocukların davranış sorunları; kavgacı saldırgan alt boyutunda [$X^2=4.66$, $p>.05$], endişeli-ağlamaklı alt boyutunda [$X^2=1.54$, $p>.05$], aşırı hareketli-dikkatsiz alt boyutunda [$X^2=4.15$, $p>.05$] ve ölçeğin toplam puanında [$X^2=3.58$, $p>.05$] baba öğrenim düzeyine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemektedir.

60-72 Aylık Çocukların Davranış Sorunlarının Anne-Baba Medeni Durumuna Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

Çocukların davranış sorunlarının anne ve babanın medeni durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir. Çocukların DSBÖ puanları sürekli, medeni durum değişkeni ise evli ve bekar olmak üzere iki kategoriden oluşmaktadır. Ortalama puanları karşılaştırılacak örneklem ilişkisiz (medeni durum) ve bağımlı değişkene ilişkin ölçümler (DSBÖ'den elde edilen puanlar) her iki grupta normal dağılımlı olmadığı için ortalama puanlar, parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 17 ve Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 17. 60-72 Aylık Çocukların Anne Medeni Durumuna Göre Davranış Sorunlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kavgacı-saldırgan	Bekar	11	111.23	1223.50	921.50	.42
	Evli	189	99.88	18876.50		
Endişeli-ağlamaklı	Bekar	11	93.82	1032.00	966.00	.64
	Evli	189	100.89	19068.00		
Aşırı hareketli-dikkatsiz	Bekar	11	117.27	1290.00	855.00	.27
	Evli	189	99.52	18810.00		
Toplam davranış	Bekar	11	111.82	1230.00	915.00	.47
	Evli	189	99.84	18870.00		

Tablo 17 incelendiğinde, 60-72 aylık çocukların davranış sorunları; kavgacı saldırgan alt boyutunda [U=921.50, p>.05], endişeli-ağlamaklı alt boyutunda [U=966.00, p>.05], aşırı hareketli-dikkatsiz alt boyutunda [U=855.00, p>.05] ve ölçeğin toplam puanında [U=915.00, p>.05] annenin medeni durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemektedir.

Tablo 18'de babanın medeni durumuna göre 60-72 aylık çocukların davranış sorunlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik bulgular verilmiştir.

Tablo 18. 60-72 Aylık Çocukların Baba Medeni Durumuna Göre Davranış Sorunlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kavgacı-saldırgan	Bekar	10	103.50	1035.00	920.00	.83
	Evli	190	100.34	19065.00		
Endişeli-ağlamaklı	Bekar	10	87.20	872.00	817.00	.38
	Evli	190	101.20	19228.00		
Aşırı hareketli-dikkatsiz	Bekar	10	111.75	1117.50	837.50	.48
	Evli	190	99.91	18982.50		
Toplam davranış	Bekar	10	104.25	1042.50	912.50	.82
	Evli	190	100.30	19057.50		

Tablo 18 incelendiğinde, 60-72 aylık çocukların davranış sorunları; kavgacı saldırgan alt boyutunda [U=920.00, p>.05], endişeli-ağlamaklı alt boyutunda [U=817.00, p>.05], aşırı hareketli-dikkatsiz alt boyutunda [U=837.50, p>.05] ve ölçeğin toplam puanında [U=912.50, p>.05] babanın medeni durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemektedir.

60-72 Aylık Çocukların Davranış Sorunlarının Ailenin Sahip Olduğu Çocuk Sayısına Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Yapılan bu araştırmada, araştırmanın diğer alt problemi çocukların davranış sorunlarının ailenin sahip olduğu çocuk sayısına göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak değişip değişmediğinin belirlenmesidir. Çocukların DSBÖ puanları sürekli, ailenin sahip olduğu çocuk sayısı (çocuğun kendisi dahil) değişkeni üç kategoriden oluşan bir değişkendir. Ortalama puanları karşılaştırılacak örneklem ilişkisiz (sahip olunan çocuk sayısı) ve bağımlı değişkene ilişkin ölçümler (DSBÖ'den elde edilen puanlar) tüm gruplarda normal dağılımlı olmadığı için ortalama puanlar, parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis H testi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19. 60-72 Aylık Çocukların Ailenin Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Davranış Sorunlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p
Kavgacı-saldırgan	1	85	98.32	2	.34	.85
	2	89	102.15			
	3 ve üzeri	26	101.98			
Endişeli-ağlamaklı	1	85	99.90	2	.47	.79
	2	89	99.30			
	3 ve üzeri	26	106.58			
Aşırı hareketli-dikkatsiz	1	85	105.03	2	1.14	.57
	2	89	97.54			
	3 ve üzeri	26	95.81			
Toplam davranış	1	85	100.85	2	.70	.70
	2	89	97.96			
	3 ve üzeri	26	108.06			

Tablo 19 incelendiğinde, 60-72 aylık çocukların davranış sorunları; kavgacı saldırgan alt boyutunda [$X^2=.34$, $p>.05$], endişeli-ağlamaklı alt boyutunda [$X^2=.47$, $p>.05$], aşırı hareketli-dikkatsiz alt boyutunda [$X^2=1.14$, $p>.05$] ve ölçeğin toplam puanında [$X^2=.70$, $p>.05$] ailenin sahip olduğu çocuk sayısına göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemektedir.

60-72 Aylık Çocukların Davranış Sorunlarının Çocuğun Kiminle Birlikte Yaşadığı Durumuna Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

Yapılan bu araştırmada, araştırmanın diğer alt problemi çocukların davranış sorunlarının çocuğun kiminle birlikte yaşadığı durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir. Çocukların DSBÖ puanları sürekli, çocuğun kiminle yaşadığı değişkeni ise anne ve birlikte olmak üzere iki kategoriden oluşmaktadır. Ortalama puanları karşılaştırılacak örneklem ilişkisiz (çocuğun kiminle yaşadığı) ve bağımlı değişkene ilişkin ölçümler (DSBÖ'den elde edilen puanlar) her iki grupta normal dağılımlı olmadığı için ortalama puanlar, parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20. 60-72 Aylık Çocukların Çocuğun Kiminle Yaşadığı Durumuna Göre Davranış Sorunlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kavgacı-saldırgan	Anne	12	116.38	1396.50	937.50	.22
	Birlikte	188	99.49	18703.50		
Endişeli-ağlamaklı	Anne	12	97.79	1173.50	1095.50	.84
	Birlikte	188	100.67	18926.50		
Aşırı hareketli-dikkatsiz	Anne	12	117.88	1414.50	919.50	.23
	Birlikte	188	99.39	18685.50		
Toplam davranış	Anne	12	115.25	1383.00	951.00	.33
	Birlikte	188	99.56	18717.00		

Tablo 20 incelendiğinde, 60-72 aylık çocukların davranış sorunları; kavgacı saldırgan alt boyutunda [U=937.50, p>.05], endişeli-ağlamaklı alt boyutunda [U=1093.50, p>.05], aşırı hareketli-dikkatsiz alt boyutunda [U=919.50, p>.05] ve ölçeğin toplam puanında [U=951.00, p>.05] çocuğun kiminle birlikte yaşadığı durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemektedir.

60-72 Aylık Çocukların Davranış Sorunlarının Annenin Çalışma Durumuna Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

Yapılan bu araştırmada, araştırmanın diğer alt problemi çocukların davranış sorunlarının annenin çalışma durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir. Çocukların DSBÖ puanları sürekli, annenin çalışma durumu değişkeni ise ev hanımı ve çalışıyor olmak üzere iki kategoriden oluşmaktadır. Ortalama puanları karşılaştırılacak örneklem ilişkisiz (anne çalışma durumu) ve bağımlı değişkene ilişkin ölçümler (DSBÖ'den elde edilen puanlar) her iki grupta normal dağılımlı olmadığı için ortalama puanlar, parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21. 60-72 Aylık Çocukların Annenin Çalışma Durumuna Göre Davranış Sorunlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kavgacı-saldırgan	Ev hanımı	108	102.74	11095.50	4726.50	.45
	Çalışıyor	92	97.88	9004.50		
Endişeli-ağlamaklı	Ev hanımı	108	99.46	10741.50	4855.50	.74
	Çalışıyor	92	101.72	9358.50		
Aşırı hareketli-dikkatsiz	Ev hanımı	108	102.94	11117.00	4705.00	.47
	Çalışıyor	92	97.64	8983.00		
Toplam davranış	Ev hanımı	108	102.86	11109.00	4713.00	.51
	Çalışıyor	92	97.73	8991.00		

Tablo 21 incelendiğinde, 60-72 aylık çocukların davranış sorunları; kavgacı saldırgan alt boyutunda [U=4726.50, p>.05], endişeli-ağlamaklı alt boyutunda [U=4855.50, p>.05], aşırı hareketli-dikkatsiz alt boyutunda [U=4705.00, p>.05] ve ölçeğin toplam puanında [U=4713.00, p>.05] annenin çalışma durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemektedir.

60-72 Aylık Çocukların Davranış Sorunlarının Babanın Çalışma Durumuna Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Yapılan bu araştırmada, araştırmanın diğer alt problemi çocukların davranış sorunlarının babanın çalışma durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir. Çocukların DSBÖ puanları sürekli, babanın çalışma durumu değişkeni ise memur, özel sektör ve işsiz olmak üzere üç kategoriden oluşmaktadır. Ortalama puanları karşılaştırılacak örneklem ilişkisiz (babanın çalışma durumu) ve bağımlı değişkene ilişkin ölçümler (DSBÖ'den elde edilen puanlar) tüm gruplarda normal dağılımlı olmadığı için ortalama puanlar, parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis H testi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22. 60-72 Aylık Çocukların Babanın Çalışma Durumuna Göre Davranış Sorunlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Gruplar	n	Sıra Ortalaması	Sd	X²	p
Kavgacı-saldırgan	Memur	43	91.26	2	2.24	.33
	Özel Sektör	153	103.07			
	İşsiz	4	101.50			
Endişeli-ağlamaklı	Memur	43	91.86	2	2.01	.37
	Özel Sektör	153	103.21			
	İşsiz	4	89.88			
Aşırı hareketli-dikkatsiz	Memur	43	90.65	2	2.15	.34
	Özel Sektör	153	103.49			
	İşsiz	4	92.00			
Toplam davranış	Memur	43	84.93	2	5.08	.08
	Özel Sektör	153	105.29			
	İşsiz	4	84.75			

Tablo 22 incelendiğinde, 60-72 aylık çocukların davranış sorunları; kavgacı saldırgan alt boyutunda [$X^2=2.24$, $p>.05$], endişeli-ağlamaklı alt boyutunda [$X^2=2.01$, $p>.05$], aşırı hareketli-dikkatsiz alt boyutunda [$X^2=2.15$, $p>.05$] ve ölçeğin toplam puanında [$X^2=5.08$, $p>.05$] babanın çalışma durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemektedir.

60-72 Aylık Çocukların Davranış Sorunları ile Kendilik Algıları Arasındaki İlişki

Yapılan bu araştırmada, 60-72 aylık davranış sorunları ile kendilik algıları arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpım korelasyon katsayısı ile hesaplanmıştır. Tablo 23'te elde edilen bulgular verilmiştir.

Tablo 23. 60-72 Aylık Çocukların Davranış Sorunları ile Kendilik Algıları Arasındaki İlişki

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Sosyal yeterlik (1)	1	.15*	.02	-.02	.44**	.01	-.06	.01	-.02
Fiziksel yeterlik (2)		1	.33**	.20**	.81**	.07	.02	.02	.05
Akademik yeterlik (3)			1	.07	.60**	.04	-.01	-.05	.01
Anne kabulü (4)				1	.45**	-.23**	.21**	.17*	.25**
Toplam benlik (5)					1	-.02	-.08	-.06	-.06
Kavgacı-saldırgan (6)						1	.53**	.65**	.92**
Endişeli-ağlamaklı (7)							1	.50**	.78**
Aşırı hareketli-dikkatsiz (8)								1	.81**
Toplam davranış (9)									1

*p<.05; **p<.01

Tablo 23 incelendiğinde 60-72 aylık çocukların davranış sorunları ile kendilik algıları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Çocukların sosyal yeterlikleriyle fiziksel yeterlikleri arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=.15$, $p<.05$) ilişki, toplam kendilik puanları ile pozitif ve orta düzeyde ($r=.44$, $p<.01$) ilişki vardır.

Çocukların fiziksel yeterlikleriyle; akademik yeterlikleri arasında pozitif ve orta düzeyde ($r=.33$, $p<.01$) ilişki, anne kabulü ile arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=.20$, $p<.01$) ilişki, toplam kendilik puanları ile pozitif ve yüksek düzeyde ($r=.81$, $p<.05$) ilişki vardır.

Çocukların akademik yeterlikleriyle toplam kendilik puanları arasında pozitif ve orta düzeyde ($r=.60$, $p<.01$) ilişki vardır.

Çocukların anne kabulü ve toplam kendilik puanları arasında pozitif ve orta düzeyde ($r=.45$, $p<.01$), kavgacı saldırgan puanlarıyla negatif ve düşük düzeyde ($r=-.23$, $p<.01$), endişeli ağlamaklı puanlarıyla negatif ve düşük düzeyde ($r=-.21$, $p<.01$), aşırı hareketli dikkatsiz puanlarıyla negatif ve düşük düzeyde ($r=-.17$, $p<.01$) ve toplam davranış puanlarıyla negatif ve düşük düzeyde ($r=-.25$, $p<.01$) ilişki vardır.

Çocukların kavgacı saldırgan puanlarıyla, endişeli ağlamaklı puanları arasında pozitif ve orta düzeyde ($r=.53$, $p<.01$), aşırı hareketli dikkatsiz puanları arasında pozitif ve orta düzeyde ($r=.65$, $p<.01$), toplam davranış puanlarıyla pozitif ve yüksek düzeyde ($r=.92$, $p<.01$) ilişki vardır.

Çocukların endişeli ağlamaklı puanlarıyla aşırı hareketli dikkatsiz puanları arasında pozitif ve orta düzeyde ($r=.50$, $p<.01$), toplam davranış puanlarıyla pozitif ve yüksek düzeyde ($r=.78$, $p<.01$) ilişki vardır.

Çocukların aşırı hareketli dikkatsiz puanlarıyla toplam davranış puanları arasında pozitif ve yüksek düzeyde ($r=.81$, $p<.01$) ilişki vardır.



BÖLÜM V

SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu araştırmada okul öncesi öğretim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocukların davranış sorunları ile kendilik algıları arasındaki değişkenlere etki eden faktörler incelenmiştir. Bu bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen bulgular literatür ışığında tartışılmıştır.

İlk olarak, 60-72 aylık çocukların kendilik algılarına ilişkin bulgular tartışılmıştır. Ardından 60-72 aylık çocukların davranış sorunlarına ilişkin bulgular tartışılmıştır.

Okul Öncesi Kurumuna Devam Eden 60-72 Aylık Çocukların Kendilik Algılarına İlişkin Bulgular

Araştırmaya toplam 200 çocuk katılmıştır. Bu çocukların 101'i kız öğrenci, 99'u ise erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan çocukların 82'si 60 aylık, 118'si 72 aylıktır. Çocukların yaş ve cinsiyet dağılımı ise 60 aylık 52 kız öğrenci, 30 erkek öğrenci ve 72 aylık 49 kız öğrenci, 69 tane erkek öğrenciden oluşmaktadır. Çocukların kendilik algıları 4 alt boyutta incelenmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, araştırmaya katılan çocukların kendilik algıları, sosyal yeterlilik, akademik yeterlilik, anne kabulü ve ölçeğin toplam puanında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Fakat çocukların kendilik algıları, fiziksel yeterlilik alt boyutunda cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Elde edilen bulgulara göre erkek çocuklarının fiziksel yeterlilik alt boyutundan aldıkları puanlar kız çocuklarının fiziksel yeterlilik alt boyutu puanlarından yüksek çıkmıştır. Erkek çocuklar kızlara oranla kendilerini fiziksel anlamda daha yeterli görmektedirler.

İlgili literatürü incelediğinde Sarıca (2010) yaptığı çalışmasında okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların benlik kavramlarının cinsiyete göre farklılaştığını, kız çocukların benlik kavramı ile ilgili puanlarının, erkek çocuklardan anlamlı derecede

yüksek olduğu sonucunu bulmuştur. Bu durumu ise kız çocuklarının erkek çocuklardan daha çabuk olgunlaşması ile ilgili olabileceğini ifade etmiştir.

Özcan (2012) okul öncesi çocuklarla yaptığı çalışmada; çocukların akademik benlik saygısı düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğunu belirtmiştir. Kılıçaslan (2012) yaptığı çalışmada ise 5-6 yaş grubu öğrencilerin benlik algısı puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığını ifade etmiştir. Yapılan çalışmalar arasında çıkan farklılıkların, uygulanan bölgeler arasındaki sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel farklılıklar sebebi ile olabileceği düşünülmektedir.

60-72 aylık çocukların yaşlarının kendilik algıları ile ilgili değişkeni incelediğinde ise çocukların fiziksel yeterlilik alt boyutunda ve akademik yeterlilik alt boyutunda yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bununla birlikte çocukların kendilik algıları; sosyal yeterlilik alt boyutu, anne kabulü alt boyutu ve ölçeğin toplam puanında yaşa göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermiştir. Fark gösteren ve ölçeğin tamamında 72 aylık olan çocukların, 60 aylık olan çocuklardan kendilik algıları daha yüksektir.

Kılıçaslan (2012) yaptığı çalışmada ise; okul öncesi çocuklarının benlik algılarının yaş değişkenine göre anlamlı bir fark bulmadığını belirtmiştir. Oysa Özcan (2010) 5-6 yaş grubundaki çocukların Purdue Benlik Kavramı Ölçeğinden aldıkları puanların yaş değişkenine göre incelediğinde 6 yaşındaki çocukların, 5 yaşındaki çocukların daha yüksek puanlar aldıklarını belirterek kısmen çalışmamızı desteklemektedir. Bu durumda var olan farklılığın, çocukların daha çok çevre ile etkileşim içinde olduklarının ve bir yaş daha büyük olmanın verdiği büyüme duygusu ile olduğu düşünülmektedir.

Çocukların kendilik algılarının anne ve babanın öğrenim düzeyine göre incelediğinde çocukların kendilik algılarının; sosyal yeterlilik fiziksel yeterlilik, akademik yeterlilik, anne kabulü alt boyutunda ve ölçeğin tamamında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır.

Ancak Sarıca (2010) çalışmada, annesi üniversite mezunu olan çocukların daha yüksek benlik algıları olduğunu ifade etmiştir. Kılıçaslan 2012 yılında yaptığı çalışmada 5-6 yaş grubundaki çocukların benlik algısı puanlarının anne ve babanın

öğrenim düzeyi ile aralarında bir farklılaşma olmadığını ifade etmiştir. Annelerin üniversite mezunu olmasının çocukların benlik algılarını olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Çünkü eğitim ve öğrenim görmüş anneler çevrelerinden gelişmelerden toplumda var olan bir çok durumdan haberdar oldukları ve olabilecekleri için çocuklarına da bu yönde yönlendirmekte ve eğitmektedirler. Bu durumun çok etkilememesinin sebeplerine baktığımızda annelerin çoğunun üniversite ve üzeri mezun olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, 60-72 aylık çocukların anne ve babalarının çalışma durumlarına yönelik kendilik algılarının incelediğimizde; sosyal yeterlilik, fiziksel yeterlilik, akademik yeterlilik, anne kabulü alt boyutlarında ve ölçeğin tamamında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır.

Özcan (2012) okul öncesi çocukların benlik saygısı düzeylerinin anne ve babanın meslek değişkeninden etkilenmediğini belirtmiştir. Burada anne- babaların mesleklerinden ziyade çocuklarına olan yaklaşımlarının daha önemli olduğu düşünülebilmektedir.

60-72 aylık çocukların anne ve babalarının medeni durumlarının çocukların kendilik algıları; sosyal yeterlilik, fiziksel yeterlilik, akademik yeterlilik, anne kabulü alt boyutlarında ve ölçeğin tamamında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır.

Özcan (2010) okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların benlik algılarının demografik özelliklere göre incelemiştir. Sonuçlarında ise; anne ve babanın birliktelik durumuna baktığında anlamlı bir farklılık olmadığını belirtmiştir. Bu durumu da anne ve babası ayrı olan çocukların sayısının az olmasından kaynaklandığını belirtmiştir. Yaptığımız çalışmada da anne ve babasının ayrı olduğu veya vefat olan çocuk sayısının az olması anlamlı bir farklılığa yol açmamış olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle bu durumun yalnızca anne ve babası ayrı olan çocuklar ile araştırılmasının daha güvenli sonuçlar verebileceği düşünülmektedir.

Yine araştırmadan elde edilen bulgulara göre, 60-72 aylık çocukların kendilik algıları, anne ve baba ayrı ise çocuğun kimin yanında kaldığına ilişkin durumu incelediğimizde,

sosyal yeterlilik, fiziksel yeterlilik, akademik yeterlilik, anne kabulü alt boyutlarında ve ölçeğin tamamında anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun ise anne- babası ayrı olan çocuk sayısının az olması olabileceği düşünülmektedir.

Sun (2000) yaptığı çalışmada boşanmanın çocuğun uyumu üzerine olan 92 araştırmacıyı incelemiş ve sonuç olarak çocukların akademik başarı, davranış sorunları, psikolojik uyum ve benlik saygısı üzerinde etkisi olduğunu belirtmiştir.

Wolfinger (2003) ilkokula giden kız çocuklarının benlik saygılarının ebeveynleri arasındaki evlilik çatışması arasındaki ilişkileri incelemiş, sonuç olarak kız çocuklarının olumsuz etkilendiğini ve ergenlik dönemindeki erkek çocukların da benzer sonuçlar verdiğini saptamıştır. Ergenlik döneminin kritik yıllar olması nedeniyle benlik saygısının olumlu etkilenmesi için bu yılların dikkatli özenli ve farkında olunarak olumlu geçmesinin sağlanması oldukça önemlidir.

Ailedeki çocuk sayısının kendilik algısına etkisini incelediğimizde bu çocukların 85'i tek çocuk, 89'u iki kardeş, 26'sı ise üç ve üzeri kardeş sayısına sahiptir. Ailede bulunan çocuk sayısına göre çocukların kendilik algıları sosyal yeterlilik, fiziksel yeterlilik, akademik yeterlilik, anne kabulü alt boyutlarında ve ölçeğin tamamında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır.

Cevher (2004) 5-6 yaş grubu çocuklarla yaptığı çalışmada benlik saygısı düzeyinin üç ve üzeri kardeşi olanların bir ve iki kardeşi olan çocuklara göre daha yüksek olduğunu, iki kardeşi olanların tek kardeşi olanlara göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Sonuç olarak çocukların benlik saygıları, kardeş sayısı arttıkça yükselmektedir. Sonuçların farklı çıkması yıllar arasında farklılık ve uygulanan bölgeler arasındaki farklılık olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca akranlar arası olumlu etkileşimin de olumlu benlik algısı açısından önemi de bir gerçektir.

Okul Öncesi Kurumuna Devam Eden 60-72 Aylık Çocukların Davranış Sorunlarına İlişkin Bulgular

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, davranış sorunları üç faktör alt boyutunda incelenmiştir. Bunlar kavgacı-saldırgan olmak, endişeli- ağlamaklı olmak, aşırı hareketli- dikkatsiz olmaktır.

60-72 aylık çocukların davranış sorunları; kavgacı- saldırgan alt boyutunda, aşırı hareketli- dikkatsiz olma alt boyutunda ve ölçeğin tamamında cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bununla beraber 60-72 aylık çocukların davranış sorunları endişeli- ağlamaklı olma alt boyutunda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Elde edilen bu bulgulara göre, kavgacı-saldırgan alt boyutunda, aşırı hareketli- dikkatsiz olma alt boyutunda ve ölçeğin tamamında erkek çocukların davranış sorunları puanları, kız çocuklarının puanlarından yüksek çıkmıştır. Diğer bir deyişle erkek çocuklar, kız çocuklardan daha fazla davranış sorunu gösterebilmektedir.

Mccoby ve Jacklin (1980) yaptığı çalışmada araştırmamızı destekleyerek saldırganlığın cinsiyet üzerindeki etkisine baktığında, erkek çocukların kız çocuklara göre daha saldırgan olduğunu bulmuştur. Bunun sebebi ise toplumlarda var olan toplumsal cinsiyet rollerinin bir sonucu olabileceği düşünülmektedir.

Şehirli (2007) okul öncesi çocuklarla yaptığı çalışmada, erkek çocukların kız çocuklara daha saldırgan olduklarını belirtmiştir. Ersoy ve Aral 2001 yılındaki çalışmalarında, kız çocukların yaşadıkları yoğun kaygıları nedeniyle daha çok içe kapanık, aşırı hassas ve duygulu oldukları, sosyal öğrenme ve denetimlere daha fazla boyun eğdiklerini, bunun sonucu olarak ise kızların saldırganlık puanlarının erkeklerden daha düşük olduğunu ifade etmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre 60-72 aylık çocukların davranış sorunlarının çocuğun yaşına göre farklılık gösterip göstermediğine baktığımızda kavgacı-saldırgan

alt boyutu, endişeli-ağlamaklı olma alt boyutu ve aşırı hareketli- dikkatsiz olma alt boyutu ve ölçeğin tamamında anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Kadan (2010) 4-6 yaş grubu çocuklarla yaptığı çalışmasında, 4 yaşında olan çocukların 5 yaşında olan çocuklara göre davranışlarında fiziksel ve sözel olarak daha saldırgan olduğunu belirtmiştir. Oysa Ünsal (2010) okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocuklarla yaptığı çalışmasında, çocukların Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları ile yaş arasında anlamlı bir farklılık bulmamıştır. Aynı yıllarda yapılan çalışmalarda farklı sonuçların görülmesi araştırmanın uygulandığı bölgeler arasındaki farklılıktan kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Ayrıca çocukların bu yaşlarda daha inatçı ve öfkeli olabileceklerinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

60-72 aylık çocukların davranış sorunları ile anne ve babalarının öğrenim düzeyi arasındaki ilişki incelendiğinde kavgacı-saldırgan alt boyutu, endişeli-ağlamaklı olma alt boyutu ve aşırı hareketli- dikkatsiz olma alt boyutu ve ölçeğin tamamında anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Ünsal (2010) okul öncesi çocuklarla yaptığı çalışmasında, çalışmamıza benzer bir sonuç elde ederek, davranış sorunlarının annenin öğrenim durumu arasında bir ilişki bulamamıştır. Çocukların yaşlarının küçük olması bu durumu bu yaş grubu için çok etkilememiştir. Fakat ergenlikte ve ergenlik sonrasında benlik algısı çalışmalarında ebeveynlerin öğrenim düzeylerinin çocukların benlik algılarını etkileyebileceği düşünülmektedir.

Kadan (2010) 4-6 yaş grubu çocuklarla yaptığı çalışmasında annesi okur-yazar olmayan çocukların, annesi üniversite mezunu olan çocuklara göre daha saldırgan olduğunu belirtmiştir. Ayrıca babanın öğrenim düzeyinin çocukların saldırganlık düzeylerini değiştirdiğini belirtmiştir. Kadan bu çalışmasında anne ve babanın öğrenim düzeyinin düşmesinin çocuklarda saldırganlığın dolayısıyla davranış sorunlarının arttırdığını belirtmiştir. Trembly, Nagin, Seguin, Zoccolillo, Zelazo, Boivin, Perusse ve Japel'in (2004) çalışmasında öğrenim düzeyi düşük olan annelerin çocuklarının, öğrenim düzeyi yüksek olan annelerin çocuklarına göre daha fazla saldırganlık gösterdiğini belirtmiştir.

Dizman (2003) araştırmasında, babası okur-yazar olmayan çocukların daha fazla saldırgan olduğunu belirtmiştir.

60-72 aylık çocukların davranış sorunlarının anne babanın çalışma durumuna göre değişkenlik durumuna baktığımızda, kavgacı-saldırgan alt boyutu, endişeli-ağlamaklı olma alt boyutu ve aşırı hareketli- dikkatsiz olma alt boyutu ve ölçeğin tamamında anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Özbey (2009) 60-72 aylık çocuklarla yaptığı çalışmada çocukların sorunlu davranışlarını incelemiştir. Annenin mesleğinin, sorunlu davranışlara sahip olma arasında anlamlı bir fark olmadığını saptamıştır. Fakat babanın mesleğinin sorunlu davranışa sahip olma durumunda anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Bu durumu; babası çalışmayan çocukların daha fazla sorunlu davranışa sahip olduğunu ifade etmiştir. Bu durum işsizliğin aile içi sorunların bir sonucu olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda babası serbest meslek sahibi olan çocukların, babası işçi olan çocuklara oranla daha fazla sorunlu davranışa sahiptir. Bununda serbest meslekte çalışan babaların yorucu ve yoğun çalışmalarına ve aylık gelirlerinin düzensiz olmasına bağlamıştır. Yine babaları profesyonel meslek sahibi olan (doktor, akademisyen, öğretmen, avukat vb.) babalarında yoğun ve yorucu çalışmalarının, çocuklarının sorunlu davranış gösterdiklerini açıklamıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, 60-72 aylık çocukların davranış sorunları ile anne ve babalarının medeni durumlarına göre kavgacı-saldırgan alt boyutu, endişeli-ağlamaklı olma alt boyutu ve aşırı hareketli- dikkatsiz olma alt boyutu ve ölçeğin tamamında anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Alisinanoğlu ve Özbey'in (2009) çalışmasında, çocukların çekirdek, geniş ya da parçalanmış ailede büyümesinin, çocukların saldırgan davranışları üzerinde bir etkisi olmadığını ifade etmişlerdir.

Shifflett ve Cummings (1999) anne ve babası ayrı olan çocukların genellikle velayeti alan ebeveyn(genellikle anne) ile aynı evde yaşadıklarını, bu nedenle velayeti alamayan ebeveynler ile çocukları arasında ilişkilerinin niceliksel ve niteliksel olarak zayıf olmasına sebep olduğunu ifade etmiştir. Aynı zamanda tek ebeveyn ile yaşayan çocuk

için, evdeki anne veya babanın yokluğunun çocuk üzerinde olumsuz etkileri olduğunu ifade etmiştir. Bu durumdan kız ve erkek çocukların etkilenme durumlarının farklılaşmadığını ifade etmiştir.

Hopper (2001) ebeveynlerden birini kaybetmenin çocukta endişe ve kaygıya yol açarak, yanında olan ebeveyne karşı daha fazla yakın ilişki kurması çocuğun daha bağımlı bir ilişki içinde olacağını belirtmiştir. Hopper aynı zamanda, çocuklarda baba kaybı veya evden gidişi gibi durumların olmasının çocuklarda güvenli aile ortamı düşüncesinin yok olmasına bağlı olarak davranış sorunlarını da beraberinde getirebileceklerini ifade etmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, 60-72 aylık çocukların davranış sorunlarının ailedeki çocuk sayısına göre farklılaşma durumuna baktığımızda kavgacı-saldırgan alt boyutu, endişeli-ağlamaklı olma alt boyutu ve aşırı hareketli- dikkatsiz olma alt boyutu ve ölçeğin tamamında anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Bernat ve Bulleit (1985) çalışmasında, 34 çocuğun okulda ve evdeki davranışlarını incelemiştir. Ablası ve abisi olan çocukların, tek çocuklara göre daha saldırgan olduğunu belirtmiştir. Burada ki durumu ise ortanca çocuğun kendini ifade etme gösterme çabası olabileceği düşünülmektedir.

Şehirli (2007) okul öncesi dönem çocuklarının davranışlarını incelemiştir. Tek çocukların, iki kardeş olanlara göre daha uyumlu olduklarını, üç kardeş ve üzeri olan çocukların, tek çocuklara oranla daha fazla kaygılı olduklarını, iki kardeş olanların ise tek çocuk olanlara göre daha fazla istenmeyen davranış gösterdiklerini belirtmiştir.

Özbey (2009) okul öncesi çocuklar ile yaptığı çalışmada, çocukların davranış sorunlarının kardeş sayısı ile ilişkili olup olmadığına bakmıştır, fakat anlamlı bir ilişki bulmamıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre 60-72 aylık çocukların davranış sorunları ile kendilik algıları arasındaki ilişki incelendiğimizde, istatistiksel açıdan anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Çocukların sosyal yeterlikleriyle fiziksel yeterlikleri arasında pozitif ve düşük düzeyde ilişki tespit edilmiştir. Kendisini fiziksel olarak yeterli olarak algılayan çocuklar akademik olarak da kendilerini yeterli algılamaktadırlar. Çocukların

fiziksel yeterlilik ve anne kabulü arasında pozitif ve düşük bir ilişki görülmüştür. Kendilerini fiziksel olarak yeterli olarak algılayan çocukların kendilik algıları da yüksektir.

Çocukların akademik yeterlikleriyle toplam kendilik puanları arasında pozitif ve orta düzeyde ilişki olduğu tespit edilmiştir. Akademik olarak kendilerini yeterli algılayan çocukların kendilik algı düzeyleri daha yüksek olduğu düşünülmektedir. Çocukların anne kabulü ve toplam kendilik puanları arasında pozitif ve orta düzeyde bir ilişki vardır. Annesi tarafından kabul gören çocukların kendilik algıları daha yüksektir.

Çocukların kavgacı-saldırgan puanlarıyla negatif ve düşük düzeyde, endişeli ağlamaklı puanlarıyla negatif ve düşük düzeyde, aşırı hareketli dikkatsiz puanlarıyla negatif ve düşük düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Çocukların toplam davranış puanlarıyla negatif ve düşük düzeyde ilişki olduğu görülmüştür.

Çocukların kavgacı saldırgan puanlarıyla, endişeli ağlamaklı puanları arasında pozitif ve orta düzeyde, aşırı hareketli dikkatsiz puanları arasında pozitif ve orta düzeyde, toplam davranış puanlarıyla pozitif ve yüksek düzeyde ilişki olduğu görülmüştür. Yani kavgacı ve saldırgan olan çocuklarda davranış sorunları daha fazla görülmektedir.

Çocukların endişeli ağlamaklı puanlarıyla aşırı hareketli dikkatsiz puanları arasında pozitif ve orta düzeyde, toplam davranış puanlarıyla pozitif ve yüksek düzeyde ilişkinin var olduğu tespit edilmiştir. Endişeli ve ağlamaklı olan çocukların da davranış sorunları gösterme olasılığının daha fazla olduğu düşünülmektedir.

Çocukların aşırı hareketli dikkatsiz puanlarıyla toplam davranış puanları arasında pozitif ve yüksek düzeyde ilişkinin olduğu görülmüştür.

Baran (1989) on yaş çocuklarının davranış bozuklukları ile benlik kavramının gelişimi arasındaki ilişkiyi incelemiş ve anlamlı bir fark bulmuştur.

Baran ve Gizir (2001) anaokuluna devam eden 4-5 yaş çocuklarında sosyal davranışların gelişimi ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemiş, sosyal davranışlar ve benlik saygısı arasında ilişki olduğunu, sosyal davranışların olumluluğunun benlik saygısını yükselttiğini belirtmiştir. Davranış sorunu olan çocukların benlik saygıları da

ister istemez olumsuz etkilenmektedir. Çünkü çocuğun yaşadığı bir davranış sorunu vardır ve çevreye yeterince uyum sağlayamıyordur. Çevreye karşı kendini sözel ya da sözsüz biçimde ifade edemeyen çocukta olumlu bir benlik algısı yoktur. Çocuk kendisi ile barışık değildir. Kendisi ile barışık olmayan bir çocuğun da benliğini olumlu aktarması mümkün değildir. Çocukluk döneminde yaşanan bu davranış sorunlarının biran önce önlenip, çözümlenmesi çocuğun ileriki hayatı açısından ve kişilik gelişimi açısından oldukça önemlidir. Bu sebeple fark edilen davranış sorunlarını bir an önce önleme ve çözme yoluna gidilip, çocukların olumlu benlik algısına bürünmeleri sağlanmalıdır.



5.1. ÖNERİLER

1. Eğitimciler çocukları çok iyi gözlemlemeli, tanımalı ve anlamalıdır. Yapacakları gözlemler ile çocukların kendilerini nasıl algıladıklarını, davranış sorunları olup olmadığını süreç içerisinde takip ederek, çocuklara rehberlik etmelidir.
2. Gözlemlerini ebeveynlerle paylaşıp, gerekli olan durumlarda ebeveynleri gerekli mercilere yönlendirerek yardım almalarına teşvik etmelidir.
3. Eğitimciler kendilerini yenilemek amacıyla; hizmet içi eğitim, seminer, bilgilendirme toplantıları, kurs gibi destek programlarına katılarak hem kendi kişisel gelişimlerini destekleyerek, hem de çocuklara rehber olmalıdır.
4. Aileleri bilgilendirmek amacıyla okullarda bilgilendirme panoları hazırlamalı, bildiriler sunmalı, seminerler düzenleyerek ailelerin farkındalık düzeylerini artırmalıdır.
5. Rehberlik çalışmaları ile davranış sorunu gösteren çocuklara gerekli önleyici rehberlik hizmetleri verilmeli. Ayrıca tüm çocuklara davranış sorunlarını aşabilecekleri eğitimler uygulanmalı, kendilik algılarını yükseltecek motivasyon çalışmaları düzenlenmeli, rehberlik almaya gönüllü olmalarına teşvik edilmelidir. Ailelere de bu konuda gerekli rehberlik hizmetleri verilmelidir.
6. Çocukların davranış sorunları ile kendilik algıları arasında ilişki tespit edilmiştir. Davranış sorunu veya kendilik algıları farklı değişkenler ile incelenebilir. Eğitimciler, davranış sorunu gösteren veya kendilik algı düzeyi düşük olan çocuklara hangi tür, nasıl bir eğitim uygulanması gerektiğine dair çalışmalar yaparak buna müfredat içerisinde yer verebilirler. Aileler için toplantılar seminerler düzenleyerek ailelerin ve eğitimcilerin farkındalık düzeylerini artırabilir.
7. Çocuklarda kendilik algısı alt boyutu olan fiziksel yeterliliğin erkek çocuklar için yüksek olmasının nedenleri araştırılabilir. Ayrıca, kız çocuklarının fiziksel yeterlilik düzeylerini geliştirici etkinlikler planlanabilir.
8. 72 aylık olan çocukların kendilik algıları sosyal yeterlilik ve anne kabulü alt boyutlarının yaşa göre farklı olmasının nedenleri ve farklı yaş gruplarındaki durum ele alınabilir. Bu alanda anne babaları bilgilendirici eğitim programları düzenlenebilir.

9. Erkek çocukların kız çocuklardan daha fazla davranış sorunları göstermesinin nedenleri ayrıntılı olarak araştırılabilir. Bu durumun toplumsal cinsiyet rolleri sebebiyle olup olmadığı ve önleyici olarak neler yapılması gerektiğine yönelik çalışmalar ve uygulamalar yapılabilir.

10. Farklı davranış sorunları incelenmeli ve kendilik algısını nasıl etkilediği araştırılıp, önleyici çalışmalar yapılabilir.

11. Kendilik algısının önemi ve davranış sorunları hakkında genel bilgileri toplumla paylaşmak amacıyla bakanlıklar ile ortak çalışmalar yaparak kamu spotlarının hazırlanmasına katkıda bulunabilir.



KAYNAKÇA

- Alisinanoğlu, F. ve Kesicioğlu, O. S.(2010). Okul öncesi dönem çocuklarının Davranış Sorunlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Giresun İli Örneği), Kuramsal Eğitimbilim,3 (1), 93-110.
- Alloy, L.B., Peterson, C., Abramson, L.Y., ve Seligman, M.E.P.(1984). Attributional style and the generality of learned helplessness. Journal of Personality and Social Psychology, 46, 681-687.
- Ankay, A.(1992). Ruh Sağlığı ve Davranış Bozuklukları, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Armağan, F.(1987). Self Concept and Social Participation in Preschool Children, Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, Master of Arts in Clinical Psychology, İstanbul.
- Artan, İ. Ve Bayhan S.(2005). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi. Morpa Yayıncılık. İstanbul.
- Aslıhan, M. N.(1998). Parçalanmış veya Tam Aileye Sahip Çocukların Öz-Kavramı Depresyon Düzeyleri ve Akademik Başarılarının Yaş ve Cinsiyet Yönünden Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Austin, V.L. ve Sciarra, D.T.(2013). Çocuk ve Ergenlerde Duygusal ve Davranışsal Bozukluklar. Nobel Yayın. Ankara.
- Aydın, N. H. B.(2004). Çocuk Ruh Sağlığı, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.
- Bal, E. (2006). İlköğretim Öğrencilerinin Benlik Algıları ile Atılganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Bandura, A.(1978). Self Efficacy: The Exercises of Control. Standford University.

- Baran, G. Ve Gizir, Z.(2001). Anaokuluna Devam Eden Dört- Beş Yaş Çocuklarında Sosyal Davranışların Gelişimi İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Dergisi. ss: 118-133.
- Baran, G.(1989). On Yaş Çocuklarında Davranış Bozuklukları ile Benlik Kavramının Gelişimi Arasındaki İlişki Üzerinde Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Bee, H. Ve Boyd, D.(2009). Çocuk gelişim psikolojisi. (Çev. Gündüz, O.) İstanbul: KaknüsYayımları.
- Bee, H.(1981). The Developing Child. N.Y.Harper ve Row Publishers.
- Binbaşıoğlu, C.(1992). Eğitim Psikolojisi, Kadioğlu Matbaası, Ankara.
- Büyüköztürk. Ş.(2009). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. (10. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk. Ş., Bökeoğlu-Çokluk. Ö. ve Köklü. N.(2009). Sosyal Bilimler İçin İstatistik. (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- By, Berndt Thomas J., Bulleit Tomas N.(1985). Psychology, Vol:21 (5) page. 761-767.
- Campell, S.B. (1997). Behavior problems in preschool children development and family issues.
- Cevher, F.N. ve Buluş, M.(2006). Okul Öncesi Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarında Akademik Benlik Saygısı. Dokuz Eylül Üniversitesi. Buca Eğitim Fakültesi Dergisi. sayı:20. Ss: 28-39.
- Cevher, F.N.(2004). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Çocukların Akademik Benlik Saygısı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cüceloğlu, D.(1997). İnsan ve Davranışı, Remzi Kitabevi, İstanbul.

- Çakılcıoğlu, İ. (2016). Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları ile Benlik Saygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Nişantaşı Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Dizman, H.(2003). Anne-Babası İle Yaşayan ve Anne Yoksunu Olan Çocukların Saldırıcılık Eğilimlerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Donnellan, B. M.; Trzesniewski, H. K.; Robins, W. R.; Moffitt, E. T.; Caspi, A. (2005). Low Self Esteem Is Related to Agression, Antisocial Behaviour and Delinquency. Psychological Science 16: page: 328.
- Dursun, A. (2010). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemleriyle Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Dokuz Eylöl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Enç, M.(1978). Ruh Sağlığı Bilgisi. Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi. İnkılap ve Aka Basımevi. İstanbul.
- F, Ö.Ünsal(2010). Okul Öncesi Kurumuna Devam Eden 60-72 Aylık Çocukların Sosyal Duygusal Uyumları İle Davranış Sorunları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul. Marmara Üniversitesi. Eğitim Billimleri Enstitüsü.
- Freud, S. (2016). Psikanaliz Üzerine: Yeni Araştırmalar ve Bulgular. Say Yayınları. İstanbul.
- Gabay, R.(1996). Çocuklarda Benlik Sisteminin İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Geçtan, E.(1981). Psikalaniz ve Sonrası, ss: 81.Hür yayınları, Ankara.
- Geçtan, E.(1998). Psikalaniz ve Sonrası, Remzi Kitabevi, Ankara.
- Gençtan, E.(1984). Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar. Büyük Fikir Kitapları Dizisi. Evrim Matbaa. İstanbul.

- Gizir, Z.(2002). Anaokuluna Devam Eden Dört-Beş Yaş Çocuklarında Sosyal Davranışların Gelişimi ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gövsa, İ. A.(1998). Çocukta Duygusal Gelişim, Hayat Yayınları, İstanbul.
- Günalp, A.(2007). Farklı Anne Baba Tutumlarının Okul Öncesi Eğitim Çağındaki Çocukların Özgüven Duygusunun Gelişimine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hamarta, E. Ve diğerleri.(2009). “Benlik saygısı ve akılcı olmayan inançlar bakımından üniversite öğrencilerinin strese başa çıkma yaklaşımlarının analizi.” Değerler Eğitimi Dergisi. Aralık 7.Sayı ss:25-47.
- Harter, S.(1983). The Development of the self system. E.M. Hetherington and P.H. Musen (Ed), Handbook of Child Psychology: Social and Personality Development. Vol: 4 page: 275-374. New York.
- Hopper J.(2001). The symbolic origins of conflict in divorce. J Marriage Fam; 63:430-445.
- Işık, M.(2007). Anasınıfına Devam Eden Beş-Altı Yaş Çocuklarına Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeğinin Uyarlanması ve Uygulanması, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İlkin, Z.(1994). İlkokul Çağındaki Çocuklarda Kendilik Algısı, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Jeon Ah Yoo.(2012). The Effectes of domestic violence on behavior problems of preschool children. New Brunswick, New Jersey.
- Jung, C.G.(2001). İnsan Ruhuna Yöneliş. Say Yayınları. İstanbul.
- Jung, K.G.(1950). The İntegration of The Personality. Translated by Standley Dell Illustrated, London.

- Kadan, G.(2010). Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Saldırganlık Davranışını Etkileyen Faktörlerin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kanlıkılıçer, P.(2005). Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği: Geçerlilik Güvenirlik Çalışması. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kapçı, E.G.(2004). İlköğretim Öğrencilerinin Zorbalığa Maruz Kalma Türünün v Sıklığının Depresyon, Kaygı ve Benlik Saygısıyla İlişkisi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, cilt:37, sayı:1 ss: 1-13.
- Karasar. N.(2009). Bilimsel araştırma yöntemi. (20. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kargı, E.(2002). Okulöncesi Öğretmenliği Programında Okuyan Üniversite Öğrencilerinin Benlik Algıları İle Mesleki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kehale, D.(2002). Okul Öncesi Öğretmenliği Programı Öğrencilerinin Aldıkları Anne Baba Davranışları, Kendilik Algısı ve Empatik Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişki. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Kepçeoğlu, M.(1992). Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Gazi Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Kılıçaslan, Y.(2012). Okul Öncesine Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Öğrencilerin Benlik Kavramlarının Annelerinin Yaşam Doyumları Bağlamında İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köroğlu, E.(2013). DSM-V. Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayısal El Kitabı-1 HYB Yayıncılık. Ankara.

- Kültür, S.E. ve Tiryaki, A.(2003) Ayrılık Kaygısı Bozuklukluğu olan Çocuklarda Sosyo- demografik ve Klinik Özellikler. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi. cilt:10 sayı: 1 ss: 3-8.
- Lee, J.; Super, M. C.; Harkness, S. (2003). Self-Perception of Competence in Korean Children: Age, Sex and Home Influences. Asian Journal of Social Psychology 6: page:133–147.
- Mantzıcopoulos, P.(2006). The journal of geneuc psychology, Younger children’s changing self- concepts: Boys and girls from preschool through second grade. Page: 289-308. Purdue University.
- Manz, P.(2015). Journal of school Psychology 53. Maximizing the potential of early childhood education to prevent externalizing behavior problems: A meta-analysis. Page: 243-263.
- Maşrabacı, T. S.(1994). Hacettepe Üniversitesi Birinci Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Mccby, E.E. ve Jacklin, C.N.(1980). Sex Differences in Aggression: A Rejoinder and Reprise. Child Development. 51; page: 964-980.
- McGUIRE, W. S. And C.V. McGUIRE(1982). Significant Others in the Self-Space.J.Suls (Ed.)Psychological Perspectives of the Self. Lawrence Erlbaum Hillsdale.
- Miller, A.S.(2004). 3to 4: Don’t go away. Scholoastic Early Childhood Today.vol: 19 page:34-35. New York.
- Oktay, A.(2013). Okul Öncesi Dönem, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Olçay, O.(2008). Bazı Kişisel ve Ailesel Değişkenlere Göre Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Sosyal Yetenekleri ve Problem Davranışlarının Analizi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Orçan, M.(2004). Anaokuluna Devam Eden 6 Yaş Grubu Çocukların Sosyal Gelişimlerinin Algılanan Anne-Baba Tutumları ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Önder, A.(1997). Küçük Çocuklar için Kendilik Algısı Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması ve Okul Öncesi Çocuklarında Kendilik Algısının Yaş Cinsiyet Prematüre Doğma ve Okula Devam Etme Süresine İlişkin Olarak İncelenmesi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Özbey, S. Ve Alisinanoğlu, F.(2009). Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 60-72 Aylık Çocukların Problem Davranışlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. page: 494-517.
- Özbey, S.(2009). Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması ve Destekleyici Eğitim Programının Etkisinin İncelenmesi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özcan, Ç.(2012). Okul Öncesinde Aile Katılımı İle Çocukların Akademik Benlik Saygısı Düzeyi Arasındaki İlişkinin Anne-Baba Görüşlerine Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özcan, Z. Gümüş-Eren, A. Kotil, Ç.(2009). PURDUE Okul Öncesi Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeğinin Yapı Geçerliliği. Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi. cilt: 8. Sayı: 16. Ss:233-248.
- Özçiçek, G.(2014).Çocuğun Benlik Kavramının Olumluluğu, Annenin Mükemmeliyetçiliği Ve Anne Kabul Red Algısı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdoğan, B.(1982). Dokuz Yaş Çocuklarında Davranış Bozukluklarının Çevresel Nedenleri. Psikoloji Dergisi. Sayı:14-15 ss:39-44.
- Öztürk, M.O.(1997). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları. Hekimler Yayın Birliği. Ankara.

- Profeta, Y.(2002). Çocuğun Davranış Problemleri ile Ebeveyn Çatışmasını Algılayışı Arasındaki İlişki Yüksek Lisans Tezi İstanbul Üniversitesi.
- R., Konstantina.(2014). 1 Source Early Child Development Care. Vol: 184 issue: 4 page: 633-647.
- Rosenberg, M.(1979). Concieving The Self. Basic Boks New York.
- Sarı, E.(2007). Anasınıfına Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların, Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının, Çocuğun Sosyal Uyum Ve Becerilerine Etkisinin İncelenmesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sarıca, Ö.(2010). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5 ve 6 Yaş Grubu Çocukların Benlik Kavramlarının Çeşitli Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sayar, K.(2013). Ruh Hali, 9.Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Skowron, E. A. (2005). Parent Differentiation of Self and Child Competence in Low-Income Urban Families. Journal of Counseling Psychology, 52(3), 337.
- Sun Y. (2000). Family environment and adolescents well-being before and after parents marital disruption: a longitudinal analysis. J Marriage Fam 63:697-713.
- Şehirli, N.(2007). Çocuk Davranışları Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şendil, G.(2003). Çocuk, Ergen ve Anne-Baba, Çantay Yayınları, İstanbul.
- Şeremet, E. Ö.(2006). Okul Öncesi Dönemi Çocuklarının (5-6 Yaş) Kendilik Algılarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Tazeoğlu, S.(2011). Çocukların Benlik Algıları, Davranış Sorunları ve Anne-Babalarının Kullandıkları Disiplin Yöntemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Trembly, R.E., Nagin, D.S., Srguin, J.R., Zoccolillo, M., Zelazo, P.D., Boivin, M., Perusse, D. And Japel, C.(2004). Physical Aggression During Early Childhood: Trajectories and Predictors. *Pediatrics*, 114; page: 43-50.
- Ülgen, G. ve Fidan, E.(1997). Çocuk Gelişimi, 7. Baskı, Milli Eğitim Basımevi Yayınları, İstanbul.
- Ünsal, F.Ö.(2010). Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 60-72 Aylık Çocukların Sosyal- Duygusal Uyumları İle Davranış Sorunları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Varlı, O.(1999). Özel ve Devlet İlköğretim Okullarında Öğrenim Gören Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Benlik Kavramı Düzeylerinin İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bilim Uzmanlığı Tezi, Ankara.
- Verschueren, K., Marcoen, A., and Schoefs, V.(1996). The International working model of the self attachment and competence in five years old child development, 67 page:2493-2511.
- Wolfinger NH.(2003). Family structure homogamy: the effects of parental divorce on partner selection and marital stability. *Soc Sci Res*: 32: page: 80-97.
- Yanbastı, G.(1996). Kişilik Kuramları, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.
- Yavuzer, H. (2013). Çocuğu Tanımak ve Anlamak, 11. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Yavuzer, H.(2000). Eğitim ve Gelişim Özellikleriyle Okul Çağı Çocuğu. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Yavuzer, H.(2004). Çocuk Eğitimi El Kitabı, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Yavuzer, H.(2008). Çocuk Psikolojisi, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Yavuzer, H.(2011). Çocuk ve Suç. Remzi Kitabevi. İstanbul.

Yeter, S. (2010). 5-6 Yaş Grubu Çocuklarda Karşılaşılan Davranış Problemlerinin ve Anne Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu.

Yörükoğlu, A.(1978). Çocuk Ruh Sağlığı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.

Yumuş, M.(2013). Okul Öncesi Eğitimcilerin 36-72 Ay Aralığındaki Çocukların Davranış Problemleri İle İlgili Görüşlerinin İncelenmesi ve Başa Çıkma Stratejilerinin Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Zincirkıran, Z.(2008). Okul Öncesi Kurumlarına Devam Eden 6 Yaş Grubu Çocukların Benlik Kavramlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

EKLER

EK-1:



**T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü**

Sayı : 59090411-44-E.5105351

06.05.2016

Konu: Anket ve Araştırma İzin Talebi

Sayın: Şeyma ÇEBİ

- İlgi: a) 02.05.2016 tarihli dilekçeniz.
b) Valilik Makamının 05.05.2016 tarih ve 5063028 sayılı oluru.

"60-72 Aylık Çocukların Davranış Sorunları İle Kendilik Algıları Arasındaki İlişki" konulu teziniz hakkındaki ilgi (a) dilekçe ve ekleri ilgi (b) valilik onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve söz konusu talebin bilimsel amaç dışında kullanılmaması, **uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının uygulanması**, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılması, okul idarecilerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim -öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda uygulanması ve işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini rica ederim.

Harun TÜYSÜZ
Müdür Yardımcısı

EK:1- Valilik Onayı

2- Ölçekler

Muallâ ÇELEBİ
Bölüm Şefi

10.05.2016

İl Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKI
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden e769-40b5-3d53-9f91-e1ef kodu ile teyit edilebilir.

EK-2:



T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-20-E.5063028
Konu: Anket ve Araştırma İzin Talebi

05/05/2016

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) Şeyma ÇEBİ'ye ait 02.05.2016 tarihli dilekçe.
b) MEB. Yen. ve Eğ. Tek. Gn Md. 07.03.2012 tarih ve 3616 sayılı 2012/13 nolu gen.
c) Millî Eğitim Araştırma ve Anket Komisyonunun 04.05.2016 tarihli tutanağı.

Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Şeyma ÇEBİ'nin "*60-72 Aylık Çocukların Davranış Sorunları İle Kendilik Algıları Arasındaki İlişki*" konulu tezi kapsamında, ilimiz Kadıköy ilçesinde bulunan Anaokullar ve ilkokullarda öğrenim gören okul öncesi öğrencilerine; kişisel bilgi formu, okul öncesi davranış ölçeği ve okul öncesi çocuklar için benlik kavramı ölçeğini uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) dilekçe ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi bilimsel amaç dışında kullanmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarecilerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim -öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Ömer Faruk YELKENCİ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
05/05/2016

Ahmet Hamdi USTA
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:1- Genelge
2- Komisyon Tutanağı

İl Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meh.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden df24-1571-3b9a-b9f3-e2ac kodu ile teyit edilebilir.

EK-3:

25.04.2016

Soyun Seyma Gebi,

Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama
Ölçeğini, Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler
Enstitüsü, Okul Öncesi Öğretmenliği Yüksek
Lisans Teziniz için kullandığınızda hiç bir
kayıp yoktur.

Teşekkürlerimi sunarım.

PINAR KANLIKILIÇER

ANİMA PSIKOTERAPİ
Pinar KANLIKILIÇER
Prof.Dr.Hulusi Bahadır Cd.No:14
Kat:6 Da.6 Göztepe/İSTANBUL
Göztepe V.Ö.4450015343
T.C.No:31057878712

EK-4:

27.04.2016

**PURDUE OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLAR İÇİN BENLİK KAVRAMI ÖLÇEĞİ İZİN
FORMU**

Sayın Şeyma ÇEBİ;

Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Okul Öncesi Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı kapsamında yürüttüğünüz, "60-72 AYLIK ÇOCUKLARIN DAVRANIŞ SORUNLARI İLE KENDİLİK ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİ" konulu tezinizde, "PURDUE OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLAR İÇİN BENLİK KAVRAMI ÖLÇEĞİNİ" kullanmanızda bir mazur yoktur.

YRD.DOÇ. DR. ÇİĞDEM KOTİL



EK-5:

**OKUL ÖNCESİ DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ VE PURDUE (OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLAR İÇİN BENLİK KAVRAMI)
ÖLÇEĞİ İZİN FORMU**

Sayın Veli;

Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Okul Öncesi Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı kapsamında yürüttüğüm, "60-72 AYLIK ÇOCUKLARIN DAVRANIŞ SORUNLARI İLE KENDİLİK ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİ" konulu tez için çocuklarınıza uygulamak istediğim "OKUL ÖNCESİ DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ VE PURDUE (OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLAR İÇİN BENLİK KAVRAMI) ÖLÇEĞİ" ne çocuğunuzun katılmasını istiyorsanız aşağıdaki formu isim ve soyadınızı yazmadan imzalayınız.

Not: Tüm bilgileriniz gizli tutulacaktır.

Okul Öncesi Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi

Şeyma ÇEBİ

İMZA

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.

